5. JUNIJA VSI demokratični Slovenci in Italijani na «Stadionu 1. maj» pri Sv. Ivanu na velikopredvolivno zborovanje slovansko-italijanske-ljudske fronte

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 12 jugolir, 6 din | TRST 3. junija 1949 | LETO ČETRTO · številka 168

PRED TRŽAŠKO POSTAJO (Foto Magajna)

Zaradi položaja in med. narodnega pomena, ki ga ima Trst za imperializem v borbi proti vzhodu, strašijo njegovi hlapci z revizijo mirovne pogodbe. Za to akcijo se imperializem sklicuje na tiste kraljevne politične skupine, ki predstavljajo interese velekapitalizma in ki jih je italijanski imperializem mobiliziral v letih svojih prvih podvigov. Dolžnost demokratičnih sil, dolžnost delavskega razreda in njegove avantgarde, komunistične partije v Ljudski fronti je, da razgali ta nevarni manever. Odgovorni ljudje iz Vidalijeve frakcije ne omenjajo niti z besedo te dejanske grožnje s strani «Giunte» tako imenovanih italijanskih strank in dejansko skrivajo delavstvu in vsemu demokratičnemu prebivalstvu ta manever reakcije, ki je istočasno tudi njihov manever. S tem, da glasuješ za Slovansko-italijansko ljudsko fronto, glasuješ za enotnost demokratičnih sil, za spoštovanje mirovne pogodbe, za demokratične življenjske pogoje, za mir in boljšo bodočnost vsega ljudstva!

PO ŠIROKEM SVETU

KRONIKA

Ameriški interesi v sklopu Marshallovega plana zahtevajo, da se valute evropskih maršaliziranih držav razvrednotijo in poenotijo v odnosu do ameriškega dolarja. Angleški gospodarstveniki se razvrednotenju angleške valute upirajo in predlagajo kompromis, po katerem so pripravljeni znižati svojo valuto za 15%; predlagajo pa tudi znižanje ameriškega dolarja za 3% glede na vrednost zlata.

Po milosti ameriških imperialistov bo še en nacistični general začel uživati blagodati zapadne demokracije na prostem. Iz zaporov bodo namreč spustili znanega nemškega generala Rundsteta.

Panamci predlagajo, naj bi na prihodnjem zasedanju OZN razpravljali o uvedbi «stalnega koledarja». Idealna prilika za uvedbo novega koledarja, ki bi imel samo 26 delovnih dni, naj bi bila 1. 1950.

Kot poroča vietnamsko vojaško poročilo, so vietnamske čete v zadnjih treh mesecih uničile 105 francoskih postojank. V istem času je imel francoski ekspedicijski korpus 9 tisoč mrtvih, ranjenih in ujetnikov.

Ameriškega poslanika na Madžarskem Seldena Chapina, ki je bil vmešan v špijonsko delovanje obsojenega škofa Mindszentija, so odstavili. Za novega ameriškega poslanika na Madžarskem so ZDA imenovale P. Davisa.

Kljub ameriškemu prizadevanju, da bi Anglija izročila ZDA ugrabljenega komunističnega voditelja iz ZDA Eislerja, je angleško sodišče na pritisk demokratične svetovne javnosti Eislerja izpustilo na svobodo.

Velika stavka dninarjev in polovinarjev v Italiji še vedno traja kljub poskusom državnih oblasti, da bi razbile enotnost stavkajočih. Finančni položaj v Italiji je zelo težak, kar je moral priznati tudi finančni minister, ki pa ga je skušal omiliti tako, da je državni primanjkljaj 500 milijard lir zmanjšal na 174 milijard lir - seveda v besedah.

Zunanji ministri, ki zasedajo v Parizu so prejeli brzojavko koroških Slovencev iz Avstrije, v kateri ti opozarjajo na rešitev koroškega vprašanja s priključitvijo Koroške k Jugoslaviji.

Stari lev Churchill je zopet zabhnel. V Essexu je kritiziral laburistično vlado in pozival Angleže na borbo za veliki imperij.

Komunistični voditelj zapadne Nemčije Max Reimann je na dramatičen način pobegnil ameriškim policistom, ko so ga hoteli aretirati in ponovno zapreti po končanem zasedanju parlamenta v Bonnu.

Za novega predsednika sveta ministrov ZSSR je bil imenovan Nikolajevič Černusov namesto dosedanjega predsednika Radionova.

V svojem govoru na kongresu češkoslovaške komunistične partije je Togliatti močno napadel De Gasperijevo vlado. Zaradi tega je italijanska vlada protestirala pri češkoslovaški vladi.

Znani ameriški novinar Pearson je vrgel v svet provokacijsko vest, da bo italijanski zunanji minister Sforza šel v Beograd kot posredovalec med Titom in zapadom. To provokacijo, ki jo je tudi italijanska vlada že demantirala, so naglo pograbili kominformbirojevski agenti, da bi z njo dokazovali, da se je Tito prodal zapadu.

V Parizu so se sestali namestniki zunanjih ministrov, da pripravijo material za razpravo o avstrijski mirovni pogodbi.

Sirijski diktator Zaim je razpustil vse stranke in dejal, da bodo lahko «svobodno delovale», ko bo s plebiscitom odobrena nova ustava.

V Prago je prišel predsednik italijanske socialistične stranke Pietro Nenni, kjer se bo sestal s Fierlingerjem, predsednikom češkoslovaške komunistične stranke pred njeno fuzijo s komunistično stranko.

Zapadnjaki hočejo diktirati

svojevoljno rešitev nemškega vprašanja

Razgovori med štirimi zunanjimi ministri v Parizu niso dosedaj prinesli ničesar pozitivnega. Zaustavili so se pri prvi točki dnevnega reda, to je pri vprašanju enotnosti Nemčije in se omejili na brezplodne polemike, v katerih pa se jasno izraža **bistvena različnost sovjetskega in zapadnega stališča** do nemškega vprašanja v celoti.

Prvi Višinskijev ekspoze, ki je pokazal kako si Sovjetska zvza zamišlja rešitev nemškega vprašanja, so zapadnjaki sprejeli z nezadovoljstvom, ki so ga bolje obrazložili v svojih odgovorih, ki se med seboj ne razlikujejo in ponovno dokazujejo, da so zapadnjaki pred konferenco izdelali skupni plan. Sovjetsko stališče temelji na potsdamskih dogovorih in sklepih in se opira v celoti na principe, ki so bili glede nemškega vprašanja postavljeni še v teku druge svetovne vojne in ki so bili delno po vojni v Nemčiji že uveljavljeni. Sovjetska zveza postavlja kot nujnost obnoviti vse institucije, ki so na podlagi potsdamskih dogovorov že obstajale in predvsem štiričlanski kontrolni svet v Berlinu. Iz Višinskijevega ekspozeja je razvidno tudi, da predlaga Sovjetska zveza najprej ekonomsko združenje Nemčije, kateremu naj bi sledilo tudi politično na osnovi sestave enotne nemške vlade iz prdstavnikav «Parlamenta nemškega ljudstva».

Zapadni zunanji ministri so Sovjetske predloge odbili trdeč, da je nemško vprašanje prešlo v drugo fazo, za katero naj bi bilo značilno vse ono, kar so zapadne sile samovoljno v Nemčiji naredile in predvsem seveda ustanovitev Tricone na podlagi ustave sprejete v Bonnu. Le na tej osnovi bi bili zapadnjaki pripravljeni sprejeti zamisel enotne Nemčije, kakor sicer to tudi predvideva bonnska ustava. Praktično bi to seveda pomenilo, da bi se Sovjetska zveza morala odreči obrambi demokratične rešitve nemškega vprašanja v duhu spoštovanja potsdamskih dogovorov in sprejeti protidemokratične ukrepe zapadnjakov, ki so preračunani na razvoj take Nemčije, ki naj bi zapadnjakom služila pri njihovih protisovjetskih načrtih v bodočnosti.

Jasno je, da tako stališče osvetljuje bistvo spora o nemškem vprašanju in da bo kakršen koli sporazum, tudi kompromisni težko doseči, čeprav je v smislu takega kompromisa Sovjetska zveza pripravljena odstopiti v nekaterih svojih prvotnih zahtevah. Višinski je odločno odgovoril, da Sovjetska zveza ne more sprejeti Washingtonskih sklepov in da je njih vsiljevanje s strani zapadnih sil v bistvu diktat, ne pa demokratično reševanje vprašanja.

Potem ko so zapadni predstavniki zavrnili sovjetske predloge, so na Višinskijevo zahtevo podali na zasedanju skupno svoje stališče, ki temelji na že prej omenjenih osnovah. Višinski je zapadne predloge v celoti odklonil, potem ko je bil v telefonskem stiku z Moskvo, nekaj je izčrpno analiziral vsako posamezno postavko zapadnega stališča. Poudaril je, da ni mogoče sprejeti bonnskega statuta, ker ta predvideva nedoločeno dobo okupacije Nemčije in da je v nadomestilo statuta veljavna edino mirovna pogodba.

Vzporedno z razgovori v Parizu so reakcionarni krogi Nemčije, katerih delovanje je pod vplivom Washingtona in Londona, organizirali protisovjetsko stavko železničarjev v Berlinu, kar je privedlo do začasne ukinitve vlakovnega prometa v Berlinu, ki pa je po zadnjih vesteh spet normalen. Prav z istim namenom ustvarjanja nepovoljnega ozračja za potek konference v Parizu, so bili po zaslugi in prizadevanju gospodarske delegacije zapadne Nemčije prekinjeni gospodarski razgovori med zapadnimi in vzhodnimi gospodarskimi delegacijami, katerih naloga je bila spraviti z življenje sklepe sporazume Malik - Jessup.

Imperialistične in kominformistične provokacije na jugoslovanskih mejah

Jugoslovanska vlada, kakor tudi vladi ostalih dveh balkanskih ljudskih republik Bolgarije in Albanije, so že večkrat protestirale pri OZN zaradi napadov monarhofaštstov na ozemlja teh držav. Vsi ti protesti niso rodili takih uspehov, ki bi preprečili nadaljnje provokacije monarhofašistov. To je razumljivo, saj so si Angloameričani mnogo prizadevali, da z delovanjem tako imenovane komisije za Balkan zavlačujejo vsako energično rešitev in po možnosti preko nje izvajajo nove provokacije. Popolnoma jasno je, da je cilj imperialistov, da se tako stanje na grških mejah ohrani, da se ohrani žarišče sporov na Balkanu in tako prepreči miren razvoj balkanskih ljudskih republik.

Zadnja taka monarhofašistična provokacija proti Jugoslaviji se je pripetila 30. maja, ko je grško lovsko letalo preletelo jugoslovansko ozemlje v globino 10 km in pri tem bombardiralo ter obstreljevalo vas Skočivir. Pri tem so bili ubiti trije jugoslovanski vojaki, več drugih pa je bilo ranjenih. Po polurnem letanju nad jugoslovanskim ozemljem, se je letalo vrnilo proti grškemu ozemlju.

Jugoslovanska vlada je ostro protestirala pri grški vladi in zahtevala od nje, da takoj podvzame ukrepe, da se prenehajo izzivanja in oborožene kršitve jugoslovanskega ozemlja ter atentati na mirno prebivalstvo FLRJ, istočasno pa je jugoslovanska vlada opazorila, da bodo na vsako podobno kršitev ozemlja FLRJ odgovorile njene oborožene sile.

Odkar se po objavi resolucije Kominformbiroja vodi proti Jugoslaviji nezaslišana in nerazumljiva klevetniška gonja, so začeli, z namenom da izsilijo od Jugoslavije nepremišljene korake in «dokažejo», da je v imperialističnem taboru, provocirati tudi na ostalih jugoslovanskih meja, posebno na meji z Madžarsko. Pri teh provokacijah se Madžarska poslužuje v mnogih primerih kriminalnih in fašističnih elementov, ki so se proslavili z vojnimi zločini v Jugoslaviji v času madžarske okupacije, ali pa onih, ki so zaradi svojih zločinov proti jugoslovanskemu ljudstvu med vojno in po njej našli v Madžarski zatočišče. Zadnja taka provokacija se je pripetila 29. maja v bližini Bajmoka, ko je madžarska vojaška izvidnica prestopila na jugoslovansko ozemlje in 95 metrov v notranjosti Jugoslavije napadla jugoslovansko vojaško patrolo in ranila enega jugoslovanskega vojaka. Ko bi se po dogovoru morali 30. maja sestati na istem mestu mešani komisiji, se madžarska delegacija niti ni javila.

Komaj je treba poudarjati, da tako namerno izzivanje incidentov na jugoslovansko - madžarski meji s strani madžarske vlade koristi samo tistim, ki delajo načrte proti miru in proti mirnemu mednarodnemu sodelovanju, škoduje pa lahko samo narodom Madžarske in Jugoslavije, ki grade socializem.

Kaj pa japonska mirovna pogodba?

Šanghaj je skoraj brez boja padel v roke kitajske narodno osvobodilne vojske, kar potrjuje dejstvo, da je nacionalistični režim korumpiran, da ga drži skupaj samo še teror. Ni več daleč čas, ko bodo gospodarji Mandžurije, severne Kitajske in vse njene obale postali gospodarji vsega, kar predstavlja Kitajsko važnost v svetu, čeprav ne bodo mogoče še nadzorovali dolgo časa nekaterih centralnih pokrajin Kitajske. V takem bližnjem položaju bo treba z novo demokratično Kitajsko računati in se tudi z njo pogajati v bodočih odnosih z njo. Na svoj način se zapadne sile na to že pripravljajo. Dejali smo na svoj način, ker je vsekakor zanimivo, kako bi tudi japonsko vprašanje hotelj spraviti na podobno pot, kot so spravili nemško.

V soglasju s kitajsko sovjetskim sporazumom iz septembra 1945, vzdržuje Sovjetska zveza formalno samo diplomatske odnose z nacionalistično vlado. Znano je tudi, da je sovjetsko poslaništvo zapustilo Nanking, preden so ga zasedli komunisti in da se je preselilo v Kanton, kamor se je preselila tudi teoretično priznana vlada. Toda sovjetska zaskrbljenost za bodočnost je jasno razvidna iz bežnega opozorila Višinskega na prvi seji štirih zunanjih ministrov, ki je sedaj v Parizu. Čeprav je bilo določeno, da bodo na tej konferenci razpravljali samo o Nemčiji, se je vendar Višinskemu zdelo potrebno poudariti, da bo nekega dne treba začeti razgovore tudi o Japonski. Višinski je opozoril na to predvsem zato, da sproži priprave za bodočo konferenco za sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko. Po sovjetski razlagi, to je po točni razlagi potsdamskega dogovora, morajo o usodi Japonske razpravljati štirje, to je: pri treh razpravah mora biti prisotna tudi zmagovita Kitajska. Jasno je, da gre v tem primeru za demokratično **Maotsetungovo Kitajsko, ki bi stala ob strani Sovjetski zvezi**, ki bi tako ne bila osamljena kakor je sedaj, ko se je v vprašanju Nemčije Francija priključila ZDA in Veliki Britaniji.

Prav isto dejstvo zaskrblja Amerikance, ki zato že zdaj skušajo uveljaviti svojo tezo, po kateri ne pritiče svetu zunanjih ministrov priprava mirovne pogodbe z Japonsko, pač pa komisiji za Daljni vzhod, ki jo sestavljajo predstavniki 11 držav, ki so zainteresirane na Daljnem Vzhodu, komisiji, ki je bila ustanovljena v Moskvi, januarja 1946. na konferenci med Byrnesom, Bevinom in Molotovom.

Ta komisija seveda ne bi niti Sovjetski zvezi in niti demokratični Kitajski dopuščala možnosti uporabe veta proti odločitvam navadne večine v komisiji. Državni departement za ZDA je tem predstavnikom v komisiji predlagal, da bi sestavili in pripravili principe skupnega stališča proti novi Kitajski. Brez dvoma bi eden od teh principov bil ta, da bi v primeru nujnosti priznanja novega kitajskega režima bile dane gotove garancije tujim interesom na Kitajskem, kakor tudi garancije za razvoj normalnih gospodarskih odnosov med Kitajsko in drugimi kontinenti. Seveda nimajo na Kitajskem svojih posebnih interesov samo ZDA, pač pa tudi cela vrsta držav njenega tabora, tako Francija zaradi Indokine, Holandska zaradi Indonezije in nič manjše Indija in drugi člani angleškega imperija na Daljnem vzhodu. Če meni sedaj Acheson, da je še prezgodaj govoriti o «pacifiškem paktu», obstaja pa prav gotovo skupnost političnih interesov kolonialnih dežel, ki prihaja do izraza v tej ali oni obliki odnosov do nove Kitajske.

Gotovo pa je, da bo pri reševanju mirovne pogodbe z Japonsko morala imeti nova Kitajska odločujočo besedo, kajti predstavljala bo v najkrajšem času najvplivnejšo **silo Daljnega vzhoda.**

Naglo proti Kantonu

Samo nekaj dni po osvoboditvi, je Šanghaj zaživel svoje normalno življenje. Promet v mestu je izredno živahen in železniške zveze z Nankingom ter ostalo svobodno Kitajsko so bile obnovljene takoj po tem, ko so popravili mostove. Tudi pomorski promet oživlja. Vse trgovine so odprte in Šanghaj je zopet telegrafsko povezan z ostalim svetom. Pod vodstvom župana Chao Tsu Canga so se javili v službo vsi uradniki, poseben proglas odbora za mir pa je povabil vse policijske agente, privatne in mestne organizacije, da naj izročijo orožje, trgovine, tovarne in šole pa da naj obnovijo svojo delavnost. Pravico rekvizicije prostorov ima samo vojaški nadzorstveni komite. Ukinjena je bila cenzura tiska. Angleški list «North China Daily News» pa piše, da komunistični proglas o varnosti življenja in imovine tujcev zagotavlja vsem tujcem popolno varnost. Isti list smatra za enega največjih uspehov osvobodilne vojske, da je znala obdržati disciplino tako med ljudstvom, kakor med svojimi odelki.

Osvobodilna vojska medtem nadaljuje napredovanje v smeri Kantona. Po zavzetju glavne luke province Cekiang Ningpoa, so zavzeli tudi Sinkang in Fenghavo, rojstno mesto generala Čangkajška. V drugi smeri pa napreduje osvobodilna armada vzdolž proge Hankau-Kanton in trenutno obkoljuje glavno mesto pokrajine Hunan, velik industrijski in trgovski center Changsha, ki leži manj kot 500 km severno od Kantona. Politični opazovalci v Šanghaju smatrajo, da namerava Mao Tse Tung pohiteti in v nekaj dneh prodreti do Kantona, nato pa uradno proglasiti konec kuomintangovega režima, proglasiti nov režim in določiti novo glavno mesto Kitajske, kjer bo sestavljena nova vlada.

V Kantonu vlada med nacionalističnimi krogi zaskrbljenost in strah pred gotovim padcem mesta, kajti napredujočih osvobodilnih armad ni mogoče ustaviti. Mnogi vodilni možje Kuomintanga kakor tudi premožnejši krogi, zapuščajo mesto in se sele v Hong Kong in Makao, od koder bodo lažje pobegnili na Formozo, kjer upajo, **da bodo dalj časa varni.**

Nemčija orožarna zapadnih velesil

Pred dobrim mesecem je bila v zapadnem tisku kratka vest, da so ameriški uradi vrnili Nemcem 350 ladij, ki so pripadale nemški mornarici, pod pogojem, da jih bodo Nemci rabili za ribolov. Toda v zapadnem tisku ni bilo niti besede o tem, da sta bivša nemška admirala Schultze in Machenz skupno z ameriškimi in angleškimi vojaškimi strokovnjaki pregledovala severnonemške ladjedelnice. Brez vsakega odmeva je bila tudi vest, da je bil bivši nemški general Student povabljen v Anglijo, kjer študira organizacijo britanskega letalstva, podobno kakor je bil bivši nemški maršal Stumpf povabljen v ZDA, kjer proučuje organizacijo ameriškega letalstva. Samo napredni nemški tisk, ki izhaja v sovjetski okupacijski oblasti, je v nekaj člankih opozoril, da imata oba omenjena nemška generala nalogo graditi na osnovi ameriških in angleških izkušenj jedro bodočega nemškega letalstva. V tej zvezi je treba še enkrat omeniti delovanje generalov Halderja in Guderiana, ki ustvarjata tajni generalni štab zapadnonemške armade. Če vse te vesti in poročila povečemo, vidimo jasno, da so zapadne velesile v svojih načrtih o demilitarizaciji Nemčije zelo napredovale. Še bolj jasno sliko dobimo, če se spomnimo organizacije tako imenovane industrijske policije v zapadni Nemčiji, katere naloga ni, da zatre in zaduši vsako gibanje za socialni napredek, temveč predvsem, da zgradi jedra bodoče nemške armade. Končno moramo pripomniti tudi zelo važno dejstvo, da ima ameriška vlada praktično monopolni položaj v Porurju, najvažnejšem središču težke industrije v Evropi, katerega proizvodna kapaciteta, ki niti v času največje vojne produkcije ni bila povsem izrabljena, ni bila kljub zavezniškemu bombardiranju več kot 5 odst. uničena.

Tak je torej položaj, do katerega je prišla ameriška politika v svoji težnji, da v Nemčiji zgradi arzenal in vojaško izhodišče za sile reakcije. Gospodarski temelj za to politiko predstavlja Marshallov plan, vojaški temelj bruseljski in pozneje atlantski pakt in politično-administrativni temelj pa nedavna pogodba o ustanovitvi zapadnonemške države. Kako pa naj s tako politiko soglašajo vesti, da je Zapad pripravljen govoriti s Sovjetsko zvezo o nemškem problemu? To je vsekakor vprašanje, ki danes zanima vsakega opazovalca političnih dogodkov v svetu. Vprašanje je zelo komplicirano, toda odgovor ni težak.

Z eno besedo lahko rečemo, da so se zapadne velesile uračunale v časovni cenitvi svojih možnosti. Izključile so sicer Sovjetsko zvezo iz kontrole Porurja, niso pa bile zmožne, da bi povečale industrijsko proizvodnjo te oblasti v smislu svojih načrtov. Amerika je uvedla Marshallov program gospodarske pomoči, pokazalo se je pa, da ta pomoč ni zadostna niti za lastno obnovo gospodarstev vseh udeleženih držav, kaj še za njihovo oborožitev. Ameriška vlada je dala moč v roko nemške buržoazije, na katero se v svojih načrtih naslanja, toda z večjo silo je zrasel tudi nemški odpor proti izkoriščevalski politiki zapadnih okupatorjev in zahteva lastno politiko. Zapadne velesile so morale spoznati, da vojne ni mogoče voditi brez ljudi in da se jim ni posrečilo pridobiti nemško ljudstvo za imperialistično vojno. Razlogov za ta neuspeh ameriške politike je mnogo: kolonialno izkoriščanje zapadne Nemčije je povzročilo, da živi več milijonov Nemcev v zapadnem delu v velikih težavah in brez izgledov za boljšo bodočnost. Gospodarski kaos, ki je izhajal iz neplaniranega kapitalističnega vodstva zapadne Nemčije je imel za posledico, da je v vseh treh conah zapadne Nemčije 1 in pol milijon brezposelnih, kar predstavlja — če računamo tudi družinske člane — 3,5 do 4 milijone ljudi. Obratno pa vodi v sovjetski okupacijski coni Nemčije plan postopoma v večjo življenjsko raven. Velike perspektive, ki jih ima v vzhodni Nemčiji delovno ljudstvo, predstavljajo nevarno privlačnost za vse ljudstvo zapadne Nemčije. Mogočen mirovni zapor Sovjetske zveze, zmaga demokratičnih armad na Kitajskem, rastoči nastop naprednih sil v vseh predelih sveta, vse to vpliva na notranje politični položaj v Nemčiji, na rast razredne zavesti delovnega ljudstva, kar vse onemogoča ekspanzivne plane zapadnih imperialističnih velesil:

Eisenhower potvarja zgodovino

V članku «General Eisenhower potvarja zgodovino» piše polkovnik Borisenko o knjigi «Križarska vojna v Evropi», ki jo je prel kratkim objavil ameriški general.

Borisenko dokazuje v članku, da so med drugo svetovno vojno ameriški in angleški vojaški štabi v skladu s svojo reakcionarno politiko in strategijo storili vse, da čim bolj odložijo izkrcanje v zapadni Evropi. Angloameriški vodilni krogi so postavljali vedno nove zapreke pripravljanju izkrcanja v Evropi. Pri tem so upali, da se bo Sovjetska zveza oslabila v borbi, ki jo je sama vodila proti Nemčiji.

Da bi prevarali javno mnenje, so Anglosaksonci začeli svojo severno afriško kampanjo, ki je imela majhen strateški pomen. Churchillu in Eisenhowerju je na ta način uspelo odgoditi otvoritev druge fronte. Na podlagi tega si lahko razložimo tudi vojaške operacije v Siciliji, ki so bile strateško nepotrebne, in v Italiji, katere je zahteval Churchill.

Ko so se vojaški voditelji Združenih držav in Velike Britanije prepričali, da bo sovjetska vojska prav gotovo sposobna, da sama premaga nacistično Nemčijo, da zasede njeno ozemlje in osvobodi Evropo izpod fašističnega jarma, tedaj so pohiteli z otvoritvijo druge fronte.

Invazija je dokazala, da je bil toliko opevani «Atlantski : samo pravljica, da so nemško obrežno obrambno črto branile le šibke in na redko poseljene skupine čet, ki niso bile sposobne zaradi svojega števila in kakovosti nuditi resnega odpora. Poveljniki angloameriških sil z Eisenhowerjem in Montgomeryjem na čelu so bili zvesti Churchillovi taktiki ugodnega strateškega položaja, ki je nastal na osnovi zmag sovjetske vojske.

Eisenhower skuša potvarjati zgodovino na mnogih straneh svoje knjige. Poveličuje vojaške napore in strategijo zaveznikov ter hoče prikazati samega sebe kot «rešitelja Evrope».

To je nedopustno potvarjenje resnice. Pri tem skuša Eisenhorwer ignorirati odločilni delež Sovjetske zveze pri zmagi nad nacistično Nemčijo; ko mu pa to ni mogoče, skuša ta delež čim bolj zmanjšati. Po drugi strani pa pretirava uspehe ameriške vojske. Eisenhower ne omenja niti z besedico važnih ponovnih napak, ki so jih zagrešili zavezniški komandanti in njihov vrhovni poveljnik pri vodenju vojaških operacij na zapadni fronti.

Borisenko poudarja, kako je sovjetska vojska pomagala Angloameričanom za časa nemške ofenzive v Ardenah decembra 1944, ki je spravila angloameriške čete v kritičen položaj. Zvesta svojemu zavezništvu je sovjetska vojska 12. januarja 1945. začela z veliko ofenzivo na ogromnem prostoru med Baltiškim morjem in Karpati. Eisenhower v svoji knjigi ne izreka o teh operacijah sovjetske vojske nobene sodbe, čeprav so bile zelo važne s stališča sodelovanja med vzhodno in zapadno fronto. On popolnoma zamolči splošno znano dejstvo, da je napad sovjetskih čet povzročil polom nemške ofenzive v Ardenah. Poleg tega Eisenhower celo spreminja dejstva, da lahko obrekuje sovjetsko vojsko.

Eisenhower je potreboval to sramotno potvarjanje zgodovine, ker pridiga za novo vojno: vojno proti Sovjetski zvezi, ki je rešila svet pred nacizmom. On se osebno udeležuje priprav te nove vojne in je v ta namen zapustil akademijo ter zopet oblekel uniformo oficirja vrhovnega štaba.

VESELEMU GOSPODU SE DOBRO GODI

Odvetnik Vesel od dolarske zveze ne zna slovenski, zato govori raje italijanski po radiu Trst I. Pa ne da bi delal med Italijani propagando za svojo stranko! On raje pomaga italijanskim šovinistom in vidalijevcem blatiti Jugoslavijo. V tem blatenju so namreč vsi najboljši bratci. Gospod Vesel je med drugim dejal, da Slovenci na Tržaškem ozemlju jedo bel kruh iz ameriške moke, v Jugoslaviji pa ljudje umirajo od lakote.

Gospodu Veselu radi verjamemo, da se mu dobro godi in da sploh ne ve, kako težko se preživlja večina tržaškega delovnega ljudstva, ki ga on ne pozna. Kljub njegovemu kričanju pa ni v Jugoslaviji še nihče umrl od lakote.

BELČKI IN ‚INTERCIONALISTI' V BRATSKEM OBJEMU

Veselovi demokratje pravijo, v «Demokraciji», da Vidalijevi «komunistični» partiji priznavajo doslednost v borbi za uresničenje njenih smotrov, Ljudska fronta pa da ni politična stranka, pač pa skupina političnih brodolomcev.

Ne čudimo se temu pisanju. Oboje, oboževalce dolarja in vidalijevce, veže sovraštvo do nove socialistične Jugoslavije, katero složno blatijo. Oboji bi spravili radi naše ljudstvo pod tuji jarem. Saj je nedolgo od tega «Demokracija» zapisala, da bi Slovenci raje prišli pod Italijo kakor pa pod Titovo Jugoslavijo, vidalijevci pa že kar odkrito kažejo svoje cilje, to je prikjučitev Trsta k De Gasperijevi Italiji, ker druge doslej še ne poznamo.

UŠLO MU JE

Ob Vesela se je obregnil «Il Lavoratore» in protestiral, da je govoril proti komunizmu. Ni pa protestiral proti Veselovemu blatenju nove Jugoslavije. Vendar je možu, ki je pisal «trafilet», ušlo dragoceno priznanje, saj je napisal: «Naravno je iz Vesela govoril srd razlaščenega zemljiškega posestnika.»

No, Vesela je seveda razlastila jugoslovanska ljudska oblast. Tista oblast, o kateri po navadi trdi «Lavoratore», da podpira kulake. Bravo, Lavoratore, včasih pa se ti le pobliska in nehote zapišeš resnico!

SLABA VEST

V življenjepisu poslanke KPI Camille Ravera, ki je prišla v Trst govorit vidalijevcem, je «Il Lavoratore» zapisal, da ni bila nikoli vpisana v fašistično stranko. Mislimo, da je to za to antifašistično borko, ki je bila 13 let v zaporu in konfinaciji, velika žalitev. Pri «Lavoratoru» pa imajo prav gotovo slabo vest, če morajo celo pri tako zaslužni komunistki zapisati, da ni bila fašistka. Kaj hočemo revežem, če pa je marsikak njihov kandidat nosil «orbace».

KAMEN NA KAMEN - PALAČA - ŽUPAN NA ŽUPANA - ITALIJA

Na volivnem zborovanju vidalijevcev je v torek zvečer poslanec KPI Barontini med drugim dejal: «Važnost volitev v Trstu presega meje tega ozemlja. Nezaupnica v Trstu bo obsodba De Gasperija v Rimu. Nezaupnica izdajalcem združene socialistične fronte bo obsodba Tita in njegove klike.»

Res čudno, Vidali pa je od vsega začetka trdil, da imajo volitve le upraven pomen, to je «per un Comune democratico». Besede govornikov iz Italije so podobne stopnicam. Prvi govornik Gianquinto je bil previden in je samo dejal, da je kompromis o Tržaškem ozemlju krivičen, Adamoli je rekel, da bo treba tržaško vprašanje rešiti po principu narodnosti, Dozza, da je treba odstraniti stare napake, Barontini pa javno napada Jugoslavijo in njeno vodstvo. Naslednji govornik bo najbrž zaklical: «Evviva Trieste italiana!».

«REPUBBLICA»

Ko vidalijevci govore in pišejo o Italiji, jo imenujejo kar «Repubblica», kakor da bi mi že spadali vanjo. Tako so njihovi partizani poslali poslanki Borellini preko «Lavoratora» pozdrav in zapisali: «Obljubljamo vam, da si bomo prizadevali, da se 12. junija ne ponovi sramota 18. aprila v Republiki». Isti list je tudi napisal: «Trst delovnega ljudstva neutrudno izraža svojo prisrčno naklonjenost tovarišem komunistom, ki prihajajo med nas iz Republike».

O tej republiki je sam Togliatti v Pragi dejal, da ji vladajo hlapci imperialističnih razbojnikov. Lavoratoru se tržaško ljudstvo za tako republiko prav lepo zahvali in mu jo rade volje prepušča.

«Lavoratore» tudi protestira, ker ni 2. junij, obletnica proglasitve republike v Italiji, v Trstu praznik. Enako so protestirali tudi vsi italijanski reakcionarni listi. Pa si še upajo trditi, da ne trobljo z njimi v isti rog! «Lavoratore» pa je še tako nesramen, da piše: «2. junija bodo demokratični Italijani in Slovenci skupaj praznovali praznik Italijanske republike na trgu Unità.» De Gasperijevi fratri in Scelbini valpti so lahko zadovoljni!

JEZUITSKA HINAVŠČINA DEMOKRISTJANOV

Demokristjani vedno govore o strpnosti, njihov pristaš De Rinaldini je celo obljubljal Slovencem neke pravice v Italiji, ko je govoril po radiu Trst II. To strpnost pa bi morali seveda kazati samo njim. Silno so se zgražali, v «Giornale di Trieste», ker so njihovim govornikom pri Sv. Jakobu in v Skednju nekoliko žvižgali, po drugi strani pa so z velikim zadovoljstvom zabeležili, da je «ljudstvo» žvižgalo, ko je govoril na trgu Garibaldi Indipendentist Tolloy in na trgu Goldoni Giampiccoli za Indipendentistično fronto.

Ti pridigarji morale imajo pač dvoje meril: eno zase, drugo za svoje nasprotnike. Tako je hotel v sredo kar vrag vzeti njihovo propagandistko, onorevole Conci, na trgu Garibaldi, samo zato, ker je neki otrok na ul. Molino a vento zaklical: kikiriki! O našem zborovanju, ki je bilo ob isti uri v Javnem vrtu, pa je «Giornale» zapisal: «Kriki in žvižgi, spričo katerih bi lahko pobledele zvezde, so se čuli ob 20. uri pri Javnem vrtu, kjer bi morala neki Ukmar in Petronio govoriti za Ljudsko fronto. Ko sta prišla na trg, je nad sedemsto ljudi eksplodiralo v en sam žvižg. Zato govornika nista mogla govoriti.»

Yes farizejski in jezuitski bes teh podležev sika iz teh kratkih vrst. Pa še lažejo zraven. Tov. Stoka se je spremenil v Ukmarja, urednik lista pa ni od «navdušenja» niti opazil, da je zborovanje redno poteklo do konca kljub vsem žvižgom njihovih plačancev.

ZA SLOVENCE NI PROSTORA V MESTU

Republikanci tako ljubijo svobodo, da hočejo popolnoma vso zase, drugim pa je ne privoščijo prav nič. Večkrat so dejali, da je treba tudi Slovencem dati, kar jim gre: pa poglejte, kako te svoje trditve in obljube izvajajo.

O volivnem zborovanju Slovansko-italijanske ljudske fronte v Javnem vrtu pišejo: «Bolj razgibano je bilo zborovanje Slovansko-italijanske ljudske fronte v Javnem vrtu. Govornika bi morala biti gospoda Petronio in Ukmar. Škoda, da nista mogla objasniti svojega programa, ker ju je poplavila že takoj, ko sta se prikazala, prava salva žvižgov in krikov. To je pač usoda, ki čaka zborovanja Slovencev in indipendentistov. Tržačani, ki vendar spoštujejo premirje z vsemi ostalimi strankami, tinov in indipendentistov žaliti njih ne morejo dovoliti, da bi peščica tičustva v osrčju mesta». Gospodom republikancem je že sam slovenski jezik v sredi mesta žalitev. Slovenci spadajo pač na «altipiano», kamor jih potiska tudi Vidali. Ti čisti Mazzinijevi potomci pa nimajo nič proti temu, če govorniki MSI pojejo odkrite slavospeve fašizmu in pokojnemu dučeju ter blatijo tudi one Italijane, ki so po letu 1943, spregledali in se borili proti fašizmu in nacizmu.

«ZMAGOVALEC»

V torek je govoril na volivnem zborovanju MSI na trgu San Giovanni neki dr. Talpo, ki je baje iz Zadra. Ta pristni importirani Dalmatinec je zagotovil poslušalce, da bo v vsej Istri in v Dalmaciji zopet vihrala trikolora. Kako se bo to zgodilo, ni povedal. Sicer je dejal, da je zanj tudi potopitev italijanskih križark v zadnji svetovni vojni zmaga, češ vedno je bolje, da se potopijo, kot pa da izobesijo belo zastavo. Take zmage mu seveda radi privoščimo s prepričanjem, da ne bo nikoli več videl «svojega» Zadra.

PO TRŽAŠKEM OZEMLJU

KRONIKA

Volivna potrdila že ves teden delijo volivcem. Ta potrdila morajo imati žig tržaške občine, sicer niso veljavna. Volivci morajo na volitvah pokazati volivno potrdilo in dokument o osebni istovetnosti (osebno izhaznice). Proti izročitvi potrdila jim izroči predsednik sekcijskega volivnega urada ali njegov namestnik glasovnico. Te dni so modili po hišah ljudje, ki so dejali, da so od občinskega urada in naj jim volivci izročijo potrdilo za morebitne popravke. Seveda ne sme tem ljudem nihče nasesti.

Vidalijevci so s svojimi lepaki prekrili tudi spominsko ploščo na Proseku s podatki žrtev, ki jih je darovala vas v narodno - osvobodilni borbi.

Stavkovno gibanje delavcev v ILVI se je prenehalo, ne da bi delavci dosegli kak viden uspeh. Delavci so stopili v gibanje z zahtevo, da se jim priznajo enake mezde kot delavcem te stroke v Italiji. Po večtedenskih delnih stavkah je vodstvo zagrozilo 520 delavcem z odpustom in zaradi oportunističnega stališča Delavske zbornice in Enotnih sindikatov so morali delavci popustiti ter sprejeti arbitražo urada za delo, kar so še nekaj dni prej odločno odklonili.

Kljub vidalijevski propagandi, ki trdi, da vlada v Jugoslaviji lakota, pojde mnogo tržaških otrok tudi letos v počitniške kolonije v Slovenijo.

Policija je prijela 21-letnega Karla Kravsa in 23-letnega Jakoba Pagliago, ki sta trgala volivne lepake.

Na seji občinskega sveta so imenovali 1385 skrutinatorjev iz seznama, ki so ga predložile stranke.

Veliko vrino veselico priredi v soboto zvečer v gostilni Cappuzzera v ul. San Cilino prosvetno društvo «Simon Jenko».

Na binkoštni ponedeljek 6. t.m. bodo otvorili kopališče v Sv. Nikolaju, ki so ga spopolnili z raznimi prodajalnicami, novimi kabinami in weekend hišicami. Razširili so tudi restavracijo.

Delegacije antifašističnih množičnih organizacij STO ter iz Proseka in Kontovela so se v nedeljo poklonile spominu 10 antifašistov, ki so jih leta 1944 obesili fašisti kot talce.

V Boljuncu je policijski avto do smrti povozil petletno Vesno Žerjalovo, ki je tekla čez cesto k svoji materi.

Ceno streptomicinu so 1. junija znižali od 1000 na 750 lir za gram.

Na ameriški ladji se je pripetila težka nesreča. 53-letnemu težaku Rossiju Olindu iz ul. Rigutti 7 je padlo na hrbet iz višine dveh metrov nekaj vreč sladkorja. Pri tem je dobil težke poškodbe na hrbtu in na prsih.

Na Proseku so ustanovili carine prosto skladišče za les, ki ga v vedno večjih količinah prevažajo preko Tržaškega ozemlja.

30. aprila je bilo v Trstu po podatkih anagrafskega urada 279.675 ljudi, od teh 273,475 s stalnim bivališčem. Priselilo se je 604 ljudi, zodilo se je 267 otrok, od katerih so bili 4 mrtvi. Poročilo se je 176 parov. Od teh je bilo 24 nevest starejših od ženinov. Konec meseca je bilo v raznih bolnicah skupaj 3735 bolnikov.

Na konice železnih vrat se je nabodel 52-letni Janko Urzan, mož brez stalnega bivališča. Šel je namreč spat na dvorišče hiše št.-675. v Rocolu, pa ga je gospodar slišal, ko je ropotal tam okoli in nagnal z dvorišča. Urzan je hotel zato skočiti čez vrata, pa se mu je pripetila nesreča in je obvisel na njih.

Nemeščenci Tržaškega Lloyda so imeli skupščino in odločno protestirali, ker ministrstvo za mornarico v Rimu nima namena dodeliti Lloydu nobene nove ladje, temveč hoče dati vse ladje drugim paroplovnim družbam v Italiji. Svojčas je minister za mornarico Saragat namreč obljubil, da bo po svojem načrtu dodelil nekaj novih ladi tudi Lloydu. Tako Tržačani zopet lahko vidijo, kako materinsko skrbi Italija zanje.

Volivna zborovanja SILF v preteklem tednu

Če nam žvižgajo fašisti in vidalijevci, pomeni, da smo na pravi poti

V preteklih dneh so se v Trstu in po okoliških vaseh vrstila številna volivna zborovanja Slovansko-italijanske ljudske fronte, na katerih je naše ljudstvo z obilno udeležbo pokazalo, da je ostalo zvesto idealom osvobodilne borbe. Po vaseh so skušali naša zborovanja motiti Vidalijevi nestrpneži, toda ljudstvo jim je pokazalo, da se njihovega terorja ne straši, v Trstu pa so se «dosledni internacionalisti» pajdašili z najbolj strupenimi izmečki starega in novega fašizma in tako pokazali svoje pravo bistvo.

V četrtek 26. t.m. so bila volivna zborovanja v Šempolaju, na Proseku, v Velikem Repnu, v Bazovici in Boljuncu.

V Šempolaju je številnim vaščanom spregovoril tov. Ravbar in dejal, da je na Tržaškem ozemlju edina Ljudska fronta tista stranka, ki nadaljuje tradicije narodnoosvobodilne borbe ter odločno zahteva spoštovanje mirovne pogodbe.

Na Proseku sta govorila tov. Ukmar in Petronio, ki sta obiskala tudi številne domove proseških delavcev. V Velikem Repnu je zborovanje dobro uspelo kljub motnjam Vidalijevih razbijačev in kričačev, ki so že dopoldne krožili z zvočnikom po vasi in klevetali kandidate LF. V Bazovici so številni volivci s svojo udeležbo pokazali, da nasilne vidalijevske metode ne rode uspeha.

V Boljuncu se je zborovanja udeležilo več sto volivcev, ki so jih skušali frakcionaši motiti z ropotanjem motornih koles, pa se ljudje za to niso zmenili. Ljudje so navdušeno pritrjevali govornikoma tov. Stoki in Laurentiju.

V petek 28. t.m. sta bili zborovanji pri Sv. Ivanu in v Škofijah. Pri Sv. Ivanu sta spregovorila množici tov. Laurenti in Dekleva. Tov. Laurenti je ožigosal reakcionarne stranke, ki nastopajo na volitvah, in vse poskuse, da bi s procesi in aretacijami ter z gonjo o fojbah oblatili osvobodilno borbo in partizane. Tov. Laurenti je med drugim dejal: «Gospodje na oblasti pozabljajo vse probleme, njihov edini cilj je izražen v eni sami besedi: Italija! Toda ljudstvo ne potrebuje besed, temveč dejanj. Kakšna usoda bi doletela naše ljudstvo pod Italijo, nam najbolje kaže divjanje fašističnih skvader proti Slovencem v Gorici.» Tov. Laurenti je nato orisal revizionizem Vidalijeve skupine, ki ima do vprašanja Trsta isto stališče kot reakcionarne in šovinistične italijanske stranke.

Tov. Dekleva je opisal trpljenje našega ljudstva pod fašistično Italijo in dejal, da ni položaj v Italiji sedaj nič boljši.

Nekaj Vidalijevih pobalinov je skušalo motiti zborovanje ter so se pri tem popolnoma razkrinkali. Zvižgali so namreč tudi tedaj, ko je tov. Laurenti govoril o zločinih fašizma na našem ozemlju.

V Škofijah je vodil zborovanje tov. Furlanič Drago, spregovorila pa sta tov. Stoka in Petronio. Zborovanja se je udeležilo zlasti mnogo delavcev, ki delajo v tržaških tovarnah.

V soboto je bilo volivno zborovanje v Gropadi. Udeležilo se ga je nad 70 volivcev in volivk, katerim sta spregovorila tov. Bole Stanko in Nada Kapunova. Mnogo ljudi je prihitelo tudi na volivno zborovanje v Štramaru.

V nedeljo je bilo zelo uspelo volivno zborovanje v Dolini. Ljudem sta spregovorila tov. Albin Godina in Petronio. Dolinčani so pokazali, da se ne dajo več ustrahovati od Vidalijevih pretepačev, zato so Lovriha in njegovi opričniki v svojo veliko jezo z zida opazovali ljudi, ki so hiteli na zborovanje. Govornika sta prikazala, kam vodi Vidalijeva politika in kakšnih podlih spletk se vidalijevci poslužujejo, da bi prevarali naše ljudstvo, ki pa jim ne bo sledilo. To je Lavriho tako razjarilo, da je prihitel z zida, kjer je opazoval množico, in hotel govoriti na mikrofon. Dejali pa so mu, naj rajši govori preko svojega mikrofona.

V Štivanu je bila v nedeljo lepa prireditev SILF, ki so se je udeležili mnogi vaščani in ljudje iz bližnjih vasi. Tudi tu so nekateri razbijači zaman skušali motiti prireditev s svojimi popevkami.

Nadaljevanje na 6. str.

Naročene provokacije

Večkrat smo že dejali, da je resolucija Kominformbiroja spravila na površje vse, kar je bilo v demokratičnih gibanjih najbolj gnilega od oportunistov, strahopetcev, nemoralnežev do resničnih agentov v službi protidemokratičnih sil. Za bodoči razvoj demokratičnih gibanj v svetu in za razvoj njihovih medsebojnih odnosov je to gotovo koristno, kajti iz njih bodo odpadli vsi oni elementi, ki so vnašali v demokratična gibanja protidemokratične metode in fronta svetovnih demokratičnih sil bo ostala resnično prečiščena. Danes pa je stvarnost taka, da imajo glavno besedo v demokratičnih gibanjih ravno ti amoralni elementi in agenti tujih vohunskih služb v demokratičnem gibanju, ki pod zastavo Kominformbiroja razglašajo za demokratične in komunistične principe one, ki nimajo z resnično demokratičnimi in komunističnimi principi ničesar opraviti.

To velja za demokratična gibanja v večini državah, še posebno pa velja to za tržaško demokratično gibanje. Tržaško demokratično gibanje je vse do resolucije igralo na angloameriškem področju tržaškega ozemlja veliko in pomembno vlogo v borbi proti razširjajočemu se imperializmu, kljub temu da so si vsi sovražniki demokracije krepko prizadevali razbiti in uničiti ga. Popolnoma logično je, da je po resoluciji Informbiroja reakcija prenesla vso težo pritiska na zdravo jedro demokratičnega gibanja, saj edino to predstavlja za reakcijo resnično nevarnost, medtem ko je gobezdava in demagoška skupina že preje karakteriziranih elementov Kominforma z vsem svojim dosednajim delovanjem pokazala, da predstavlja objektivno v sedanjih razmerah zaveznika reakcije na našem ozemlju. Po vsem dosedanjem razvoju dogodkov je na dlani, da je pritisk na zdravo jedro tržaškega demokratičnega gibanja, ki ga predstavlja Slovensko italijanska ljudska fronta koordiniran, osredotočen. Ta istočasen pritisk nanj s strani lokalne fašistične reakcije in kominformbirojevskih elementov ima namen dati po eni strani proste roke za neovirano protidemokratično delovanje reakcije, po drugi strani pa proste roke za nadaljnje uničevalno in protirevolucionarno delovanje kominformistov. Ta pritisk izvajajo po naprej napravljenem načrtu in po podlih zamislih pokvarjencev in oportunistov, ki pri tem ne izbirajo sredstev, samo da bi očrnili resnično demokratično gibanje in demoralizirali njegove pristaše.

Po takem naprej izdelanem načrtu, ki ga je zamislil slavohlepni in makiavelistični Uršič, so tik pred volitvami v središču volivne kampanje podali «ostavko» na članstvo Partije in Slovansko italijanske ljudske fronte Solieri, Maule in Rigonat. Dejali so, da so siti borbe, podlegli so pritisku in zapustili borbene vrste. Naredili so tako, kot so v času najtežjih ofenziv v partizanih naredili redki dezerterji. Pri tem se niso pokazali samo kot reve, temveč tudi, kar je logično, kot moralni izprijenci, saj so vse, kar so do včeraj govorili in delali, zanikali in izdali.

Reakcija in kominformisti in najslabša zmes tega - Uršič - so računali, da bo to podlo dejanje imeli za demokratično gibanje porazne posledice. Ker se to ni zgodilo, ker so to dejanje razkrinkali in vsesplošno obsodili, so protidemokratični zavezniki zopet preko Uršiča uprizorili novo komedijo, po vsebini še bolj podlo, še bolj nizkotno. Uprizorili so «ugrabitev» Uršiča, montirali cel kriminalni roman in poverili glavne vloge OZNI in Slovansko italijanski ljudski fronti. Uršič pri tem sicer ni bil ugrabljen, ker če bi bil, bi seveda ne mogel več služiti za provokacije, dvignili pa so zaželeni hrup po reakcionarnem časopisju in seveda predvsem v Lavoratoru s prozorno izraženimi željami, da bi «demokratična» oblast tujih okupatorjev postavila izven zakona Slovensko italijansko ljudsko fronto, kakor to delajo naši okupatorji z demokratičnimi gibanji v njihovih državah. Kljub famoznemu luksuznemu avtomobilu, kljub «agentom» OZNE, kljub Uršičevi dramatični zgodbi, ki jo je iznesel in sestavil na policiji (zato, da bo uradno objavljena), je danes vsakemu Tržačanu jasno, da gre za preračunano volivno goljufijo in pomeni komaj po dveh dneh, odkar so jo skuhali, splošno občudovani primer izprijenosti kominformbirojevskih agentov.

Lavoratore napoveduje še nove provokacije, s katerimi se misli oprati pred tržaško italijansko reakcijo, toda skoraj da mu v ta namen niso več potrebne, saj ga je reakcija že vključila v sklop protidemokratičnega tabora in ga pri tem spretno izkorišča v svoje namene. Legitimacijo italijanstva, za katero se kominformisti predvsem potegujejo že imajo, saj piše jutranja Voce libera, da v Trstu tolerirajo vse stranke razen slovenskih (misli seveda Slovansko italijansko ljudsko fronto kot edino res borbeno demokratično gibanje) torej tudi fašistične in kominformistična. Seveda ni niti potrebno, da o tem piše ta reakcionarni glasnik, saj nam to dokazujejo tržaške ulice v predvolivni kampanji, ko fašisti in vidalijevci trgajo lepake Ljudske fronte, ne da bi jih za to kdo kaznoval, in ko na njenih volivnih zborovanjih skupno v bratskem objemu žvižgajo in vpijejo ter zmerjajo s «ščavi» ljudi, ki jih odlikuje doslednost v borbi proti imperializmu.

Konec te podle igre bo ta, da bodo pod lastnimi provokacijami in podlostimi našli grob fašisti in kominformisti, zdrave demokratične sile pa bodo končno triumfirale, kot so doslej še v vsaki borbi.

Z odprtimi jadri

«O Italia, o Italia di Togliatti, tu ci vieni a liberar», tako pojejo mlade vidalijevke, tudi Slovenke, po napevu znane šovinistične popevke. To petje ni slučaj, temveč izraža bistvo Vidalijeve politike v vprašanju Trsta. Na to politiko smo opozarjali že od vsega začetka kmalu po objavi zloglasne resolucije in po razkolu, ki je nastal v demokratičnih vrstah. Tedaj so se vidalijevci srdito branili naših očitkov in dejali, da lažemo in jih obrekujemo, ker se jim je zdelo, da ljudstvo še ni «zrelo» za tako politiko. Takrat je bil namreč še presvež spomin na našo skupno borbo za pravično rešitev tržaškega vprašanja.

Vidalijevci so se branili očitka, da pripravljajo priključitev Trsta k Italiji, ker se jim je zdelo, da bi bilo taktično zgrešeno prikazati končne cilje njihove strategije. Toda vrgli so se strastno na delo, da s propagando in blatenjem najprej očrnijo Jugoslavijo, na kar bi kot logična posledica sledila preusmeritev tržaškega javnega mnenja k Italiji. To jim je na žalost vsaj delno uspelo. Ker pa kljub 11 mesečnemu blatenju Jugoslavije še niso ljudi popolnoma «obdelali» in prepričali o koristi priključitve Trsta k imperialistični Italiji, kjer vlada policijski teror, brezposelnost in beda, vržejo tu pa tam parolo, da je v interesu okrepitve naprednega gibanja v Italiji in torej okrepitve svetovne socialistične fronte sploh, da se Trst priključi Italiji.

Najnovejši znak nove, oziroma 11 mesecev stare linije, so nastopi županov komunistične partije in poslancev iz Italije, ki naj bi pokazali moč vsega italijanskega naprednega gibanja in še posebej komunistične partije. Ti župani in poslanci se vrste s svojimi govori na volivnih zborovanjih in nam prikazujejo razne italijanske probleme, kakor da bi bila tu že Italija. Prvi, Gianquinto iz Benetk, je celo rekel, da je kompromis o Tržaškem ozemlju krivičen in da ga je treba začasno sprejeti v pričakovanju boljše rešitve, ki bi zadostila večino tržaškega prebivalstva

Tretji govornik, župan Dozza iz Bolonje, je celo dejal: «Treba se je ločiti od spirale sovraštva, ki zastruplja mestno ozračje. Biti je treba dovolj pogumni in odvreči vse negotovosti, ki so zvezane z napakami preteklosti». Na istem zborovanju je Juraga govoril še bolj jasno: «Komunistična partija je bila že od vsega začetka proti nacionalizmu. Proti italijanskemu nacionalizmu Lege Nazionale in proti slovenskemu nacionalizmu Balkana, drustva, ki ga še danes predstavljajo v Trstu slovenski nacionalisti v zvezi s Titom».

Juragą je s temi besedami jasno razgalil zgrešeno stališče vidalijevcev do narodnostnega vprašanja. Ti gospodje pozabljajo, da je v Trstu vedno vladala italijanska buržoazija in da je imela v rokah vse ključne položaje ter da je zgrešeno primerjati nacionalizem Lege Nazionale z narodnjaštvom Balkana, kar je kvečjemu predstavljalo nacionalno obrambo malega naroda, pa četudi bi bila na napačnih osnovah. Pri tem naj niti ne poudarjamo, da je Giunta, ki je predstavljal v Trstu duha Lege, Balkan zažgal.

Posledica te politike in pisanja Lavoratora, ki posveča ogromno prostora italijanskim problemom, Jugoslaviji pa, ki gradi socializem, le blatenje in obrekovanje, se vsak dan opažajo celo na deželi. Tako je pred kratkim neki Vidalijev pristaš v Nabrežini izjavil: «Rajši pod Italijo kot pa pod Jugoslavijo!» V Cerovljah se Vidalijev aktivist A. L. trka po prsih in pravi, da je ponosen, da je bil fašist. Na Opčinah so z lepaki prikrili napis: Tu je Jugoslavija! V Škednju pa so vidalijevci v ponedeljek na zborovanju demokristjanov kričali: Viva Trieste italiana e comunista!

Spričo vseh teh spletk in vse te

Ne Vidalijevi kričači, ne beli koritarji ne bodo prevarali ljudstva v REPENTABORU

Repentabor je že dolgo let priljubljena izletna točka Tržačanov, sedaj pa, ko je meja odrezala mnogo drugih izletnih točk, jih hodi tja še mnogo več: peš, s kolesi, avtobusi in osebnimi avtomobili. Obe tamošnji gostilni sta ob nedeljah vedno prepolni gostov, ki se radi ohladijo v senci in srkajo pristni kraški teran. Repentabor je pravza prav ime občine oziroma hribčka, na katerem je cerkev; kraju ob asfaltirani cesti Opčine-Dutovlje pa pravijo domačini Krepa ali Poklon. Repentaborsko občino je presekala meja na dvoje: vasi Voglje, Vrhovlje in Dol-postaja so v Jugoslaviji; Col, Veliki Repen in Fernetiči pa so ostali na Tržaškem ozemlju.

Nekaj zgodovine

Domačini pravijo, da so zgradili repentaborsko cerkev pred kakimi 900 leti. Med gričema Tabor in Kilovec je šla sem od Vrhovelj cesta, ki je tekla dalje ob vznožju Volnika proti Ogleju. Oba griča sta bila obzidana in se še sedaj vidijo tam ostanki obzidja. Zato pravijo tej cesti pot po čestelu (gradu). Na Taboru so v starih časih nabrali tudi velike kupe kamenja, da bi se z njim branili pred Ajdi. Drugi pravijo, da so šli mimo tudi Turki, pa zgodovina o tem molči. Prve vasi so bile Veliki Repen, Col, Voglje in Vrhovlje; hiše v Dolu in na Poklonu so nastale mnogo kasneje. V Dolu so zgradili prve pred stopetdesetimi leti, ko se je okrepil promet na cesti, ki gre s Krasa v Trst. To cesto so že šestkrat preusmerili; leta 1932 pa so napravili kakih 30 metrov globok presek, koder gre sedanja cesta.

Na Poklonu je nastala najprej Ravbarjeva gostilna, kjer so počivali «furmani». Ker ta ni zadoščala, je leta 1882 «Stefan», ki je prišel z Raše, zgradil drugo gostilno s hlevi, lopami za vozove in čakališčem, ki je bilo noč in dan odprto. Gostilna se je imenovala «Pri Stefnu», sedaj je njen lastnik tov. Furlan, kandidat LF. Nekdaj je bila znana po vsem Primorskem in vsak dan so skuhali v njej po 100 litrov juhe ali mineštre. Vozniki so prihajali od vsepovsod: od bovških in tolminskih gora, baških grap, cerkljanskih in idrijskih hribov, Vipavske, Krasa. Vozili so maslo, kokoši, teleta in drugo. Poleti so pripeljali do Poklona živa teleta, tu so jih nato zaklali in drugi dan peljali naprej v Trst. Leta 1906 je stekla tod železnica in je promet z vozovi pojemal, ko pa se je razvil avtomobilizem, je popolnoma ponehal.

Kamnolomi - življenje

V prvih letih 20. stoletja se je začela razvijati kamnoseška industrija. Tedaj je poleg obeh gostilni na Poklonu zrastlo 14 novih hiš in se je povečalo tudi naselje Dol. Kammolomi so postali glavni vir zaslužka vsega Repentabora. Kamenje so kopali tudi že prej, saj je kamnolom Petrovica pri Velikem Repnu že zelo star in je skupno kakih 200 jam, kjer so doslej lomili kamen.

Pod Avstrijo je bilo v kamnolomih zaposlenih kakih 150 delavcev. Domačinov ni bilo dovolj in so prihajali delavci iz Nabrežine, nekvalificirani delavci pa celo iz Cerknega in Idrije. Dela v kamnolomih je bilo dovolj do leta 1930, tedaj pa je nastala kriza in so mnogo delavcev odpustili. Kamnolomi so delali v manjšem obsegu, Septembra 1943 so Nemci polovili vse delavce v kamnolomih in jih kakih 60 odgnali v Nemčijo, češ da so oni krivi, da so zleteli v bližini razni mostovi v zrak.

Sedaj je v kamnolomih zaposlenih kakih 3! delavcev, 15 v kamnolomu Caharija drugih 15 pa v Stofkovičevem kamnolomu. V kamnolomih, ki so ostali v Jugoslaviji, je mnogo več dela. Iz raznih vasi dela kakih 100 delavcev in v klesarski delavnici obdelujejo tudi kamen.

Pet minut hoda od Poklona je onstran Tabora Col. V Colu je 12 hiš. Tam so 4 močnejši kmetje, ki žive od kmetije in ki imajo po več repov v hlevu, drugi pa delajo v kamnolomu. Naselje ima namreč precej polja in pašnikov na jugoslovanski strani v dolini. Pravijo, da so pri Colu svojčas, ko je tekla mimo cesta, pobirali trošarino. Od tod tudi ime, ker se reče trošarini po nemško Zoll. Ime Poklon pa izvira od tega, da so se na kraju, kjer je sedaj presek, vozniki ustavljali in se poklanjali cerkvi na hribčku.

V Velikem Repnu je kakih 82 hiš. Večjih kmetov je le okoli 10, drugi delajo v kamnolomih, v Trstu, na Opčinah in pri priložnostnih delih. Ker so se dela pri cesti in vodovodu nehala, je sedaj mnogo brezposelnih in se le težko preživljajo s skromno podporo za brezposelne. Nekdaj je kakih 30 žena nosilo mleko v Trst, odkar pa vozijo avtobusi, se je njih število skrčilo na tretjino. V Velikem Repnu pridelajo tudi nekaj domačega terana.

„Grozd" ne bo dozorel

Tudi v Repentaboru je videti, da se bližamo volitvam. Že na prvi hiši na Poklonu je videti mnogo lepakov Ljudske fronte. Na zidu zagledamo tudi lepak z napisom Neodvisna gospodarska zveza z zelenim grozdom in s slovensko zastavo brez zvezde. «To pa diši po Demokraciji», pravim tovarišu. Tedaj se iz hiše prikaže starček in pravi: «Da, da, to so gospodje, ki so sedaj pri koritu, pa bi ga radi ne zapustili. Jim pač nese! Le s težavo so spravili skupaj svojo listo. Za znak imajo grozd, pa vidite, da še ni zrel, pa tudi nikoli ne bo».

Drug tovariš nam pravi: «Lepake so nalepili prav danes. Za grozdom se skriva lipova vejica. Ni čuda, da so zbrali ravno grozd. Teklo je mnogo vina, preden so kupili nekaj ljudi. Listo so sestavili kar v gostilni, župan je poklical na mizo mnogo litrov in zgodilo se je ravno narobe kot po navadi. Iz vina so nastali grozdi.

Stari občinski urad gnezdo belih

Tudi tajnik se je hudo gnal in prizadeval; mu gre pač za stolček. Je ušel iz Sežane, kjer je bil pri «zaveznikih» tajnik vsega okraja. Sedaj se zadovolji s tajništvom v Repentaboru. Mož je v svojem življenju polagoma, toda vztrajno napredoval. Najprej je bil karabinjer, nato miličnik gozdarske milice, občinski sluga, pisar, za časa Nemcev je postal tajnik, kar je ostal tudi pri Angležih. Z njim so se preselile iz Sežane še tri uradnice. Tako ima ta mala občina, ki šteje okoli 500 prebivalcev, kar cel kader uradnikov.

Na lepakih «neodvisne» gospodarske zveze piše, da je neodvisna zato, ker ne prejema ukazov ne iz Sežane ne iz Trsta. Pravi, da jo morajo voliti, ker so ljudem «oskrbeli vodovod, ceste in dvajset milijonov lir za zimska dela, torej delo in kruh za vse občane. Kakor da bi dali oni denar iz svojih žepov! Seveda ne povedo, da so bili vsi občinski svetniki delovodje pri teh delih, da so bili mastno plačani, čeprav niso delali skoraj nič in raje opravljali dela na svojih posestvih. Zato ni čuda, da tako agitirajo... sami zase. Ker vidijo, da jim slaba prede, tudi grozijo. Na lepak so tudi zapisali: «Zavezniške oblasti, ki dajejo denar za naše potrebe, ne bodo podpirale ne Babičevih ne Vidalijevih komunistov».

Po slavni poti Osvobodilne fronte

Toda ljudje jih ne poslušajo. Ves Poklon, to je Repentabor, je poln lepakov Ljudske fronte. Vidalijevih sploh ni videti. Ljudstvo je enotno in bo izvolilo može, ki so zaradi svoje poštenosti, sposobnosti in odločnosti jamstvo, da se bodo vneto borili za občinske interese. Repentabor je mnogo žrtvoval v osvobodilni borbi: 32 domačinov je padlo, kakih 80 je bilo interniranih v Nemčiji. Ljudje vedo, da je Ljudska fronta ostala zvesta osvobodilni borbi in ji zato zaupajo. V Velikem Repnu je nekaj ljudi podleglo vidalijevski propagandi nekega vnetega vaškega aktivista, ki se mu je pridružilo kakih 10 kričačev. Ljudje molče, ker se nočejo z njimi prepirati in ne marajo sovraštva. Na volitvah pa bodo storili svojo dolžnost in še enkrat izpričali svojo zvestobo v borbi prekaljeni OF. V tem jim je v zgled slepi borec in veliki invalid iz Velikega Repna, ki je raje zapustil zapeljane in nahujskane svojce, kakor da bi se odpovedal svoji ideji. Sedaj je v Ljubljani v invalidskem domu, kjer domovina skrbi za vse one, ki so dali zanjo vse, kar so imeli.

KAM SE BOMO HODILI LETOS KOPAT?

V Sv. Nikolaj seveda

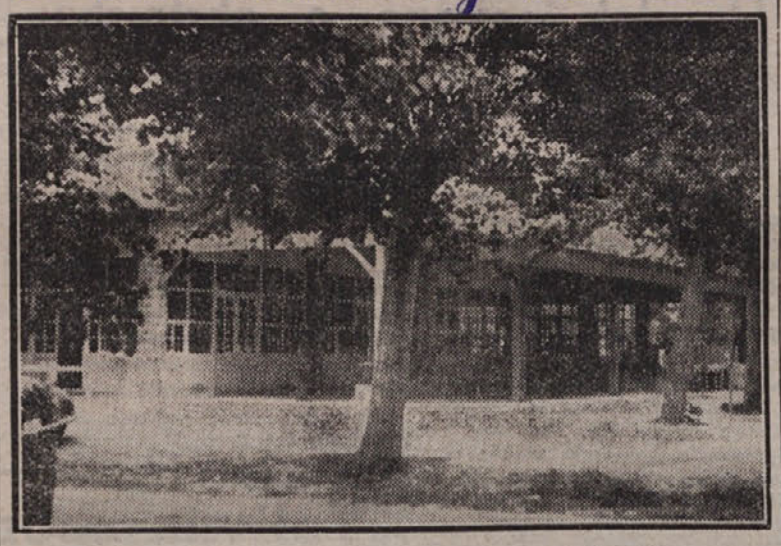

Kopališče je na novo urejeno s plesišči, igrišči za otroke in turističnimi hišicami

v reakcionarno Italijo

revizionistične politike postaja jasno, da vidalijevci le še čakajo ugodne prilike, da pridejo s pravo barvo na dan. Vidalijev revizionizem je postal jasen tudi vsem reakcionarjem, ki so začeli pozivati vidalijevce, naj se jasno izrečejo o vprašanju pripadnosti Trsta.

Vidalijevci naj vedo, da jim naše ljudstvo ne bo sledilo v njih podli in umazani igri. Tega se tudi oni zavedajo, saj so izdali nekako poročilo, v katerem se izgovarjajo, da niso mogli doslej še spraviti v Trst nobenega jugoslovanskega govornika in da bodo poskrbeli, da bo govoril vsaj eden, če ne v slovenščini pa v srbohrvaščini. Mnogi njihovi ljudje se namreč sprašujejo, čemu vsi ti župani in poslanci iz Italije?

Nihče nima nič proti temu, da pridejo v Trst predstavniki italijanske KP, kakor če bi prišli recimo predstavniki francoske ali kake druge partije. Ti predstavniki pa ne smejo služiti za krinko, za katero se uvaja revizionizem mirovne pogodbe na škodo našega ljudstva. Geopolitični položaj Trsta se ni od leta 1945. prav nič spremenil. Mesto spada k zaledju in italijansko večino je imelo takrat kot sedaj. Sovjetska zveza je zagovarjala priključitev Trsta k njegovemu zaledju — Jugoslaviji in pozneje je sprejela skupno z Jugoslavijo kompromis, da se reši mir. Sovjetska zveza svojega stališča do Trsta ni spremenila, kakor ga ni spremenila Jugoslavija. To mora biti jasno vsem.

Tudi trditev, da bi se napredno gibanje v Italiji s priključitvijo Trsta okrepilo, je bosa. Priključitev so že od maja 1945. zahtevale italijanske reakcionarne stranke in če bi se Trst priključil k Italiji, kar pa se ne bo zgodilo, bi se v Italiji okrepile le reakcionarne sile, ki bi si lastile zasluge za ta uspeh. Vsakemu pravemu revolucionarju je namreč jasno, da koncesije šovinizmu vladajoče buržoazije nekega naroda pomenijo slabitev revolucionarnega gibanja v tej državi. Najvažnejše pri vsem tem pa je, da bi postal Trst novo mostišče italijanskega imperializma pri njegovih poskusih prodiranja na vzhod, ki so se že enkrat izjalovili. To pa bi pomenilo hkrati okrepitev imperialistične fronte sploh.

Vidalijevci tudi trde, da je treba priključiti Trst k Italiji, češ da je Titova klika izdala svetovno socialistično fronto in da je Jugoslavija postala imperialistična država. Teh svojih klevet pa niso doslej podprli še z nobenim dokazom in jih tudi ne bodo mogli niti podpreti. Služijo pa za zavajanje tržaškega demokratičnega ljudstva in pripravljanje revizije mirovne pogodbe.

Vidalijev oportunizem se najbolj odkriva na vprašanju Trsta. Njegova revizionistična politika zavzema vedno bolj konkretne oblike, ker njegovi pajdaši mislijo, da bodo kmalu popolnoma uspavali naše ljudstvo. Toda igra je nevarna in jih bo popolnoma razkrinkala. Naši borci niso padali zato, da bi hlapčevali tujcu, temveč za boljšo bodočnost v naši socialistični domovini. Togliatti in italijanska Komunistična partija imata dovolj posla z italijanskimi imperialisti, s Scelbovo policijo ter je njih častna naloga, da osvobodijo Italijo, kar jim iz srca želimo. Mi pa smo pokazali, da se znamo boriti za našo svobodo sami in sprejemamo pri tem le nesebično pomoč vseh demokratov in komunistov ne pa samo italijanskih. Zato je popevka «Italia di Togliatti, tu ci vieni a liberar», zgrešena in oportunistična. Trst bo namreč spadal k svojemu zaledju tudi takrat, ko se bo gradil socializem tudi v Italiji, kakor se gradi danes v Jugoslaviji, kajti mesto spada k zaledju. To naj si zataknejo za klobuk vsi nacionalisti pa četudi skrivajo svoj šovinizem za parolo o interesih svetovne socialistične fronte.

Zborovanja Ljudske fronte do 10. 6. 49

3 - 6 - 49

Ob 20.30h **BAZOVICA** Godina Vojo, Presl Miro
» **PROSEK** Bole - Laurenti
» **PRAPROT** Hreščak
Ob 20.h **BORŠT** Štoka

4 - 6 - 49

Ob 20.30h **TREBČE** Štoka - Petronio
Ob 20.h **MALI REPEN** Dekleva - Ukmar
» **CEROVLJE** Zalašček (Janka) Renda
» **GABROVEC** Lukeš Neva-Šlibar

5 - 6 - 49

Ob 15.h **SV. IVAN** Laurenti - Štoka

6 - 6 - 49

Ob 17.h **OPČINE** Bole - Laurenti (Daneu)
» **SV. KRIŽ** Štoka - Petronio
Ob 16.h **PREČNIK** Šlibar - Mrakovčić
Ob 19.h **KONTOVEL** Štoka - Petronio

7 - 6 - 49

Ob 20.h **KONKONEL** Daneu - Zalašček (preds. Andolšek)
» **MEDJA VAS** Lukeš Neva - Husu Milan (Kocman)
» **PREBENEK** Ukmar, Lipovec Tine

8 - 6 - 49

Ob 20.h **LONJER** Tončka Čokova in Boltar

9 - 6 - 49

Ob 20.30h **PADRIČE** Bole - Kapun
« **PROSER** Dekleva - Petronio
» **ZGONIK** Štoka - Budin
» **DRAGA** Husu Milan in Kocjančič - Špela
» **KATINARA** Janka - Renko

10 - 6 - 49

» **GROPADA** Godina Vojo
» **BAZOVICA** Hreščak - Janka Daneu
Ob 20.h **DOMJO** Štoka - Laurenti
Ob 19-21h **SV. ANA** Petronio - Ravbar

●

Udeležite se zborovanj LJUDSKE FRONTE!

IZ REPUBLIK JUGOSLAVIJE

KRONIKA

Začasni oblastni odbor za mariborsko oblast je imel svoje prvo zasedanje.

Visok kredit za 930 gospodarskih poslopij so dobile kmetijske gospodarske zadruge v Vojvodini.

Med FLRJ in Švedsko je bil podpisan sporazum, ki ostane v veljavi do 15. aprila 1950. Obojestranski promet je določen na 90 milijonov švedskih kron. Po pogodbi bo Jugoslavija dobivala iz Švedske stroje, elektrotehnični material, papir, uvažala v Švedsko pa tobak, oljnate pogačice, koruzo, baker, svinec, les in drugo.

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško je poslal Svetu ministrov za zunanje zadeve brzojavko, v kateri zahteva, da naj Svet ministrov za zunanje zadeve zasliši Koroške Slovence glede njihovih narodnih zahtev.

Zveza sindikatov Jugoslavije je poslala vseindijskemu kongresu sindikatov v Bombay brzojavko,, v kateri želi kongresu uspeh v borbi za uresničenje sindikalnih pravic in demokratičnih svoboščin ter nacionalne neodvisnosti vse države.

Pri neurju, ki je divjalo v Beogradu v noči med 18 in 19 majem je vodnik jugoslovanske armade rešil iz vode preko 20 otrok in žena. Junaškemu in požrtvovalnemu borcu so na svečan način podelili nagrado in odlikovanje.

Rudarji iz Idrije so dosegli novo delovno zmago. Plan proizvodnje za mesec maj so presegli za 14,5 odst.

V **Makedoniji** žanjejo ječmen. Prvi snop ječmena je padel v vasi Negorci.

Delegacija Zveze borcev Jugoslavije je dopotovala v Rim, kjer bo sodelovala na posvetovanju italijanske organizacije bivših partizanov.

V Bečeju v Vojvodini je začela obratovati največja konopljarna «Tisa». Vsi stroji za njo so bili izdelani v domačih tovarnah «Pobjeda» in «Rade Končar».

V Črni vasi so ustanovili novo kmetijsko obdelovalno zadrugo v Ljubljani. Prva zadruga je bila ustanovljena v Šmartnem ob Savi, v Črni vasi je druga. Vanjo se je ob ustanovitvi prijavilo 15 kmetov.

Britansko-jugoslovansko združenje v Londonu je organiziralo predvajanje jugoslovanskega filma «Na svoji zemlji». Občinstvo, ki je do zadnjega napolnilo dvorano, je prvi slovenski film sprejelo z navdušenjem.

Čez dober mesec prične žetev v Slavoniji. Kmetijske strojne postaje pripravljajo stroje.

«Teden borbe proti tuberkulozi» je po vsej Jugoslaviji. V Ljubljani so odprli razstavo, ki kaže, da dobiva zdravstvena služba vedno bolj socialistični značaj, kar dokazuje predvsem povečana dispanzerska mreža, število osebja in pa število pregledanih, ki se je dvignilo v zadnjem letu na 30.000.

Velika melioracijska dela bodo zajela vso Crno goro. Zgradili bodo gosto mrežo prekopov in jarkov za namakanje in izsuševanje.

Pesnik Oton Župančič je poslal II. kongresu Zveze sindikatov Slovenije pozdravno pismo.

Po vsej Jugoslaviji ustanavljajo otroške mlečne restavracije, ki bodo po večini po parkih, živalskih vrtovih in drugih krajih, kjer se zbirajo otroci. Do 1. junija pa bodo take restavracije odprte v vseh industrijskih in rudarskih, središčih ter večjih mestih.

Predsednik Makedonsko - ameriške zveze Smile Vojdanov je na obisku v Makedoniji.

Na 20 let prisilnega dela so obsodili uslužbence stavbnega podjetja «Komgrap», ker so izkoristili svoj položaj in špekulirali z denarjem.

Največjo dnevno proizvodnjo odkar rudnik obstaja so dosegli rudarji Zenice na čast rojstnega dne maršala Tita.

Preko 200 sindikalnih kulturno-umetniških društev organizira 510 gostovanj po rudnikih, gradbiščih, kopališčih in sindikalnih počitniških domovih.

NOV ZAKON O LJUDSKIH ODBORIH

Iz poročila ministra Edvarda Kardelja

Maja 1946. leta je sprejela ljudska skupščina FLRJ zakon o ljudskih odborih. To je bil prvi zakon o ljudskih odborih, sprejet v socialističnem svetu po drugi svetovni vojni. Pozneje so druge socialistične države izdajale svoje zakone po zgledu Jugoslavije. Zdaj pa prav te države klevetajo Jugoslavijo, češ da se spreminja v buržoazno republiko.

Ljudska oblast v Jugoslaviji pomeni demokracijo za delovno ljudstvo, to se pravi za velikansko večino ljudstva, za ostanke kapitalizma pa je ljudska oblast nepopustljiva diktatura. In ko bodo zadnji ostanki kapitalističnega izkoriščanja odstranjeni, bodo ljudstvo vsi državljani in demokracija bo za vse.

Iz sistema ljudske demokracije izhaja načelo enotnosti oblasti, t. j. enotnost zakonodajne in izvršne oblasti. Ljudstvo samo oz. njegovi predstavniki, ki sprejemajo zakone s pomočjo plana in določajo smer razvoja države, istočasno pa tudi sami pripomorejo k izpolnitvi nalog, izbirajo in menjajo voditelje izvršnih odborov ter imajo nad njimi stalno nadzorstvo. Tak sistem je najzanesljivejše orožje proti birokratizmu, hkrati pa omogoča najširšo pritegnitev množic k upravljanju države.

Doslednost demokratične jugoslovanske uprave se izraža tudi v tem, da ne volijo samo izvršnih ljudskih odborov, temveč so tudi na čelu posameznih panog uprave izvoljeni zaupniki. Demokratični centralizem, ki je eno izmed načel ljudske oblasti, sloni na volivnosti in zamenljivosti vseh organov ljudske oblasti. Ker ima v FLRJ delovno ljudstvo v svojih rokah oblast, tako v centralnem kot v lokalnem merilu, ker je torej ves sistem v polnem smislu dokaz ljudske samouprave, zato ne more biti načelne razlike med centralno in lokalno oblastjo.

Vsaka oblast vrši na svojem področju ustrezne naloge v imenu iste enotne ljudske oblasti. Zakon pa odreja pravice tega in onega organa na osnovi demokratičnega centralizma.

Toda samouprava bi bila prazna fraza, če bi k upravljanju države na vseh stopnjah upravnega aparata ne pritegovali širokih ljudskih množic. Ni dovolj, da se ljudske množice udeležujejo po svojih izvoljenih predstavnikih v ljudskih odborih in ljudskih skupščinah. Delovni ljudje sodelujejo v raznih komisijah, svetih, vaških aktivih itd. in njihovo število dosega sto tisoče, medtem ko je v FLRJ skupaj 151.313 ljudskih odbornikov.

Novi zakon o ljudskih odborih, ki ga je ljudska skupščina sprejela na svojem sedmem zasedanju, in ki je prav za prav izpopolnitev prejšnjega in nov korak k socializmu, poudarja, da so ljudski odbori najvišji organi državne oblasti na območju svoje upravno-teritorialne enote in da so njim podrejeni vsi organi državne uprave na njihovem področju razen po zakonu določenih izjem. Oblast je torej osredotočena v ljudskih odborih in poleg njih ne morejo biti recimo taki organi centralne državne oblasti, kot so n. pr. veliki župani, guvernerji, prefekti, načelniki itd.

Posebnost ljudskih odborov je tudi njihova vloga pri gospodarski, socialni in kulturni gradnji svojega področja. So torej nosilci polne oblasti in voditelji celotne družbene graditve na svojem območju, bodisi v okviru svojega lastnega lokalnega delovnega področja, kjer samostojno sprejemajo in izpolnjujejo sprejete naloge, bodisi v okviru poslov splošnega značaja, kjer izpolnjujejo naloge višjih organov oblasti po njihovih navodilih in smernicah.

Spremenjen, prav za prav nov zakon o ljudskih odborih je po svoji globoki demokratičnosti in po svoji konkretni organizaciji izredno močan korak naprej v razvoju socialistične državne graditve. Kot takšen je ta zakon hkrati resen prispevek k teoriji in praksi socialističnega razvoja. V popolnem soglasju z načelom enotnosti oblasti in demokratičnega centralizma pride do izraza samouprava, sodelovanje ljudskih množic v upravi države, kar je bilo vedno značilno za vsa resnično ljudska gibanja na svetu, posebno pa mora biti značilna za revolucionarni proletariat in za socialistično demokracijo.

Vodilna vloga v ljudskih odborih pripada pretežno delavskemu razredu, ki je po teh odborih ustvaril trdno zavezništvo z ostalim delovnim ljudstvom. Ljudski odbori so politična in organizacijska osnova sistema ljudske oblasti in so dali ime ljudski demokraciji. Ljudska demokracija nikakor ni most med diktaturo buržoazije in diktaturo proletariata — kakor razni «teoretiki» trdijo, temveč more biti le skupna oznaka specifičnih oblik v prehodnem razdobju k socializmu. Vsebina ljudske demokracije je diktatura proletariata, karakteristična poteza pa je uporna borba med socialističnimi elementi, ki so vedno številnejši in med kapitalističnimi elementi, ki so na poti razkroja do njihove popolne likvidacije.

Informbirojevski «cenzorji» jugoslovanske partije so pozabili na objektivne temelje socialistične demokracije in glavne vire njegove sile. Znašli so se kakor buržoazija na terenu klevet proti Jugoslaviji in so doživeli enak poraz, kakor ga je doživela buržoazija v borbi proti zmagovitemu socializmu. V Jugoslaviji so prešli «kritiki» na protidemokratične in protirevolucionarne pozicije, na katerih so tudi notranji ostanki reakcije in kapitalizma.

Sovražniki in klevetniki lahko blatijo Jugoslavijo, toda prav ta zakon in drugi podobni uspehi pričajo, da je država pod vodstvom Komunistične partije in s tov. Titom na čelu prva pri pogumnem razvijanju socialistične demokracije kot resniče ljudske demokracije.

Na sedmem zasedanju Ljudske skupščine FLRJ je bil sprejet tudi zakon o zadružništvu, o katerem bomo poročali v prihodnji številki.

* * *

44 odst. slušateljev na ljubljanski univerzi prejema štipendije.

V kmetijski obdelovalni zadrugi «24 december» v Poljanski dolini so vključeni kmetje iz treh vasi in še posamezniki iz drugih krajev. V zadrugi je zdaj 35 družin. Zadruga se je predvsem posvetila živinoreji.

Na drugi kongres Zveze sindikatov Slovenije sta priletela dva delegata iz Maribora z jadralnim letalom. Prinesla sta pozdrave in nad 80 resolucij in obveznosti, ki so jih poslali mariborski delovni kolektivi II. kongresu ZSS.

Osnutek zakona o obrtništvu

sprejet na zasedanju Ljudske skupščine FLRJ

Ljudska skupščina FLRJ je na svojem sedmem rednem zasedanju sprejela več predlogov o dopolnitvah zakonov in o zakonih, med katerimi je posebno važen predlog o splošnem zakonu o obrtništvu, o katerem je govoril predsednik gospodarskega sveta Boris Kidrič.

Razvoj proizvajalnih materialnih sil, graditev socializma in razvoj socialističnih odnosov so prinesli mnoge spremembe. Toda vse te spremembe ne bodo uničile obrtništva kot visokokvalificirane večine za izdelavo proizvodov po okusu posameznika, marveč bodo nasprotno, dvignile obrtništvo na višjo stopnjo, da bo tako ostalo prav obrtništvo v nasprotju s serijsko množično proizvodnjo in njeno enoličnostjo ter se razvijalo v socializmu kot nujnost za zahteve posameznika. Obrtništvo se vključuje v socializem bodisi neposredno po državnih in zadružnih delavnicah oz. obrtnih zadrugah, bodisi po najraznovrstnejših oblikah sodelovanja med državnim socialističnim sektorjem in delovnim obrtnikom.

Zakonski osnutek uvaja naziv državni obrtni mojster. Z uvedbo tega naziva se ohranijo vse odlike in sposobnosti obrtnega mojstra. Informbirojevski kričači pa že tudi o tem osnutku pišejo, da se je Jugoslavija obrnila proti zapadnemu imperializmu, kar naj bi dokazovala uredba naziva državnih obrtnih mojstrov. Delovne obrtnike istovetijo z zasebnimi kapitalisti, s tem da pišejo o nekakšnem vračanju podržavljenih podjetij v zasebne roke kapitalistov. Nasprotno: število državnih obrtnih delavnic je znašalo leta 1947 v vseh republikah 778, v letu 1948 pa je narastlo na 1836.

Prav ta porast socialističnega sektorja dokazuje, da je resnica popolnoma drugačna od trditev informbirojevskih klevetnikov. Privatne obrtne delavnice, ki so še ostale, kajti vključevanje v državne in zadružne je prostovoljno, pa so v resnici le za delovne obrtnike, saj 61,5 odst. obrtniških delavnic je brez kakršnega koli pomožnega osebja, celo brez učencev. Tudi pri ostalih ni niti misliti na izkoriščanje tuje delovne sile, saj gre v njih v glavnem za obrtniške odnose med mojstri in učenci oz. pomočniki. Zakoni o nacionalizaciji so v glavnem likvidirali obrtne delavnice, ki so bile na prehodu iz obrtnih delavnic v kapitalistična podjetja.

Iz osnutka zakona o obrtništvu je razvidno, da je ohranjen interes delovnega obrtništva kakor tudi interes celote. Ta zakon je uvod v novo dobo obrtništva glede državnih obrtnih delavnic in zadrug kakor tudi glede poštenih individualnih obrtnikov.

Milijon članov Zveze borcev

obsoja klevetniško gonjo informacijskega urada

V Beogradu je zasedal plenum Glavnega odbora Zveze borcev, na katerem so sprejeli resolucijo, v kateri več kot milijon njenih članov izjavlja, da občuti kot največjo žalitev negiranje herojske narodnoosvobodilne vojne ter vloge jugoslovanskih narodov v skupni antifašistični vojni. Zveza borcev obsoja napade na slavno ljudsko vodstvo s tov. Titom, ki je jugoslovanske narode vodilo v borbi in ki jih uspešno vodi danes v izgradnji socializma. To je obrekovanje vseh živih borcev, obrekovanje 1.700.000 slavnih žrtev jugoslovanskih narodov. Medtem ko so v Jugoslaviji padali partizani in pripadniki narodnoosvobodilne vojske, so v nekaterih drugih državah, ki danes obrekujejo Jugoslavijo, pasivno čakali na konec vojne, nekatere armade teh držav pa so se celo borile proti Rdeči armadi, v ostalih pa upornško gibanje ni preseglo okvira lokalnih akcij.

Jugoslovanski narodi pa niso le kot zavezniki Sovjetske zveze pomagali uničiti fašizma ter si izbojevali svojo nacionalno in socialno svobodo, temveč so s svojo borbo preprečili uresničitev imperialističnih načrtov zapada na Balkanu in v Severni Evropi.

Zveza borcev obsoja v imenu svojih članov vse poskuse, da bi onemogočili graditev socializma v Jugoslaviji ter poziva vse svoje člane, da se še krepkeje strnejo okrog slavne KPJ in maršala Tita, da podvojijo svoje napore v izgradnji socializma v svoji državi, kar bo najboljša obramba države in oddolžitev v borbi padlih tovarišev.

Volivna zborovanja SILF v preteklem tednu

(Nadaljevanje s 4. strani)

V torek sta bili volivni zborovanji v Nabrežini in Jelarjih v miljski občini. V Nabrežini je bilo zborovanje v kinodvorani. Vidalijevi škvadristi so na vratih skušali odvračati ljudi od zborovanja, pa jim je njih cilj, preprečiti zborovanje, spodletel. Zborovanje je otvoril tov. Slavko Pertot, govorila pa sta tov. Petronio in Godina. Tov. Godina je dejal, da ne pojdemo na Vidalijeve limanice, ker je on razbil naše vrste, izdal načela naše narodne enakopravnosti in nas hoče ponovno spraviti pod italijanski jarem. Opozoril je tudi na novo strančico «neodvisnih delavcev in kmetov, ki je brez vsakega programa in katere cilj je, da še bolj cepi enotnost slovenskega naroda.

V Jelarjih sta govorila zbranim volivcem tov. Stoka in Ravbar Miro.

V sredo zvečer je bilo volivno zborovanje Ljudske fronte v Javnem vrtu. Fašistične tolpe iz ul. Cavana so htele skupno z vidalijevci preprečiti zborovanje, kar pa jim ni uspelo, čeprav so z razgrajanjem, huronskim vpitjem in žvižganjem ves čas spremljali govore tov. Stoke in Petronija.

Tov. Petronio je poudaril, da je slovansko-italijansko bratstvo osnova vsega napredka in mirnega sožitja na našem ozemlju. Sovinizen v Trstu je bil za naše mesto največja nesreča, zato je nujno, da se vse zdrave sile vključijo v SILF, katere osnovno načelo je bratstvo in enakopravnost obeh narodov. Ko je tov. Petronio zaključil svoj govor, mu je velika množica burno ploskala, kar je še bolj razjarilo fašiste in vidalijevce.

Za njim je spregovoril tov. Stoka in ostro obsodil fašiste in one, ki jim dajejo potuho. «Glejte jih», je pokazal na fašiste. «Ti so požigali naše vasi in pobijali naše ljudi, ti so ostanki fašizma, črnih band, bivši SS-ovci, člani Guardia civica itd. S svojim divjanjem kažejo, da so tu na tuji zemlji. Naj zginejo, od koder so prišli! Borili smo se proti nacifašizmu, nadaljevali bomo borbo tudi proti tem ostankom fašizma za popolno osvoboditev in za zmago demokracije! In zmagali bomo! Kje pa so in kaj delajo oni, ki se le širokoustijo, da se borijo za internacionalizem, za narodno enakopravnost? Družijo se z najpodlejšimi reakcionarji v borbi proti našemu narodu in proti demokratičnemu gibanju! Tu vidite dokaz tega! Toda mi se ne ustrašimo. V čast si štejmo, da nas napadajo in nam žvižgajo fašisti in njihova družina. To pomeni, da smo na pravi poti! Po tej poti bomo vztrajno nadaljevali borbo proti temnim silam, za zmago demokracije, za pravico našega naroda, za uveljavljenje mirovne pogodbe».

Po zborovanju so fašistične škvadre napadle skupino pristašev Ljudske fronte in pri tem ranili tov. Laurentija, nosilca liste SILF. Policija je seveda pustila fašistom, da so divjali in razgrajali.

Kandidati Ljudske fronte so govorili tudi po tržaškem radiu. Tov. Dekleva je poudaril važnost slovansko-italijanskega bratstva, tov. Alma Reschitzeva je govorila v glavnem o ženskih vprašanjih, tov. Antonja Cokova pa o potrebi pravilne rešitve šolskega vprašanja.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

Češkoslovaška petletka v aprilu

Po uradnem poročilu statističnega urada v Pragi je bila češkoslovaška petletka v mesecu aprilu izpolnjena 99,7% in v razdobju od januarja do aprila (brez prehrambene industrije) 102,2%. V posameznih industrijskih panogah je bil petletni plan izpolnjen takole (vedno v odstotkih):

industrija	april	januar-april 1949
1. rudniki	99,4	100,5
2. energetika	98,9	102,5
3. plavži	97,2	104,1
4. kovinska	98,5	99,9
5. kemična	101,7	101,9
6. steklo	101,3	98,7
7. keramika in stavbene gmote	91,3	102,1
8. papir	96,0	98,4
9. les	100,4	98,3
10. tekstilije in konfekcija	105,2	106,4
11. kože in guma	96,6	101,2
12. gramofoni in filmi	107,5	115,3
Skupaj	99,7	102,2

Glavni vzrok, da ni bil plan izpolnjen v aprilu je: industrija stavbenih gmot in keramike zaradi nezadostnega odkupa opeke omejila svojo proizvodnjo na 66,6%; nekateri rudniki so delali zaradi nepričakovanih popravil samo na dve ali pa celo eno zmeno in v industriji kož so imeli v največji tovarni Svit (bivša Bata) v Gottwaldovu (bivši Zlin) nesrečo. 22. aprila je namreč strela uničila elektrarno in je tovarna ostala vsled tega brez električne energije, delavci so pa šli na sedemdnevni izredni dopust.

V mesecu aprilu je znašala proizvodnja črnega premoga 1,577.700 ton, rjavega premoga 2,123.900 ton, koksa 525.900 ton, električnega toka 629 milijonov 800.000 kwh, plina 175,800.000 m3. Železniških vagonov so izdelali 1.114, šivalnih strojev 7.442, poljedelskih strojev 24.179, traktorjev 911, koles 2.400, avtomobilov vseh vrst in avtobusov 2.025, emajlirane posode 806,4 ton, elektromotorjev od 0,5 do 25 kw 21,500. * * *

Komitet za znanost in umetnost ter kulturo v Sofiji je ugotovil, da niso do sedaj izdelali še nobenega bolgarskega nacionalnega filma in sicer zaradi oportunističnega pojmovanja vodstva podjetja «Bolgarske kinematografije». Podjetje se niti ne zmeni za to, da bi se zagotovila tehnična baza in filmsko središče, brez katerih ni mogoče delati filma. Prav tako so tam brezbozirno razmetavali denar. Zaradi tega so bili člani vodstva podjetja «Bolgarska kinematografija» odpuščeni

Pogled v noči na Leninov mavzolej in Kremelj

KRONIKA

Zveza poljskih sindikatov ima sedaj 3,560.000 članov. V sindikatih je vključenih 914.000 žen. Člani sindikatov so organizirali dosedaj 670 delavskih klubov in 4.800 umetniških družin s 120.000 člani.

V Pragi pripravljajo trgovsko politične razgovore z Veliko Britanijo. Podobne razgovore imajo že sedaj z Avstrijo in Francijo. Poročajo, da dobro napredujejo trgovinska pogajanja s Poljsko in Svedsko.

V Sovjetski zvezi so v teku velike priprave za množično pogozdovanje. Postavili so že 64 postaj za zaščito gozdov, na posebnih tečajih so v ta namen usposobili 60.000 kolhoznikov, 9.000 agronomov pa je dokončalo dodatne tečaje. V stepskih predelih so zasadili dosedaj 95.000 ha, s čimer so že za 15.000 ha prekoračili letošnji plan.

Letošnjega maja je preteklo 25 let, odkar je bil ustanovljen Muzej revolucije v Moskvi. V njem je razstavljeno gradivo od leta 1890 do konca državljanske vojne. Letos bodo odprli nov oddelek, v katerem bodo razstavili gradivo o obnovi ljudskega gospodarstva po vojni.

V Ukrajini je vedno več kolhozov. Večina kmetov v zahodnih predelih Ukrajine se je namreč odločila, da stopi v kolhoze. Letos se je vključilo 150.000 družin, tako da imajo v zahodnih predelih 6.000 kolhozov, kar je trikrat več kot lani. V Zakarpatju, kjer je bilo pred kratkim samo nekaj kolhozov jih je sedaj 520.

Kakor poroča new-yorški tisk, se nadaljujejo trgovinska pogajanja med ZDA in ČSR. S tem v zvezi je tudi pomočnik češkoslovaškega ministra za trgovino obiskal ameriškega poslanika v Pragi.

V Moskvi je umrl Peter Jilemnicek, slovaški književnik, ki je bil zadnje čase kulturni ataše češkoslovaškega poslaništva v Moskvi. V Prago so prepeljali njegovo truplo z letalom.

V Pragi pripravljajo stalno kinematografsko razstavo. Razstava bo v dvorani, ki meri 1.000 m2 in bo po obsegu največja na svetu.

Življenje Moskve v eni noči

Dvanajst enakomernih udarcev je zadonelo nad Rdečim trgom. Moskva želi lahko noč vsem, ki počivajo po utrudljivem delovnem dnevu. Ulice počasi zamirajo.

Kako bi zmerili in pretehtali vse ono, kar so Moskvičani naredili v tem dnevu? Avtomobile, jeklo, pestro blago, nove stroje, težke trolejbuse in natančno orodje, stiskali so kdo ve koliko novih knjig znanih pripovednikov, znanstvenikov in strokovnjakov. V Sovjetski zvezi poznajo še eno merilo; to je njihov petletni plan, ki jim daje po uspešno dokončanih v prejšnjih letih novega poguma in vere v prihodnost. O enem samem dnevu v Moskvi bi lahko napisali veliko knjigo; in prav sedaj je en tak delovni dan končal.

V moskovskih gledališčih so spustili zavese in počasi ugašajo luči. Tudi hoja na stopniščih stanovanjskih hiš počasi zamira. Avtomobiliski promet se zmanjšuje na križiščih, vedno manj ljudi na ulicah in vozovi cestne železnice peljejo zadnjič v tej noči.

Kremelj je še vedno razsvetljen. Na njem je luč kakor na mostiču kapitana, ki čaka novega dne.

Nastala je noč, toda mnogo Moskvičanov še vedno bdi ob uri ko okrog njih vse spi.

V veliki tovarni

V državni tovarni kroglličnih ležajev L. M. Kaganoviča napeto delajo. Dvorane so polne svetlobe. Ne slišiš drugega kot ropot strojev agregatov in žerjavov. Sedaj dela prva nočna zmena.

Tudi ob tej uri opaziš v tovarni vso drugačno skrb za ljudi kot v tovarnah kapitalističnih dežel. V Sovjetski zvezi skrbe za ljudi, da se odpočijejo, gledajo na njih zdravje in polagajo vso pažnjo na njihove potrebe. V drugem nadstropju imajo tovarniške bolnišnice. Delavci in delavke dnevnih zmen, ki so potrebovali zdravniško pomoč, so prišli sem po delu. Sedaj se tu zdravi 70 ljudi pod zdravniškim nadzorstvom. Po ureditvi se ti prostori lahko primerjajo z najboljšimi sanatorji.

Nočni bufet ima nov jedilni list: mleko, kompoti, svež bel kruh, pirožke in pečena jajca. To noč so porabili 240 steklenic mleka. Bufet ima lastno hladilnico.

Ko matere delajo, spijo njih otroci v otroških jaslih. Najmlajši imajo od enega do dve leti. Čez sto jih je. Pet varovalk in zdravnikov pazi na njih spanje. V prostoru je somrak in tišina.

To noč je zrasla velika kupica gotovih kroglličnih ležajev, ki jih je izdelala nočna zmena.

Svež kruh

V tovarni kruha — avtomatu N. S. Curščeva je delala to noč ena najboljših zmen. Izdelali so na desetine ton pšeničnega kruha raznih oblik za leningrajski krasnopresnenski in fruzinski okraj. V vseh petih nadstropjih je teklo delo v polnem teku. Delavke v belih oblekah so stregle avtomatom, ki so mešali testo, ga spravljali v zaželene oblike, tehtali in nalagali v peči, iz katerih so že preje preložili kruh na vozičke in iz vozičkov na avtomobile. To noč je 31 tovornih avtomobilov prevažalo kruh po mestnih okrajih.

Časopisi

Ob dveh ponoči je največje delo v redakcijah časopisov V Patakovski ulici je ena največjih tiskarn — kombinat «Moskovski boljševik». Tam tiskajo vsak dan pet velikih in 115 manjših časopisov. Vsako uro vlije

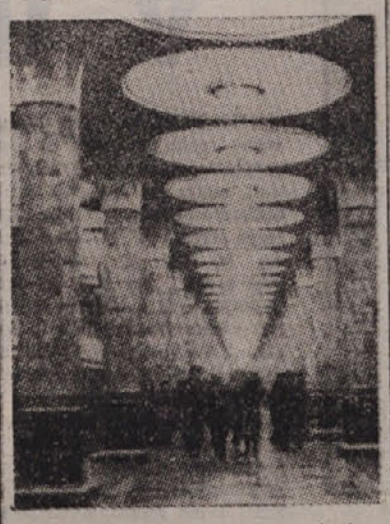

Čakalnica v moskovskem metroju

strojni stavec 5000 črk na lynotipu. V 10 minutah zmetirajo eno stran; takoj zjutraj bodo imeli Moskvičani časopise pri roki.

Najmlajši Moskvičani

To noč se je rodil v porodnišnici št. 4 delavki M. G. Caginovi deček. Tehtal je 3,6 kg. To je bil njen šesti otrok. Do tretje ure je rodilo 11 mater, 6 deklic in 5 dečkov. Vse matere so povedale, da so hvaležne sovjetski vladi za vse, kar je ta storila zanje in za njih otroke, saj imajo vse matere na razpolago strokovno zdravniško pomoč ter vse ugodnosti. Malo pred jutrom se je rodil še en deček.

Na postaji

Močne so luči na postaji. Tu je skupina ljudi, ki čaka na zveze. Otroške jasli na postaji «delajo» s polno paro. To noč je jokalo pomoči in počitka 140 mater s 17 otroki.

Ob 5.40 je prišel iz Sofrina prvi motorni vlak, ljudje s predmestja so prišli na delo v tovarni glavnega mesta.

To noč ni bilo posebnih dogodkov

Moskovske ulice so še vedno tihe. Iz daljave se začuje ritmičen peket. To je nočna straža jezdne milice. Major milice Petrov lista ob 5. uri zjutraj po knjižici.

10.30: Na dvorišču št. 29 se je igral deček z granato, ki mu je potem razpočila. Pripeljali so ga v bolnico.

14.30: Zaradi petrolejskega kuhalnika je nastal v hiši št. 31 ogenj. Poklicali smo gasilce.

22.00: Na Pljuščikih je bil zadržan meščan Fadejev zaradi kraje.

— o —

Odpirajo se vrata Metra — moskovske podzemeljske železnice. Cestna železnica prevaža ljudi k delu Sirene tovarn javljajo delovne zmene. Na tržišča prihajajo polni avtomobili. Kolhozniki so pripeljali meso, krompir, zelenjavo, mleko itd.

Poulične svetilke ugašajo. Prvi sončni žarki se že odbijajo na čeladah, pravkar zamenjujejo straže pred Leninovim mavzolejem.

Delovni dan glavnega mesta socialistične države se je pričel.

Lužiški Srbi
v borbi za enakopravnost

V lanskem marcu je prišel v veljavo na ozemlju, kjer prebivajo lužiški Srbi zakon, ki pomeni začetek dokončne zagotovitve narodnostnih in kulturnih pravic tega majhnega slovanskega otoka v germanskem morju. Zakon je potrdila saksonska deželna skupščina. Sedaj pa zahtevajo lužiški Srbi preko svojega narodnega odbora, da ta zakon sprejme tudi deželna skupščina Brandenburga, kjer živi skoraj polovica lužiških Srbov v tako imenovani Doljni Lužici. Tako bi dobili prav vsi državno jamstvo za svobodo njegovega jezika, kulturnega delovanja in narodnega razvoja. Lužiški Srbi so namreč v okviru oblasti saksonske deželne skupščine dobili ljudske srednje šole z lužiško-srbskim občevalnim jezikom; lužiščina je bila priznana poleg nemščine kot uradni jezik in antifašistični lužiški Srbi so bili nameščeni tudi v uradih. Vse to zahtevajo sedaj tudi v Doljni Lužici.

Za ta zakon, ki je eno leto v veljavi se je v glavnem borila budišinska «Domovina», ki je množična organizacija lužiških Srbov in njihova najvišja predstavnica. «Domovina», kateri predseduje Peter Nedo uživa priznanje pri sovjetski okupacijski oblasti in nemških antifašistih.

* * *

Kongres KPČ

V Pragi se je končal v nedeljo IX. kongres češkoslovaške komunistične partije. V zaključni resoluciji so soglasno odobrili dosedanje delo centralnega komiteta in potrdili državne referate, v katerih so nakazali delo KP ČSR v bodočnosti.

Za predsednika KP ČSR so izvolili predsednika republike Klementa Gottwalda. Kongres je odobril tudi spremembo statuta, v kolikor se nanaša na sprejem novih članov. Za člane partije bodo sprejeti samo pripadniki udarniških brigad.

Kongresu so prisostvovali zastopniki 29 komunističnih partij.

Žene v ljudskih demokracijah

Zgodovina jasno uči, da je enakopravnost žena neločljivo povezana z razvojem demokracije v vsaki državi. Kljub temu da v zapadnih kapitalističnih državah poudarjajo, da so napredni, dejstva sama kažejo drugače. V Angliji imajo žene že 81 let volivno pravico in formalno enakopravnost, vendar pa so njene plače za 50 do 55 odst. nižje od moških delavcev. V ZDA je samo 9 žena članov Kongresa od vseh 435 članov in mezde žena v ZDA so za 15 do 20 odst. nižje od mezd moža. Na Norveškem je samo 7 žen v parlamentu. Mezde žena so pa tam za 2-3 nižje od plače mož. V Franciji temelji še danes družinsko pravo na Napoleonovem zakoniku, po katerem lahko mož prepove delati svoji ženi. V Švici so mezde za 40 odst. nižje, Finska še danes nima zakona o družinskem dopustu in podporo pri porodih prejemajo samo najslabše socialno stoječe žene. Današnja grška vlada odklanja ženam še vedno vse pravice, celo več, izpostavljene so mučenjem po koncentracijskih taboriščih in jetnišnicah. Približno tak položaj je vladal v razdobju med obema svetovnima vojnama v državah ljudske demokracije. Razlika med posameznimi državami je bila samo v tem, da so krivice prihajale v nekaterih državah bolj, v drugih pa manj jasno na dan. Po osvoboditvi so se razmere v tem pogledu v državah ljudske demokracije temeljito spremenile. Enakopravnost žena ni samo prazna beseda zakona, temveč se tudi dejansko uresničuje v vseh panogah javnega življenja. Žene imajo isto plačo kot možje, država skrbi za varstvo materinstva, zagotavlja plačan dopust v dobi nosečnosti, podporo pri porodu, vdove dobivajo pokojnino, organizirana je široka zdravniška mreža, kjer se žene brezplačno zdravijo, povsod so številne posvetovalnice za matere, otroške jasli in vrtci. Ženam so odprti vsi poklici in so v pravem pomenu besede popolnoma enakopravne možu v vseh panogah javnega življenja. Žene imajo svoje predstavnice v parlamentih, imajo ženske organizacije, v katerih so združene najbolj zavedne in napredne državljanke, kot v Jugoslaviji antifašistična fronta žena, v Sovjetski zvezi Antifašistična zveza žena, na Poljskem Lega žen ter podobno na Češkoslovaškem, v Bolgariji in na Madžarskem. Danes delajo žene v industriji in v uradih, pomagajo pri množičnih organizacijah tako, da lahko rečemo, da je žena, ki je bila nekdaj samo tih in skromen varuh družinskega ognjišča povsem spremenila svojo vlogo.

Danes so postale žene gonilna sila novega družbenega reda po vseh državah ljudske demokracije.

BORŠT JE OSTAL ZVEST TRADICIJAM OSVOBODILNE FRONTE

Tiho in mirno je po vasi. Začelo je zopet lepo vreme, zato je treba pohiteti z delom na polju in v vinogradu, da bo jeseni kaj pobirati.

Zadnji volar je odgnal krave na popoldansko pašo. Ves upehan teče za lisko in teličkom, ki jih je splašil policijski avto na koncu vasi.

«Če ne bi bilo teh presnetih avtomobilov, bi bil mir v vasi. Pa so začeli zadnje čase pogostoma prihajati v vas. Iščejo ostanke izdajalcev in fašistov, da bodo imeli za volitve več pisati in bolj hujskati meščane proti nam».

Tako nam pravi prileten možakar Vane, ki se je pravkar vrnil iz vinograda. Od jutra do večera garata on in žena, ker nimata več sina pri hiši. Trdo je tako življenje. «Kaj je novega pri vas?».

«Vsak dan je nekaj, posebno pa zdaj, ko se bližajo volitve. Delati je treba z večjo naglico, ker je včasih grdo vreme, pa vendar se tudi na njivah zelo govori o volitvah. Vane škropi, Tonče žvepla, vinograde imata skupaj, pa se začneta pogovarjati in vsak trdi svojo, da se nazadnje še skregata. Tako je, vidiš, zdaj. Še na polju, pri delu se včasih skregamo. To vendar ni bilo potrebno. Pomisli, kako lepo bi bilo, če bi bili enotni kot prej. Na srečo pa je naša vas skoraj v celoti ostala zvesta svetlim tradicijam naše borbe in Osvobodilni fronti».

Vidali jih ne bo speljal na led

«Kdo pa je za Vidalijevo politiko pri vas?»

Redki so, vam pravim. Nekaj jih je med delavci, ki hodijo v Trst, pa niso vsi za Vidalija iz osebnega prepričanja. Ustrahujejo jih in jim grozijo, da bodo zgubili delo, če se postavijo na našo stran. Marsikateri od teh pa je že rekel, da na volitvah ga ne bo nobeden mogel strašiti in da bo volil, kakor mu zdrava pamet kaže, za Ljudsko fronto. Saj se mora vsakemu gnusiti podlo delo Vidalijevih razbijačev».

«V čem pa vidite vi, ki ste že preizkušen in v letih, slabe posledice razbijaške Vidalijeve politike pri nas?»

«Saj sami lahko vidite! Poglejte, kako je v Trstu. Kdaj so bili delavci tako prepuščeni sami sebi kot zdaj? Kaj ne vidite, da se Vidali in njegovi vsak dan bolj približujejo italijanskim šovinistom in iredentistom in plešejo kakor jim kapitalisti igrajo!

Po vaseh pa je postalo vse mrtvo in zmešano, odkar je več zapeljivcev. Pa jih vsak dan bolj spoznavamo, ker ne znajo drugega kot strašiti in groziti».

«Kakšne ljudi ste pa izbrali za kandidate? Možakarju se nasmeje obraz od notranjega zadovoljstva:

«Razumne, pametne in zmožne ljudi smo izbrali. Vidalijevci bi bogve kaj dali, da bi imeli take, pa jih nimajo in jih ne bodo imeli. S pretepanjem in ustrahovanjem pa ne bodo tudi nič dosegli. Prazne buče so, zato tako ropotajo in bobnajo. Pa jim ne bo nič pomagalo. Škoda je le za nekaj ljudi, ki so bili nekoliko vredni, pa so se pustili zmešati in zapeljati». Tako se pritožuje in modruje razgledani in izkušeni domačin in z zadovoljstvom še doda, da se pri njih v Borštu lahko na prste šteje one, ki so za Vidalija.

Gospodarske težave in potrebe

«Že vidim, kam bi nas hotel speljati ta pustolovec, da bi zasovražili Jugoslavijo, tajili našo preteklost in padli zopet pod Italijo».

Pa pustimo zaenkrat politiko ob strani. Mož nam natoči dobrega vina, ki ga je pridelal na svoji zemlji.

«Vidiš, tovariš, dobro je, kaj ne?» «Zares, prav dobro».

«Zemlja pri nas je dobra in dovolj je je, pa jo vedno bolj zapuščajo. Posebno mladini se zdi čudno kopati. Odvadili so se obdelovati zemljo, rajši težijo za hitrim zaslužkom, da zlezejo v soboto v gostilno, v ponedeljek pa nimajo ficka v žepu. Če je letina dobra, imam vsega dosti, fižola, sliv, sadja, fig, vina. Potrebni pa so nam še pouk, tečaji in podpore, da obnovimo vinograde, pognojimo travnike in nabavimo dobro živino. Kataster bi morali tudi pregledati in znižati davke. Potem bi se zopet dvignilo kmetijstvo. Sedanja oblast pa nima nobenega resnega namena, da bi pomagala dvigu našega kmeta.

Kako pa je pri srcu vidalijevcem napredek kmetijstva, smo pri nas videli, ko smo povabili v našo vas izkušenega agronoma, ki nam je lepo povedal o vinogradništvu. Prav zadovoljni smo bili in hvaležni zaradi koristnih naukov. Pa so prišli neki Vidalijevi razbijači, celo nekateri od kmečkega sindikata in nas kregali, zakaj smo povabili tovariša agronoma, da kaj takega ne smemo več storiti. Takrat smo jih do kraja spoznali, kaj so in kako se zanimajo za naš napredek. Le besed imajo dosti in prevar».

Vodovod so tudi napeljali v vas, voda pa še ne teče. Vaščani bi si radi napeljali vodo v svoje hiše, toda cene so previsoke, saj pravijo, da stane le števec nad 7 tisoč lir, napeljava v hišo pa čez 40 tisoč.

Pred leti je bilo tudi v Borštvu kmetijstvo na boljšem. Nad vasjo je bil gozd, spodaj lepe njive, v vasi je bilo 80 parov volov, zdaj jih ni več. Imeli pa so tudi nad 200 volov, to pa zaradi tega, ker so gospodinje pekle kruh, briške bige in jih vozile prodajat v Trst. Vsaka hiša je imela svojo peč. V Trstu so kupili pšenico, jo vozili v mlin v Glinščico «v mišnjik» ali «h Kluni», doma pa pekli in vsak dan vozili v Trst, ker ni bilo še pekov, kakor danes. Nehote nas nanese pogovor na stare čase in običaje, kako je nastala vas in kdo je bil prvi domačin.

Nekaj pestre zgodovine

Že samo ime Boršt pove, da so bili nekoč tod lepi gozdovi. Vas je stara nad 800 let. Gozdovi so bili last grofa, ki je imel svoje čuvaje, ki so pazili na gozd in divjačino. Eden teh čuvajev, ki je imel ta okoliš, si je sezidal pri vodi hišico, ki nosi zdaj št. 48; po domače pravijo pri «Jegričevih». Beseda «Jegričevi» pa izhaja iz jager, jegrič - (lovec). Drugo hišo je sezidal neki priseljenec, ki je prišel iz vasi Brdo, ki je ni več (bila je na griču «čelo» pri cerkvi Sv. Martina), zato je ostalo ime «pri Brdovčku». Boršt pa je bil znan daleč naokoli zaradi svojega gradu. Še v Brkinih sem slišal večkrat «Te bom tožil na Robido» in si nisem mogel raztolmačiti pomena te besede. Rešitev uganke sem dobil prav v Borštu.

Nad Borštom je bil mogočen grad «Na Robidi», ki ga ni več. Tu je gospodoval grof Muhov, tu so bili zapori in sodnija za okolico, za Čičarijo in Brkine. Šele pred 80 leti so prenesli sodnijo v Koper tudi za te kraje.

Še zdaj znajo povedati starejši ljudje zgodbo Čičke, katere mož je bil zaprt v zaporu na Robidi, ker je napadel in oropal s svojo skupino poštni voz Trst-Reka. Mož je bil v ječi, v preiskovalnem zaporu. Čička mu je prihitela na pomoč, pa ni šla k odvetniku ali sodniku. Pod oknom zapora je čepnila in začela jokati na vso grlo: Mate moj, taji, taji» - Mož je razumel in odgovarjal: «Mare, ču, ču, Mare». Čuvaj ni razumel nič za kaj gre in mož je bil rešen. Čudna obramba, kaj ne?

Na hribu, za vasjo, pravijo «na Jezeru». Pred leti je bilo včasih ob deževju pravo jezero, zdaj je rodovitna dolina, najboljše njive imajo vaščani tam gori. Onstran malega mosta so Hrvatovi, ki so dobili ime po prvih naseljencih, ki so se pisali Horvati (verjetno madžarskega ali vojvodinskega porekla). Ti so bili sami mesarji. V Trstu ni bilo mesnic in niti klavnice. Iz Vojvodine so pripeljali sem vole, teleta in drugo živino, jo zaklali in vozili meso v mesto.

Tudi «Prčovi» so bili mesarji in so prišli iz Banata. Prijelo pa se jih je to čudno ime, ker so pasli in klali skoraj same «prče». Zanimiva je torej preteklost te naše vasice v tržaški okolici, ki šteje danes skupno okrog 150 hišnih številk in ima nad 600 prebivalcev. V Borštu najdeš še stare noše. Na žalost pa izginjajo, mnogo jih je uničila tudi vojna in revščina, ker so jih prodali za vsako ceno.

Na pol za šalo, na pol zares

«Za praznik so bile naše ženske lepo oblečene in vse «naštikane», bile so «kot oltarček». Zanimivo je tudi, da je bilo pred leti v Borštu zelo ostro nasprotstvo med bolj premožnimi in revnimi družinami. V vasi je bilo 20 do 30 uglednih družin «od stana».

Dekle «od stana» se ni smelo pogovarjati, še manj pa poročiti s fantom, ki ni bil istega sloja. Tudi v cerkvi so imele družine «od stana» sedeže posebej tik pred oltarjem.

«No, pa je šlo tudi to po vodi, rakovo pot. Zdaj ni več «stanov», ostal je le spomin. Starejši Ricmanjci se še dobro spominjajo, kako jim niso ponudili stolov ko so prišli v hišo «ker niso bili od stana».

Ko so se Ricmanjci tepli s Francozi na Ključu, so jim Borštani hiteli na pomoč s sekirami, vilami in krampi, kmalu potem pa so se stepli med seboj zaradi ene kosti.

Bilo je tako: «Pri Venetu» na križišču sta se zglihala za gnjatno kost en Borštan in en Ricmanjec, pa so se začeli prepirati, vsak je vpil in vlekel kost k sebi: «Kust je moja, kust je moja, sem se jest prej zlihal zanjo. Zato so še do nedavnega zmerjali Borštane in jim pravili «kust, kust». Pravili pa so jim tudi «mulca, mulca». To pa zaradi tega, ker kakor pripovedujejo, so borštanske žene neko jutro, ko so hitele z bigami v Trst, zagledale pod murvo na cesti neko čudno, črno stvar. Prestrašile so se, zbežale nazaj v vas in klicale na pomoč možakarje. Čudna pošast je ležala po tleh in se ni premaknila. Pogumni možje so naperili puške, pomerili in, bum! Črna žival je bila ustreljena, iz črne krvi je sfrčal riž. Zmagoslavno so se vrnili junaki domov, žene pa so opazile, ko so šle mimo, da ni bila grozna pošast nič drugega kot ogromna mulca. Seveda, lahko so jo napravili Prčarji in Hrvati, ki so imeli toliko krvi v svojih klavnicah. Če bi jo pripeljali srečno v mesto, bi nastal verjetno cel poplah in bi gospoda od strahu skočila v morje. Škoda, da se jim ni posrečilo in je bil strah le v mirni vasici.

No, pa tudi Borštani niso priznašali ostalim vasem. Z Ricmanjci so bili vedno sprti, toda ko je bilo treba natepsti Francoze, so pozabili na medsebojne spore in so nastopali enotno. Zato so tudi zmagali in dali popra tujcem.

Boljunčanom so pravili Borštani, da so vihravi, da kar v zrak sfrfotajo, kadar zaslišijo boben in zavpijejo: «Udariga Japen. Zvonovi v Boljuncu pa, da zvonijo takole: «Fižu in karmoni, fižu...» Dolini so pa pravili, da je bila «štrafana», strela je namreč udarila v zvonik, zvon je počil, zato v Dolini ni še zvonika. Lahko pa bi jim posodili enega Ricmanjci, ker imajo kar dva, čeprav je njihova le kaplanija, Dolinska pa dekanija.

Omeniti moramo še, da so v Borštu večinoma sami Petarosi in Žerjali. Med osvobodilno borbo so se Borštani dobro izkazali in aktivno sodelovali. Le redki so bili nasprotni. Zato je tudi sedaj vas zelo zavedna in sledi po začrtani poti, zvesta svetlim tradicijam Osvobodilne borbe.

Pa še o prosveti

Veliko krivico bi napravili Borštu in vaščanom, če ne bi omenili njihovega kulturnega življenja in tradicije. Že pred 80 leti je bil v Borštu pevski zbor, prosvetno društvo «Slovenec» pa ima že 55 let plodonosnega življenja. Pred leti so imeli tudi tamburaški zbor in godbo na pihala. Pred razdorom, ki ga je vnesla na vse naše ozemlje Resolucija IB, je prosvetno življenje v vasi zelo lepo uspevalo. Dramatski odsek je večkrat

(Nadaljevani na 12. strani)

Pogled na dv orišče v Colu

Kandidati Slovansko italijanske LJUDSKE FRONTE

Perko Rafael

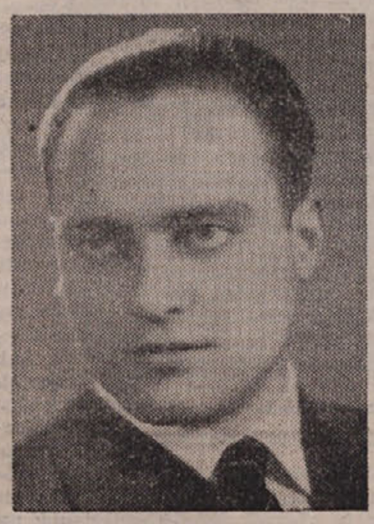

Rojen v Gorici 25. marca 1925; novinar, Slovenec.

Poznan v novinarskih vrstah kot bivši ravnatelj lista «Progresso», glasila SIAU. Spoštovan in *cenjen. Bil je partizan med osvo*bodilno borbo.

Reschitz Alma

Rojena v Pulju 18. avgusta 1905. Uradnica, italijanka. V ilegali pomagala pri Rdeči pomoči. Od leta 1945 članica tovarniškega odbora Tvornice strojev pri Sv. Andreju. Aretirana, obsojena in odpuščena skupaj z ostalimi člani tovarniških odborov pri CRDA. Članica glavnega odbora Enotnih sindikatov. Članica izvršilnega odbora ASIZZ.

Deško Angela

Rojena v Trstu; gospodinja, Slovenka.

Članica OF od leta 1942. Sodelovala je v ilegalni borbi. Dosledna antifašistka, poštena in cenjena.

Godina Silvester

Rojen v Trstu 31. decembra 1884; slikar, Slovenec.

Star navdušen pristaš našega gibanja, član OF, sedaj član rajonskega odbora OF in predsednik kulturnega krožka v Škednju.

Godina Ignac

Rojen v Trstu; mesar, Slovenec.

Od leta 1943 je v ilegali sodeloval v OF z vso svojo družino.

Dosleden antifašist, pošten in zelo cenjen med svetoivanskim prebivalstvom. Aktiven v množičnih organizacijah.

Julijska borba 1913 proti kamorašem v tržaški občini

Celih 36 let in v teh dve svetovni vojni, razni preobrati in revolucije, propasti cesarstev in kraljevin so minuli, odkar so Tržačani volili svojo občinsko upravo v juniju 1913. Volili so po starem občinskem volivnem redu, ki ga je tržaški občinski svet sprejel leta 1908 po dolgih pogajanjih med avstrijsko vlado in pa italijansko nacionalistično večino v občini. Ta volivni red je bil star, nazadnjaški z volivnimi razredi, ki so dajali premoč premožnejšim plastem prebivalstva. Od 242.000 prebivalcev, ki jih je štel Trst leta 1912, je imelo volivno pravico samo 42.906, to je komaj 17,7%. Volivno pravico so imeli samo moški, avstrijski državljani, stari najmanj 24 let, in to le tisti, ki so imeli najmanj triletno pravico bivanja v tržaški občini.

Volivna borba je začela z reklamacijami glede vpisov v marcu in aprilu. Najbolj aktivna se je pokazala v reklamacijskem postopanju social-demokratična stranka, saj jih je od vloženih 3.000 reklamacij samo ona predložila 1933. Velika večina njenih volivcev je imela pravico na vpisvčetrti, najštevilnejši in najsiromašnejši razred. Na tisoče delavcev iz Goriške, Istre, Furlanije in bližnjih dežel je nagli vzpon tržaškega gospodarstva privlačeval vsako leto v veliko tržaško mesto. Gradbena delavnost ni mogla sproti graditi dovoljnih stanovanj in zato so živeli novinci natrpani v ozkih stanovanjih. Seveda se mnogo niso brigali, da bi se pravočasno prijavili pri mestnih anagrafskih uradih. Večinska liberalna italijanska stranka pa ni imela interesa, da bi jih vse pravilno vpisala v volivne sezname in se je morala socialistična stranka boriti za vpis vsakega posameznega delavca s svojimi številnimi reklamacijskimi uradi, ki jih je imela odprte po vsem mestu. Gosto mrežo svojih reklamacijskih uradov je imela tudi slovenska edinjaška stranka, kateri je delala občinska liberalna kamora težave predvsem v okolici. Tako so dobili volivci z Opčin volivne legitimacije za volišče na Proseku in oni s Proseka na volišču na Opčinah. Ali pa: slovenski volivci z Vrdele so dobili napačno legitimacijo za volišče v italijanski šoli na Vrdeli, namesto v svojem volišču v slovenski šoli.

Še hujšo nevarnost so morali volivci obeh opozicijskih strank: socialistične in slovenske edinjaške obiti na občini nasproti liberalni kamori, ko so mestni uslužbenci razdelili med volivne upravičence volivne legitimacije. S svojimi velikimi fondi iz mestnih sredstev so pričeli občinski kamoraši lov na posamezne volivne upravičence. Kupovali so legitimacije in glasove po 20-50 kron za vsak posamezen glas, kar je bilo takrat že precejšen denar. Posebno ranljivi so bili okoliški volivci iz Trebč in drugih vasi, ker so bili zaradi davčne politike, gozdov, paše, službe v mestnih podjetjih odvisni od vsemogočnih občinskih gospodarjev-italijanskih liberalcev. Nekoliko dni pred volitvami in na sam dan volitev je pa teklo v hektolitrih zastonjkarsko vino, ki so ga plačevali agitatorji občinske večinske stranke.

Volivni proglasi treh strank, ki so se borile v volivni borbi, italijanske narodne liberalne, social-demokratične stranke in slovenske narodne edinjaške stranke so bili, kot je to v začetku borbe, precej pomirljivi. Jugoslovanska social-demokratična stranka je sklicala za takratne razmere že precej zgodaj svoj prvi volivni shod dne 23 aprila 1913 v zeleni dvorani Delavskega doma v ulici Madonnina 15. Predsedoval je Rudolf Golouh, glavni govornik pa je bil Ivan Regent. Pozval je navzoče sodruge, kakor so se takrat imenovali člani socialistične stranke, naj se med volivno borbo zadržijo mirno in dostojno. «Nihče od nas», je rekel, «naj ne žali, naj ne obrekuje, izogiba naj se pretepov, nihče izmed nas naj se ne poslužuje nasprotnih shodov.» Takrat niso še poznali nove družbene bolezni - fašizma - in seveda tudi ne povampirjenih MSI, kvalunkvistov in raznih blokov.

Program takratne tržaške socialistične stranke je bil tipičen program vseh evropskih socialističnih strank pred prvo svetovno vojno, po vzoru na veliko nemško socialistično stranko. Za slovenske socialistične volivce je izdala socialistična stranka brošuro «Socialna demokracija in občinske volitve», na 16 straneh. Brošura je v glavnem vsebovala misli, ki jih je iznesel Regent na že omenjenem shodu v ulici Madonnina. Zahtevali so svobodno občino in preko svobodne občine svobodno državo. Trdili so, da mora biti Trst italijanski in slovenski, ker živita v njem obe narodnosti, ki morata biti enakopravni. Število slovenskih šol in otroških vrtcev je nezadostno, ravno tako je pomanjkljiva šolska oskrba delavskih otrok. Ostri kritiki so podvrgli neznosno stanje v tržaških bolnišnicah. Z vso silo so zahtevali povečano graditev stanovanjskih hiš. Načelno so se zavzemali za splošno in enako volivno pravico na podlagi proporcionalnega sistema. S stališča kasnejših marksističnih dognanj pa je bil takratni socialistični program v Trstu glede nacionalnega vprašanja premalo načelen, ker so sicer priznavali upravičenost tlačenih slovenskih množic in njihovih narodnih teženj do popolne enakopravnosti pri tržaški občini, so pa narodno vprašanje zapostavljali za interesi delavskega razreda in zato niso znali v dovoljni meri pritegniti slovenske množice tudi v narodnem vprašanju. Pač pa so prvič socialisti postavili tudi v mestnih okrajih dva slovenska kandidata: Petejana in Gasparija. Na zborovanju v Delavskem domu, ko so bile predložene liste socialističnih kandidatov, je vstal neki Luci, ki je bil proti slovenskim socialističnim kandidaturam v mestnih okrajih. Toda od navzočih 600 delegatov so se samo 3 delegati izjavili za «socialistični» predlog Lucija.

Slovenska edinjaška stranka je objavila svoj program najprej na volivnem shodu v «Narodnem domu», kjer je govoril kot glavni govornik dr. Vilfan, nato pa še v posebnem proglasu v «Edinosti». Težišče edinjaškega programa je bilo na narodnih zahtevah. V gospodarskem pogledu pa so se predvsem zavzemali za okoliške vasi, ki so bile pod upravo liberalne občinske kamore silno zanemarjene. V nasprotju s socialistično stranko pa niso bili edinjaši preveč navdušeni, da bi razna podjetja, kot na pr. tramvaj, plin in podobne ustanove prešle v občinsko last, češ da bi se s tem samo okoristila vladajoča liberalna večina.

Volivni proglas italijanske liberalne, večinske stranke ni bil nasproti Slovencem napadalen in je celo «Piccolo» z dne 21.V.1913 moral izjaviti, da bodo «pač volitve Slovencem priznane za njihovo delo ter da bodo zato dobili mandat v mestu». Seveda je pa nadaljnji potek volivne borbe prinesel čedalje večje zastrupljenje duhov in so italijanski nacionalisti skušali celo zažgati slovensko šolo na Acquedottu. Sicer pa je ostala italijanska liberalna stranka zvesta svoji desetletni tradiciji tudi to pot in poudarjala v svojem programu samo italijanstvo Trsta in ničesar drugega.

Tržaški Nemci so na svojem zborovanju, v rdeči dvorani telovadnega društva «Eintracht» sklenili, da bodo s svojimi 1.600 glasovi podprli italijansko liberalno stranko, da «rešijo, kot je o tem poročala graška «Tagespost» z dne 20.V.1913, «od nevarnosti, da se Trst poslovení». S svojo nemško discipliniranostjo so ta sklep tudi izvršili in vsi kot en mož oddali svoje glasove za italijansko nacionalistično stranko.

Skoraj ves mesec junij 1913 so bile volitve v mestu in okolici po posameznih razredih. Začele so volitve 8. junija s IV. volivnim razredom, z najštevilnejšim, z razredom delavcev. Nato so bile ožje volitve 12. junija, koj nato volitve 13. junija za III. razred, pa ožje volitve III. razreda dne 17. junija in končno še 18. in 23. junija volitve I. in II volivnega razreda ter okolice.

Pri občinskih volitvah je italijanska liberalna stranka prvič padla pod 50%, obe opozicijski stranki: socialistična in slovenska sta dobili 52% vseh oddanih glasov. Stol italijanske monopolistične liberalne stranke na tržaški občini se je resno zamajal in njen popoln razpad sta zadržala samo vojna in desetletja fašizma. Slovenci so obdržali svojih dvanajst zastopnikov v mestnem svetu. Število slovenskih glasov je narastlo tudi v mestnih okrajih, tako da je že preseglo število slovenskih glasov v okolici.

Socialna demokracija je sicer izgubila v primeri z občinskimi volitvami leta 1909 nekaj zastopnikov v mestnem svetu, je pa pridobila na številu glasov. Leta 1919 so po prvi svetovni vojni generalni vojaški komisarji ustoličili brez volitev zastopnike liberalne stranke v tržaški občini, fašizem, pa je požgal in razdejal središči opozicijskih strank. Delavski dom v ulici Madonnina in Narodni dom. Z nasiljem je ustavil plaz stotisočev tlačenih Slovencev in delavcev, organiziranih v novih naprednih delavskih organizacijah.

Po 36 letih se morajo napredne sile Trsta boriti skoraj z istimi skromnimi sredstvi proti razkošni poplavi italijanskih meščanskih strank, ki nimajo sicer to pot nemških glasov, pač pa ukrepe in odredbe oblasti, ki hočejo podaljšati to strašno burko s tržaško občino, v kateri so gospodarili desetletja pred 1913 in 36 let potem zmeraj isti gospodarji. Kot nobene volitve, tako tudi one v letu 1913 niso bile brezuspešne, ker so prinesle potlačenim preizkušnjo. Velik nauk so dale volitve leta 1913, ko so edinjaši v ožjih volitvah z vsemi glasovi disciplinirano volili socialistične kandidate samo zato, da ne bi zmagali reakcionarni liberalni kandidati. Ko je pretila nevarnost, da se razbijejo borbeni glasovi proti dolgoletni občinski kamori, so se pa vendarle našli v skupni borbi proti monopolistični občinski diktaturi. Kako, da ni 36 let samopašnega gospodarjenja in fašizma prineslo prave pameti in razsodnosti v veliko fronto tržaških naprednih sil?

To vprašanje bi znal delno osvetliti agent reakcije Vidali, ki v njenem interesu razbija fronto.

R.

STRAN NAŠIH GOSPODINJ

MODA ZA OTROKE

Če napravimo oblekce, ki jih vidimo na sliki, iz pralnega blaga, ki je 80 cm visoko, tedaj potrebujemo za prvo oblekco 1 m, za drugo 1,75 m, za ostali dve pa po 1,25 m blaga.

KAPAROCOLI

Res okusi so različni, to vidimo na vsak korak, toda naj bodo različni kakor hočejo, riž s kaparocoli je pa že nekaj takega, da kdor ga je enkrat okusil, si še želi te dobre jedi. Če znajo kaj v Trstu dobro pripraviti — in Trst slovi kot mesto, ki rado dobro je in zna dobro jesti — znajo dobro pripraviti riž in kaparocole. Kaparocole kupimo na ribjem trgu; pa niso ribe, prav nič ribjega nimajo na sebi, le v morju prebivajo, zato pa jih na ribjem trgu prodajajo. Prav tam na zadnjem koncu jih imajo, cele velike kupe, pa kar s skodelicami ali pa polnimi prgišči jih mečejo na tehtnico. Kakor prodajajo ribe na ribjem trgu vedno le moški, tako prodajajo školjke, in kaparocole, ki so vrsta školjk, le ženske. To so mele školjkice, ki imajo dve enaki lupinici. Skoraj bi lahko dejali, da lupinici nekako spominjata na stisnjen in raztegnjen srček. Toda lupinici nista užitni, sta iz kamna, kar je užitno je znotraj lupinice in tržaške gospodinje to dobro vedo.

Kaparocoli so vrsta školjk, ki živijo zariti v blato. Ribiči imajo prav posebne dolge grablje, s katerimi grabijo po morskem dnu. Konec grabelj je sak in kar se na dnu pograbi, pade v sak. Umljivo je torej, da je treba kaparocole temeljito preprati, da se izpere vse blato. Sedaj pa je treba dobiti iz lupinic meso. Vleci kolikor hočeš, lupinici ne gresta narazen. Le vtakni med lupinici tanko rezilce, boš videl, kako bosta skočili narazen; z lupine na lupino sta napeti dve mišici, ki z vso silo tiščita mišici skupaj. Da bi naše gospodinje med vsako školjko porinile nož, kje pa imajo čas. Toda ne uči naših gospodinj, one že vedo, kako se taki reči streže. Kaparocole da v ponev in jih polije z vodo. Ko voda zavre, nehajo školjke živeti, moč mišič neha in lupini gresta narazen. Naša Trgačanka pobira školjko iz vode, meso stavi na krožnik, prazne lupine meče proč. Vodo, v kateri so se kaparocoli skuhali, dobro shrani. V kozico nalije olja, seseklja malo peteršilja, nekoliko česna in ko je olje dovolj toplo, vrže noter meso školjk, za tem nasuje riža, zaliva pa ta riž z vodo, v kateri so se kaparocoli kuhali. Dobrota in okus te žlahtne jedi se opisati ne da, to je treba jesti in se nato napiti črnine. Kljub vsem mogočim grdobijam se ti končno zdi svet le lep.

Le v našem morju je teh školjk dovolj, če pa se le ribičem zdi, da jih kje ni, jih posejejo. Pred leti v Grljanu ni bilo kaparocolov, v Barkovljah pa vse polno. Ko so lovili v Barkovljah, so potegnili iz morja razne vrste blaga, lepe velike so poprodali, male so pa spravljali v vreče in jih peljali na grljansko morje in jih tam spustili v morje. No, dandanes je tudi v Grljanu kaparocolov dovolj.

Kaparocoli ne žive le v našem morju, dobiti jih je povsod v Sredozemskem morju, pa tudi v Atlantskem oceanu jih je mestoma dovolj, tako ob britanski obali, francoski, španski, pa tudi ob Maroku vse tja dol do Senegalije. In obmorski prebivalci se jih povsod vesele. Ponekod jih jedo tudi surove, sicer pa tudi pri nas vidiš včasih jesti surove školjke. Odpro jih z nožem, poškrope malo z limoninim sokom, malo zamiže, nagnejo glavo nazaj, na široko odpro usta in ni je več okusne morske školjke, čuješ le še oddihavanje in godrnjanje verjetno sina izpod toplega Vezuva, ki bo prav gotovo volil v Trstu, čeprav Stoka in marsikateri Tržačan ne bo smel. Edino kar razumeš je: «ghe bono, ghe bono!»

T. P.

TRAHOM

ZDRAVNIK

Konec 18. stoletja se je ta nevarna nalezljiva bolezen razširila skoraj po vsej Evropi. Napoleonova vojska, ki se je vračala iz Egipta, je zanesla trahom v Evropo, odtod tudi ime egiptovska bolezen. Čeprav najdemo obolenje podobno ali enako trahomu opisano že v zapiskih starega veka, vendar je sigurno, da takrat trahom ni tako množinsko nastopal. Ogromna legla trahoma so v 19. stoletju v Evropi polagoma prenehala, razširjen je v glavnem le še v vzhodni Evropi, severni Afriki, Egiptu, Arabiji in Palestini. V Jugoslaviji je s trahomom še precej okuženo Prekmurje, Medjimurje, Bosna in Vojvodina. Pa tudi na Primorsko so trahom zanesli iz severne Afrike in prav med Primorci nahajamo bolnike, ki se svoje bolezni ne zavedajo in je tudi ne zdravijo. Pri trahomu je nevarno prav to, da bolezen na zunaj ni vidna in da bolnik nima hujših težav.

Kakšno je bolno oko? Ljudje mislijo, da mora biti oko rdeče, gnojno; prav pogosto zamenjavajo s trahomom navadne očesne katarje. Pravega trahoma pa dolgo ne opazimo in bolnik se niti ne zaveda, da je bolan.

Bolnika malo pečejo oči, bolj so občutljive za svetlobo, zjutraj so veke malenkostno zlepljene, zgornja trepalnica je povešena in bolnik je videti zaspan. Trahomske spremembe opazimo šele, če pogledamo veznico, in sicer predvsem veznico zgornje trepalnice in prehodne gube (prehod trepalnične veznice v veznico zrkla). Veznica trepalnic je otekla, nekako žametasta ali malinasta; v veznici prehodne gube vidimo zrnca (folikule). To so približno za proso velike ali še malo večje žoličaste nabreklinice, nanizane kot biseri na vrvici druga poleg druge; veznica med njimi je zatekla. Zrklo samo je bledo nespremenjeno. Šele kasneje, če bolezen že dalj časa traja, (če ne zdravimo seveda), opazi bolnik, da mu peša vid in če ni prišel prej, pride gotovo takrat do zdravnika. Vzrok pešanja vida je novotvorjeno, mlado, mehko in žilnato tkivo, ki prične od zgoraj preraščati roženico (pannus trachomatosus). Čim zraste do zenice, oziroma jo še lahno prekrije, opeša bolniku vid. Se sedaj nima bolnik hujših bolečin. Le če se pannusu pridružijo kot komplikacije ranice na roženici, takrat postane bolnik bleščav, oko rdeče in boleče.

Zanemarjen, nezdravljen trahom ima precej točno začrtano pot. Brazgotine, ki sledé prvemu štadiju (otekli veznici, folikulom(polagoma čolničasto ukrivijo zgornjo trepalnico, trepalnični rob prične drgniti po očesu, vejice rastejo nepravilno in tlačijo ter ranijo oko. Bolnik si skuša olajšati bolečine s tem, da stiska oko in si ga zareže. S tem doseže seveda vprav obratno: trepalnica se še močneje ukrivi in še bolj draži oko.

Neozdravljiv, težak trahom vodi skoraj vedno do težkega opešanja vida do stalnega draženja očesa, večkrat pa tudi do oslepitve.

Kako se širi trahom? Od človeka z nesnažnimi rokami, robčki, brisačami, z vodo, v kateri se je umival bolni na očesu, z blazino, na kateri je ležal bolnik. Zato vidimo, da se širi predvsem v krajih, kjer so slabe higienske razmere: natrpana stanovanja, pomanjkanje vode in premalo poučeni ljudje.

Kot je bilo zdravljenje trahoma včasih dolgotrajno in boleče, da so se morali bolniki zdraviti leta in leta v ambulantah, tako imamo danes v sulfamidih sredstvo, s katerim smo zdravljenje zelo skrajšali, napravili skoraj neboleče, seveda le pod pogojem, da se pride bolnik pravočasno zdravit. Pri starih zanemarjenih primerih pa tudi z najnovejšimi izsledki sodobne medicine ne moremo doseči vidnih uspehov.

Dr. Carmen Dereani

Kako peremo

Mnogo jih je, ki posamezne dele puloverja ali jopiča likajo narobe preko mokre krpe. Razumljivo je, da se zlasti pri pletenih pleteninah reliefni vzorci nekako razlezejo in izgube ter postanejo zato neznatni. Izkušnja pa uči, da je najbolj priporočljivo naslednje postopanje. Podlago za likanje, t. j. mehko odejo in rjuho razprostri na raven divan ali kaj podobnega. Nato vzemi kroj, po katerem si delala pulover, položi ga na podlago za likanje, preko njega pa z licem navzdol natančno po kroju napni posamezne pletene dele. Nanje položi zmočeno in tesno ožeto ter zganjeno rjuho tako, da pletene dele popolnoma pokrije. Preko nje naravnaj še težko odejo. Tako pusti ležati preko noči, nato odstrani odejo in vlažno rjuho, napete dele pa še pusti, da se popolnoma osuše, nakar jih šele odpni in sešij narobe najprej stranske dele, nato šive na rami, naposled všij rokave. Likati ni sploh nič treba. Ako morda vratni izrez in izrez na rokavu nista enakomerna, tedaj ju izravnaj z eno ali dvema kvačkanima vrstama.

TEMNA SVILENA ALI VOLNENA KRILA,

ki so obnošena in so se začela na nekaterih mestih svetiti, zdrgnemo po legi blaga z mehko krpo, ki jo pomakamo v raztopino salmiakovca in vode. Na en liter vode vzamemo polno žlico salmiakovca. Učinek je večji, ako uporabljamo za obnavljanje krpico iste kakovosti in iste barve kot krilo.

VOLNENA OBLEKA

se najlepše zlika, ako jo likamo preko namočene, trdo ožete volnene krpe.

MUHE - prenašalke bolezni

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Kako se pa ubranimo nevarnosti, ki nam jih prinaša muha? S tem, da vsa živila zavarujemo, da muhe ne morejo do njih, in da stvari, ki so jih onesnažile, razkužimo in seveda, kar je najbolj učinkovito, da muhe povsod zatiramo!

Živila zavarujemo pred muhami tako, da jih zapiramo in pokrivamo. Vse, na kar se muha rada usede, naj bo pokrito, predvsem seveda kruh in sladkor! Kupujmo le tam, kjer muhe nimajo dostopa do takih jedil, ki jih uživamo surove. Kruh na gostilniških in menznih mizah naj bo vedno pokrit. Okna kuhinj in jedilnih shramb morajo imeti poleti namesto šip drobno pletene mreže, da muhe ne morejo noter, da pa je zrak vseeno svež.

Stvari, ki so jih muhe onesnažile, je treba očistiti, preden jih nesemo v usta, enako, če je to jed ali pa le otroške igrače. Najbolje je, da tako jed še enkrat dobro prevrémo. Če pade muha v mleko ali v juho, kar se pogosto dogaja, jo moramo še enkrat prevreti. Nekateri mislijo, da je jed bolj škodljiva, če je muha v jedi prekuhana, kot pa, če pred našimi očmi pade v jed. To pa nikakor ni res! Gnusno je to morda bolj, za naše zdravje pa je bolj nevarno, če muha onesnaži jed, potem ko je ta že pripravljena, kajti bakterije žive potem dalje in jed okužijo, z vrenjem se pa itak uničijo.

Najbolj učinkovito sredstvo v boju proti muham je zatiranje. Lahko jih zatiramo s tem, da jim ne nudimo nikjer niti najmanjše trohice v hrano in pazimo na najstrožjo snago. Jedilno posodo pomijemo takoj, jedilna miza mora biti vedno čista, vsa jedila muham nedostopna kot je omenjeno že prej, umazane cunje in brisače naj se ne valjajo nikjer, stanovanjska in osebna snaga mora biti na višku!

Ker pa še nismo tako daleč, da bi vsi ljudje delali tako in ker muhe, ki jih izstradamo mi, nakrmi lahko naš sosed in tako vzredi vsak dan nekaj tisoč novih, zato si moramo pomagati še drugače.

Vsak pozna lepljiv papir, ki ga obesimo na mesto, kjer je največ muh, navadno sredi kuhinje pod luč ali blizu jedilne omare pa tudi v sobe, sploh povsod, kjer so muhe. Dobiti je mogoče tudi kak papir, ki ga moremo položiti na mizo ali omaro. Uspeh je zadovoljiv. Dobre so tudi take posode z milnato vodo, v katere gre muha, ne da bi mogla ven. Vse to so dobra sredstva, ki se jih moramo posluževati, če hočemo biti rešeni te nadloge in vseh od nje pretečih nevarnosti.

Pomniti pa je treba še nekaj, kar je pri vsem najvažnejše. Preje smo zvedeli, da se muha izredno hitro množi, zato ni vseeno, kdaj jih začnemo pobijati, storimo to prej, preden se razmnoži. Ubiti eno muho meseca marca, aprila ali še maja je več vredno, kot če jih uničimo na tisoče in tisoče v juliju in avgustu.

Gospodinja! Ne samo čista tla, svetla posoda in dobro pripravljena jed je tvoj ponos, ampak tudi kuhinja in jedilna shramba brez muh ti dela vso čast, takoj pa tudi spoznamo slabo gospodinjo, če nas pri vstopu v hišo pozdravi roj muh!

Boj se muhe, ki ni tako nedolžna kot je videti, muha more uničiti tebe in tvojo družino, zato ji napovej boj in to takoj, dokler je še čas!

T. B.

Domače kopališče in pršna kopel

Modra prislovica našega naroda pravi: «Čistoča je pol zdravja». Prav gotovo je v zvezi s športom in telesno vzgojo najcenejši vir zdravja. Čistočo dosežemo s pranjem in kopanjem, za katerega vemo, da je dobro in zdravo. A kako bi se kopali, ko pa doma nimamo kopalne kadi, niti prhe? V današnjem času pomanjkanja stanovanj je kopalnica ideal, a pogosto drag luksus. Kljub temu si lahko na razne načine pomagamo, tako da se vsakdo lahko brez kopalnice in brez kadi vsak dan okopa v svojem malem stanovanju.

Kako to naredimo in kaj potrebujemo?

Potrebna je predvsem gumijasta cev ali kos suhega črevesa. Enega izmed koncev te cevi položimo v čeber ali lonec, ki ju pritrdimo na steno ali jih denemo na stol, katerega smo dvignili na vzvišen prostor, recimo na mizo. Na tla postavimo korito in kopalna naprava je pripravljena. Na drugem koncu gumijaste cevi je v cevi navaden zamašek ali pa steklena pipa. Kadar se pipa odpre, izsesamo z usti zrak in voda prične teči. Kdor se hoče kopati, sede na majhno klopco ali pa stopi v korito ter se pri tem omoči po vsem telesu. Ko se je popolnoma omočil, zapre pipo, se namaže z milom, dobro odrgne, zopet odpre pipo ter se opere. To lahko večkrat ponovi. Na ta način se okopljemo lahko s 6-9 litrov vode od pete do glave; glavno pri tem načinu kopanja pa je to, da nam priteka vedno čista voda.

Sedaj pa še pršna kopel! Marsikdo si jo želi v vročih poletnih mesecih, kajne? Poglejmo, kako si naredimo to koristno napravo. Za prho nam dobro služi vsaka večja vrtna škropilnica, ki drži 15-20 litrov. Pritrdimo jo no vzvišen prostor in jo opremimo tako, da jo lahko nagne proti cedilu kopalec sam brez težav in izgube časa.

V ta namen pritrdimo recimo na kaki steni ali kaki streh, ki je na vrtu, ali kjer koli prostem v višini 2,50 m od tal v razdalji 40 cm, dva škripca. Poleg tega sta potrebni dve 6-8 mm debeli vrvici. Na prvo, ki je napeljana preko obeh škripcev, navežemo na sredini zgornjega ročaja škropilnico. Potegnemo jo v višino, vrvico pa navijemo okoli žeblja. Drugo vrvico, ki je lahko nekoliko tanjša, obesimo za zanko, ki jo napravi klepar na spodnjem obročku nalašč zato. Kakor vlečemo za drugo vrvico, se nagiblje škropilnica in voda teče iz nje po malem ali močno, kot pač to želimo. Prava radost je v vročih poletnih dneh sončiti se na vrtu, če ne več vsaj četrt ure in imeti poleg tega še prijetno hladno kopel. 15-20 l vode popolnoma zadostuje za enkratno kopanje, oziroma prhanje. Če je voda prehladna, jo pustiš nekaj časa na soncu, da se segreje.

Lahko napravimo prho še enostavneje, n. pr. na večjem drevesu, če vrt ni primeren pa v veži ali na verandi, seveda če so tla cementirana, da se more voda odtekati in ne dela zidovju škode.

T. B.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

KOSIMO pravočasno

Vsako leto v tem času se naš kmet zaskrbljeno ozira po travnikih in njivah ter računa na prihodek krme. Problem prehrane naše goveje živine je bil in bo ostal vedno pereč in zato ne bo odveč, da o njem spregovorimo. Pred dnevi moramo poudariti, da naši kmetje ne pazijo dovolj na kvaliteto sena. Ni namreč vseeno, če pravimo na senik seno, ki ima dobro hranilno vrednost ali če pravimo le veliko maso krme, ki je boljša od navadne slame ali še manj. V čem naši kmetje največ grešijo?

Ne kosijo pravočasno! Navadno zlašajo s košnjo in s tem izgubi trava na hranilni vrednosti in tečnosti. Kdaj moramo kositi?

Kositi moramo, ko je večina dobrih krmilnih rastlin v cvetju. V tem času so glavne hranilne snovi v listju in predvsem v zelenih delih rastlin. Po cvetju se hranilne snovi (beljakovine, škrob in sladkor) zberejo v semenu - zrnju, ki po košnji odpade in nimamo od njega nobene koristi. V resnici je težko določiti pravi čas košnje in kmetje zakasnijo s košnjo. Na našem ozemlju kmetje zakasnijo, ker jih zalotijo druga nujna opravila (škropljenje trt, obiranje češenj itd.). Vendar moramo vsa naša opravila tako urediti, da tudi krmo shranimo v pravem času. Glede sušenja sena pa si lahko pomagamo kot, n. pr. kmetje v Sloveniji, kjer sušijo seno v kozolcih ali na tako imenovanih «jezdecih». Vendar do tega pride le redko in to le jeseni. Važno pa je, da kosimo pravočasno. Pravilo naj velja: «Seno kosi zgodaj - otavo pozno». Vsi smo prepričani, da naši kmetje dobro vedo, da je zgodnje seno bolj tečno kot n. pr. otava. To nas uči starodavna praksa, vendar ne bo škodilo, če to potrdimo z nekaj številkami znanstvenih izsledkov.

Glavne snovi od katerih je odvisna vrednost sena so naslednje beljakovine (odgovarjajo mesu pri prehrani ljudi), škrob (odgovarja moki in krompirju), maščobe (masti in olje) in surova vlaknina (težje prebavljiva snov, posebno če je seno pozno koseno). Če primerjamo kemijski sestav sena, pokošenega v različnih obdobjih, pridemo do naslednjih ugotovitev, ki nam jih je dala znanstvena analiza:

Vrsta krme	Beljakovina	Škrob	Maščobe	Surova vlaknina	Prebavljiva beljakovina
seno zgodaj košeno	10 odst.	42 odst.	3 odst.	23 odst.	82 odst.
seno pozno košeno	8 «	23 «	1.5 «	33 «	57 «
seno izprano in slabo shranjeno	7 «	28 «	1.5 «	32 «	56 «
otava	11 «	37 «	2.2 «	24 «	65 «

Iz navedenih številk je razvidno, da zgodaj košeno seno vsebuje največ najdragocenejše in najvažnejše hranilne snovi: beljakovine.

Zelo je tudi važna ugotovitev glede prebavljivosti beljakovine. Pri zgodaj košenem senu živina prebavi 82 odst. celotne beljakovine, medtem pri pozno košenem prebavi le 57 odst. Enako vidimo iz navedenih tabel, da čim več odlašamo s košnjo, tem manj maščob in škroba vsebuje seno, narašča pa odstotek surove vlaknine, kar ne gre prav nič v prid kvaliteti sena.

Čim je seno pokošeno, moramo posvetiti posebno skrb sušenju in spravljaju sena. Iz tabele je razvidno, da če se seno ko se suši namoči, izpere iz njega dež precejšnjo količino hranilnih snovi, a obenem odpade tudi odstotek prebavljivosti beljakovin. Torej slabo in pozno koseno seno živina dovolj ne izkorišča.

Kaj sledi iz vsega, kar smo navedli? *Travo moramo kositi v pravem času in ne pustiti, da seno ostane več kot je potrebno na travnikih. Shranjevati moramo le suho seno, da se na seniku ne ogreje in skvari. Zgodaj koseno seno vsebuje več hranilnih snovi; če torej krmimo živino z dobrim senom, ne obložimo nje prebavnih organov. Ko namreč žival napolni svoj želodec s krmo, ne more več jesti. Ni pa vseeno, če vsebuje ta količina krme 10 ali 7 odst. beljakovin in če še od te količine prebavi 57 namesto 82 odst.*

Končno je vredno omeniti, da s pravočasno košnjo preprečimo osemenjenje plevelnih rastlin in na ta način uničimo po naših travnikih manj vredne trave.

ORANJE V ZADRUGAH

Traktorji na poljih ene izmed številnih obdelovalnih zadrug v Jugoslaviji

Oljkina mušica

Oljkova mušica ima navadno letno tri rodove, množi se na ta način, da leže samica v sadež jajčka, iz katerih se potem razvije ličinka. Vsaka samica zleže do 100 jajčec; ker ima tri rodove v eni letini, si lahko vsak predstavlja, koliko škode lahko povzroči.

Najuspešneje zatiramo oljkovo mušico, če zastrupimo stare samice, preden prične polagati jajčeca. Zastrupimo sladkorne raztopine, ki jih mušica rabi za svoj razvoj, in sicer s tem, da jim dodajamo arzenikove soli. Opravljamo ta posel na dva načina: da škropimo oljke z raztopino iz 10 kilogramov melase in iz 250 do 300 g natrijevega ali kalijevega arzeniata. Arzenikovo sol dobro raztopimo v 10 litrih vrele vode; ko je ta raztopina napravljena, vlij jo v melaso, pri tem pa dobro mešaj, nakar prilij 80 litrov vode.

Prvikrat moraš škropiti že pred julijem (v dobi od 15 do 20. junija), četudi bi ne poškropil celé oljke, moraš poškropiti najdaljše odnosno najvišje veje, in sicer moraš porabiti vsaj kakih 300 g raztopine za vsako drevo. Tako poškropljene oljke so gotovo smrtonosna hrana za mušice. Drugič škropi sredi julija in tretjič, ako je potrebno v prvi polovici avgusta. Ako bi takoj po škropljenju močno deževalo, je treba ponovno poškropiti.

Zatiramo pa še takole: Razen s škropljenjem nudimo mušici strup v ilovnatih loncih ali podobnih posodah, ki jih postavljamo v oljčne nasade, vsako posodo za krog 50 dreves. Posoda, ki jo moramo pritrditi visoko v vejah oljke, vsebuje 5 litrov strupene mešanice; vodo, ki izhlapeva, obnovimo vsak teden. Ta način zatiranja je do sedaj dal najboljše uspehe, posebno v takih krajih, kjer so vsi lastniki aljčnih nasadov pričeli takoj boj proti najhujšemu sovražniku svojih oljk.

Kmetovalec v juniju

POLJEDELSTVO

Odstranimo žitu s škarjami vse smetljive klase, toda ne raztresajmo jih med žitom, da se črni prah ne prime zrnja na drugih klasih, s čimer bi bolezen samo razširili. To delo opravljamo, ko ni vetra. Proti koncu meseca se prične žetev ječmena.

V višjih predelih okopavamo v tem mesecu krompir. Tudi pri tem delu moramo biti previdni. V rahli in suhi zemlji ne smemo okopavati krompirja preveč na visoko, ker tako preveč dvignemo zemljo in povečamo izhlapevanje zemeljske vlage. Bolje je, da v takem primeru njivo večkrat oplevemo in prerahljamo, kakor pa da bi jo «obračali». Če se pojavi na krompirju strupena rosa (peronospora), moramo škropiti z modro galico kakor trto. V primorskem pasu bomo proti koncu meseca pričeli kopati zgodnji krompir. Takoj po žetvi in ko skopamo krompir, moramo njive plitvo preorati in sejati činkvantin, repo in pa ajdo. Tudi letos nam bo primanjkovalo krme in zato moramo posvetiti vso skrb setvi koruze «za pitnik», krmilne repe in pese. Nobeno strnišče ne sme ostati nepreorano!

TRAVNISTVO

Košnja je pred vrati. Kosimo tedaj, ko je večina trav in detelj že odcvetela. Trave so sočne in lahko prebavljive samo do cvetja, v cvetju, ne pa takrat, ko postajajo vedno bolj lesnate in neprebavljive.

Prav ničesar ne pridobimo, ako pustimo trave dolgo rasti; imeli jo bomo mogoče nekaj več, a ta večja količina ni toliko vredna kot zgubi krma na svoji redilni vrednosti.

Zdi se, da bo letos vreme pri sušenju precej nagajalo. Pazimo, da bomo slabo posušeno seno spravili previdno, da se ugreje in vname. Tudi po dežju premočenemu senu preti nevarnost, da začne plesniti. Tako seno posolimo, in sicer na 100 kg sena 1/4 kg soli. Takoj po košnji lahko polivamo po travnikih gnojnico. Tudi umetna gnojila lahko trosimo po ravno pokošenih travnikih. Dobro gnojen travnik, poplača stroške v obilni meri.

ŽIVINOREJA

Glede zelenega krmljenja goveje živine velja isto kot za maj. Pri krmljenju krav je treba posebno paziti, da dobivajo zeleno krmo enakomerno in redno. Teleta, ki so se skotila pozimi in spomladi, krmimo najbolje, ako jim pokladamo dobro seno in močna krmila. Puščajmo jih vsak dan v tekališče blizu hleva.

Junij spada med vroče poletne mesece. Skrbimo za hlad v hlevu in varujmo živali pred nadležnimi muhami. Živina naj se pase le proti večeru in v zgodnjih jutranjih urah. Po hrbtni koži opazujemo spomladi in poleti polno izbočenih mest. V teh izbočenih mestih so ogrci govejega obada, ki uboge živali zelo nadleguje v svojem razvoju in pozneje kot obad. Ogrce je treba odstraniti izpod kože z istiskavanjem. Prašiči morajo imeti v vročem poletnem času senčno tekališče, kjer se po možnosti lahko tudi kopljejo v hladni vodi. Ne sme manjkati prašičem tudi dobra pitna voda v koritu, da si lahko gasijo žejo vsak čas. Pazimo strogo na snažnost posode za krmo in pravtako na vsestransko snago v svinjaku, da obvarujemo prašiče pred kužnimi boleznimi.

VINOGRADNISTVO

Sedaj je v vinogradu vse polno dela. Najvažnejši opravili sta škropljenje in žveplanje, ki sta nujno potrebni. Izvršiti ju moramo v vsakem času, ne glede na to, če je morda trta v cvetju. Če opazimo grozdne molje v zarodu, pridamo brozgi za škropljenje tudi svinčeni arzeniat. V juniju je potrebno tudi povezati mladje, da jih veter ne polomi. Za vezanje rabimo ličje. Ob povezovanju odstranimo tudi nerodovitne poganjke.

Obilo vlage v zadnjih mesecih je gotovo pospešilo raščo plevela po vinogradih, zato ga bo treba opleti. Druga dela v vinogradu so: zeleno cepljenje in zatiranje trtjona.

KLETARSTVO

Kdor še ni drugič pretočil svojega vina, naj stori to sedaj. V tem mesecu postane v kleteh toplo in vina se lahko začno kvariti. Da to preprečimo, storimo vse, kar preprečuje bolezen vina. Držimo torej klet dobro zaprto, snažno in zažgimo večkrat malo žvepla v njej. Sodi naj bodo vedno polni in zato zalivajmo vsak teden, seveda le z dobrim, čistim in zdravim vinom. Tudi na prazne sode ne smemo pozabiti ter jih večkrat zadimimo. Zato rabimo le trakce ali pa kolačke na azbestu.

SADJARSTVO

Ko obiraš češnje, ne hodi na drevo z okovanimi čevlji, ker to zelo škoduje drevju. Na mladih češnjah in zlasti na breskvah je videti mnogo listnih uši in mravelj. Proti tej golazni je najbolj učinkovito škropljenje s kvasijo. To so lesene trske nekega drevesa v Avstraliji. Teh trsk potrebujemo 5 kg na 100 litrov vode. Tekočino napravimo takole: Vzamemo 20 litrov vode in v njej namakamo 5 kg trsk dva dni. Nato tekočino odlijemo, dodamo pa še 80 litrov mrzle čiste vode. S to tekočino poškropimo drevesa, da bo teklo od njih. Na drugih sadnih drevesih opazimo razne gosenice, ki žro listje in molje, ki kvarijo sad in ga napravijo črvivega. Proti tem škodljivcem škropimo s pol odstotno raztopino svinčenega arzeniata v vodi.

VRTNARSTVO

Ko postanejo proste one lehe, na katerih smo pridelali zgodnjo zelenjad, jih obsadimo z zeleno, s čebulo, poletno endivijo, fižolom; repo, ohrovtom, zeljem, poznimi paradižniki in jesensko cvetačo, s poznim brokolom, jesensko in zimsko endivijo ter z zimsko redkvijo. Za seme pustimo solato, ki ima največjo in najbolj trdo glavo. Vsako za seme odbrano solato zaznamujemo s količem. Privezujemo kumare in paradižnike in poškropimo jih nekoliko z raztopino modre galice in apna proti smodu. Če je vrt dober, ti ne bo manjkalo zelenjave.

CEBELARSTVO

Pozni roji so malo vredni in čebelar najbolje stori, da jih prepreči. Ko se čebele pripravljajo na roj, pazimo, da nam roj ne ubeži. Prvci niso tako nevarni, toda družci, ki imajo mlado matico, kaj radi odjadrajo. Roje, ki so se usedli nizko, lahko otresemo naravnost v panj ali zabojček s srčnim zeljem (melasa). Duh tega zelišča čebelam ugaja; roj kaj rad zleze v posodo, ki diši po tem zelišču. Ko je večina čebel v zabojčku ali panju, ga pustimo nekaj časa na mestu, kjer smo roj ujeli. Ni pa dobro, da pustimo zabojček na tem mestu do večera, ker je premeščanje čebel v panj zvečer težje; razburijo se in rade pikajo, dočim so takoj po rojenju še vse v ognju rojinega nagona in ne pikajo. Ako pričakujemo roj, ne držimo križem rok, ampak pripravimo panj. Nikakor pa ne smemo staviti vseh okvirjev v panj, ker bi potem čebele delale na vseh okvirjih, ne da bi katerega popolnoma izdelale.

CVETLICARSTVO

Se je čas, da presadimo razne cvetlice, kakor: astre, balsamine, cinije itd. Mlade in krhke poganjke dalij privezujmo h kolom, da nam jih ne polomi veter. Pri vrtnicah odstranjujmo poganjke na deblu in koreninah. Vrtnice vzpenjalke poženejo dolge, to se nam ne polomijo.

Pravilna priprava škropiva proti peronospori

(Nadaljevanje iz št. 166)

Uspeh škropljenja pa bo seveda zagotovljen le, če bo škropivo pravilno pripravljeno. Posebno pri pripravi bordoške ali modrogaličnе-apnene brozge naši vinogradniki še vedno delajo napake. V brozgi posebno ne sme primanjkovati apna, sicer nam brozga lahko povzroči hude «opekline». V splošnem računamo za pripravo bordoške brozge na en del modre galice ravno toliko ali nekaj več dobrega žašenega (špehastega) apna. Brozgo sestavljamo vselej tako, da vlivamo raztopino modre galice v tankem curku med neprestanim mešanjem v apneni belež. Če namreč livamo belež v modro galico, dobimo manj vredno brozgo, z manjšo lepljivostjo, pri kateri se belež v malu sesede na dno. Dobro je preizkušati s tako imenovanim fenoftaleinovim papirjem, kako je brozga pripravljena. Papir omočimo s kapljico brozge, ki jo porej dobro premešamo. Ako papir bordeči, je to znak, da je v brozgi dovolj apna, pravimo, da je brozga bazična ali alkalna. Če pa fenoftaleinov papir ostane bel, je brozga še kisla. Na vsak način je treba dodati še nekaj apnenega beleža, in sicer toliko, da se papir obarva rožnatordeče (nevtralna brozga). Sicer pa strokovnjak lahko oceni kakovost brozge po njeni barvi; brozga, ki ji manjka apna (kisla reakcija), je zelenkaste barve, nevtralna je zelenkasto-plave barve, medtem ko je bazična izrazito plava.

Bordoško brozgo je treba čimprej uporabiti, ker je sveže pripravljena najučinkovitejša. Zato vselej pripravi le toliko brozge, kot je v enem dnevu lahko porabiš. V izjemnih primerih, če smo recimo zaradi deževja primorani škropljenje prekiniti, lahko trpežnost brozge podaljšamo, če dodamo en liter posnetega mleka ali pa 5 do 10 dkg sladkorja na 100 l brozge. Da povišamo lepljivost bordoške brozge, ji lahko dodamo 5 do 10 dkg surovega govejega žolča; tudi milo, želatina, melasa in nekatere druge snovi povišajo lepljivost brozge.

Za škropljenje vinske trte proti peronospori navadno uporabljamo bordoško brozgo. V splošnem zadostuje za škropljenje 1 odst. na bordoška brozga, v pretežno vlažnem vremenu pa 1,5 do 2 odst. Če pa je toča oplazila vinograd, takoj škropimo z 2 odst. bordoško brozgo. Tako preprečimo močne okužbe po peronospori na ranjenem listju in na ostalih poškodovanih delih trsov.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KULTURNO ŽIVLJENJE *tržaških Slovencev*

PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

Te dni je v Trstu kampanja za prve občinske volitve po dolgem presledku šestintridesetih let. Sama na sebi gotovo ni ta doba posebno dolga, saj obsega komaj eno človeško generacijo. Toda za politično - upravno udejstvovanje pomeni to veliko, saj je bila s tem ena cela generacija oropana pravice do samouprave. Ta doba pa je bila naravnost nasičena z velikimi in usodnimi dogodki. Začela se je s prvo svetovno vojno leta 1914 in se je zaključila z drugo svetovno vojno leta 1945, ki je prinesla vsaj za kratek čas svobodo.

Med obema svetovnima vojnama je bila italijanska okupacija in nato aneksija Trsta k Italiji. Aneksiji je neposredno sledil fašistični pohod, ki je zatrl vse demokratične svoboščine, oropal delavstvo vseh v teku let pridobljenih pravic, Slovencem in Hrvatom pa, ki so proti svoji volji in proti vsaki pravici prišli pod Italijo, z zakonskimi odredbami in z nasiljem vzel prav vse, kar bi utegnilo pričati o njihovi narodni individualnosti: šole, društva, tisk, rabo jezika v javnem življenju, dà, celo krstna imena in priimke. Toda napačno bi bilo sklepati, da bi to bilo delo izključno samo fašistov. Ne, to delo se je pričelo že takoj po okupaciji, in sicer v obliki terorističnega delovanja «neodgovornih elementov». Ščitili pa so jih tisti elementi, ki se danes zbirajo okoli raznih kandidatnih list, ki bolj ali manj odkrito simpatirajo z neofašisti ali ki se z njimi vsaj povsem skladajo v skrajnem sovraštvu do Slovencev in slovenskega jezika. Vse kaže, da se ponavljajo prilike, kakršne so bile po prvi svetovni vojni. Zato je ob predstoječih volitvah potrebna največja budnost.

Sedanje volitve v Trstu so, e-prav nosijo oznako upravnih, prvenstveno političnega značaja. Dejansko traja v Trstu še vedno vojno stanje, kajti kljub mirovnemu dogovoru z Italijo in po njem določenih terminih ni vprašanje mednarodnega položaja Trsta še danes urejeno. Zato vidimo pri predstoječih upravnih volitvah v glavnem dva tabora: na eni strani one, ki si želijo povratek Trsta k Italiji ali ohranitev sedanjega nejasnega položaja, pri čemer bi se moralo glede Slovencev čuvati stanje, kakršno so ustvarili fašisti; na drugi strani pa one, ki res želijo svobodo Trstu in njegovemu prebivalstvu, ki hočejo, da se izbrišejo vsi sledovi fašizma in da se popravijo vse storjene krivice. Zato je gotovo umestno, da pokažemo sedanji naši generaciji, kaj so si tržaški Slovenci v težkem in dolgem boju priborili pred prvo svetovno vojno. V tem članku se hočemo omejiti samo na kulturna in njim sorodna društva, in sicer bomo orisali stanje, kakršno je bilo leta 1914, torej približno ob času zadnjih občinskih volitev v Trstu. Vendar pa se bomo vsaj bežno dotaknili tudi poznejšega razvoja do leta 1928, ki je prineslo konec zadnjega še obstoječega slovenskega društva v Trstu.

Kulturna društva

Od slovenskih kulturnih društev, ki so delovala v Trstu pred prvo svetovno vojno, je bila najstarejša «Slavjanska čitalnica», ki je bila ustanovljena leta 1861. Svoje prostore je imela v Narodnem domu in njena res bogata knjižnica je poleg slovenskih obsegala tudi veliko hrvatskih, srbskih in drugih slovanskih del. Ta knjižnica je zgorela ob požigu Narodnega doma leta 1920, ki splošno velja kot ognjeni krst tedaj nastopajočega fašizma. Prav tako bogato knjižnico je imelo socialistično društvo «Ljudski oder» (ustanovljeno l. 1905). Tudi ta knjižnica je po napadu na Ljudski dom, kjer je imela svoj sedež, postala plen fašistov. «Ljudski oder» je imel že pred vojno podružnico v Sv. Križu (1907), ob koncu vojne pa je razpredel svoje podružnice po raznih krajih v predmestju in okolici. Sorazmerno veliki knjižnici sta imeli «Čitalnica pri Sv. Jakobu» (ust. 1801) in «Slovenska čitalnica» v Škednju (1897). Lastno knjižnico so imela še «Delavsko podporno društvo» in «Tržaško podporno in bralno društvo» (obe ustanovljeni leta 1881), ki sta po svojem bistvu bili bolniški blagajni, a sta skrbeli tudi za izobrazbo svojih članov, ter «Trgovsko izobraževalno društvo» (1884), ki si je nadelo skrb za vzgojo trgovskega naraščaja. Manjše knjižnice so imela tudi druga društva; izmed teh knjižnic je bila ljudska v pravem pomenu besede (namreč dostopna tudi nečlanom) samo knjižnica «Čitalnice pri Sv. Jakobu». Akademsko društvo «Balkan» (1907) pa je vzdrževalo večje število manjših ljudskih knjižnic v predmestju in okolici, samostojno ali v okviru obstoječih krajevnih prosvetnih društev.

Za gledališko umetnost je skrbelo predvsem «Dramatično društvo v Trstu» (1901), ki je po zgradnji Narodnega doma, kjer je bila gledališka dvorana, ustanovilo stalno slovensko gledališče. To je dajalo redne predstave, in sicer dramske in tudi operne. Po prvi svetovni vojni se je dvignilo do take višine, da se je lahko kosalo z ljubljanskim gledališčem. Na Proseku je bil «Klub dramatičnih diletantov» (1907), sicer pa je skoro vsako izmed pevskih društev, ki jih bomo še omenili, imelo svoj dramatični odsek.

Glasbena umetnost

Glasbeno umetnost je prvenstveno gojila podružnica «Glasbene Matice» v Trstu (1909), ki je vdrževala dobro obiskano glasbeno šolo in je imela lasten pevski zbor. Po vojni se je osamosvojila, toda usojeno ji je bilo le še kratko življenje. Trst je daleč po slovenskem ozemlju slovel po velikem številu pevskih društev. Ni bilo kraja v predmestju in okolici, ki ne bi imel svojega pevskega društva. Naj sledi pregled pevskih društev po letnicah njihove ustanovitve: «Zastava» v Lonjerju (1877), «Zora» na Vrdelci (1884), «Hajdrih» na Proseku (1885), «Velesila» v Skedenju (1889), «Adrija» v Barkovljah (1889), «Zarja» v Rojanu (1889), «Zvon» na Opčinah (1890), «Danica» na Kontovelu (1891),« Slava» pri Sv. Mariji Magdaleni Spodnji (1892), «Skala» v Sv. Križu (1892), «Kolo» v Trstu (1895), Svetoivansko pevsko društvo pri Sv. Ivanu (1896), «Lipa» v Bazovici (1898), «Slovan» v Padričah (1900), «Zvonimir» v Rocolu (1903), «Slovenska Mladina» pri Sv. Ivanu (1905), «Ilirija» pri Sv. Jakobu (1906), «Višava» na Konkonelu (1906), «Slovenska Straža» v Gropadi (1907) in «Primorec» v Trebčah (1907). Tudi «Ljudski oder» je imel svoj pevski zbor.

Delovali sta tudi dve godbeni društvi, namreč «Godbeno društvo na Proseku» (1905) in godbeno društvo «Volarič» v Lonjerju (1911). V Trstu pa je bila mandolistična skupina «Viktor Parma» (1911). Razen tega pa je marsikatero pevsko društvo imelo svoj tamburaški odsek.

Večina teh društev je razpolagala z lastnimi društvenimi prostori, v večjih krajih tudi s primernimi dvoranami za svoje nastope, tako pri Sv. Jakobu in Sv. Ivanu, v Škednju, Rojanu in Barkovljah ter na Proseku, Opčinah in Kontovelu. Te dvorane so bile last krajevnih gospodarskih društev. Veliko teh dvoran je postalo žrtev fašističnega terorja. Kakor «Narodni dom» v samem mestu, kjer je bila velika gledališka dvorana, dvorana «Slavjanske čitalnice», v kateri so pred štiridesetimi leti slovenski impresionisti imeli svojo razstavo, šola «Glasbene Matice» in knjižnica Delavskega podpornega društva, so fašisti vpepelili tudi Narodne domove v Rojanu in Barkovljah ter pri Sv. Ivanu. Prav tako so ponovno napadli ostale dvorane, dokler si jih niso nasilno polastili, slovenska prosvetna in gospodarska društva pa razpustili.

Družba sv. Cirila in Metoda

Pregled ne bi bil popoln, ako ne bi upoštevali nekatera druga društva, ki spadajo vanj po svojem značaju, tako «Učiteljsko društvo za Trst in okolico» (1906), podružnico «Slovenskega planinskega društva» (1904) in podružnico društva «Pravnik» (1913).

V okvir društev s kulturnim programom spadajo vsekakor tudi podružnice «Družbe Sv. Cirila in Metoda». Prva moška podružnica se je ustanovila l. 1886, a prva ženska podružnica naslednje leto. Pozneje so sledile še tri podružnice v samem mestu: l. 1907 pri Sv. Jakobu, l. 1911 v Škorklji in l. 1918 za okraj Sv. Vid, kjer se je prav tedaj odprla nova družbina šola. V predmestju in okolici so delovale te podružnice: pri Sv. Ivanu (1887), v Rojanu (1889), Škednju (1908), Rocolu (1909), Barkovljah (1910), na Vrdelci (1910), v Sv. Križu (1910), na Proseku (1911) in v Kolonji (1913). «Slovenska Straža» pa je imela podružnico v Sv. Križu (1911), kjer je vzdrževala otroški vrtec.

* * *

Za telesno vzgojo je skrbel «Sokol», Tržaška sokolska župa je razen tržaškega ozemlja obsegala še bližnji Kras. Na Tržaškem je imela ta-le društva: Trst (1882), Barkovlje (1908), Rojan (1908), Vrdela (1908), Opčine (1910), Škedenj (1910), Sv. Križ (1910) in Sv. Jakob (1913). Športno udejstvovanje pa je bilo v glavnem osredotočeno v športnem klubu «Adrija».

Zaradi popolnosti naj omenimo še druga slovanska društva, ki so delovala pred prvo svetovno vojno v Trstu, ki pa so bolj kot za prosveto skrbela za družabnost. Semle spadajo «Dalmatinski skup», «Srpska čitaonica», in «Česka beseda». Omeniti moramo še «Ruskij kružok», ki je prirejal tečaje za ruski jezik in je imel dokaj bogato rusko knjižnico. Ta je prešla po vojni v last osrednjega društva «Prosveta». Ko je bilo to razpuščeno, so fašistične oblasti zaplenile to knjižnico obenem z ostalimi knjigami «Prosvete».

Takšno je bilo stanje slovenskih prosvetnih društev v Trstu pred prvo svetovno vojno. Delovale in razvijale so se lahko rečemo individualno, to je vsako samo zase. Z novimi prilikami, ki so nastale p[...] prvi svetovni vojni, se je izpr[...]nil tudi položaj teh društev. P[...]vila se je potreba, da se soro[...] društva strnejo v večje edinice. [...]zgledom je šel naprej «Ljudski oder», ki je ustanovil podružnice [...] predmestju in okolici. Kot centralni organ ostalih prosvetnih društev se je ustanovilo v Trstu društvo «Prosveta», ki jih je oskrboval s knjigami, muzikalijami, instrumenti in predavatelji ter drugače ščitil njihove pravice v viharni povojni dobi.

Novi čas je prinesel tudi nove organizacije. Tako je nastala cela vrsta mladinskih društev, ki so se združila v močno «Zvezo mladinskih društev». Dobili smo tudi «Žensko udruženje», ki je imelo svoje organizacije po vsem tržaškem ozemlju. Namesto ene same športne organizacije se je porodilo «Športno udruženje», v katerem je bilo včlanjeno večje število športnih društev in klubov.

Vse so nam uničili

Društva, ki so bila podružnice osrednjih slovenskih organizacij, so se po določitvi nove državne meje, ki je rezala v naše živo meso, osamosvojila. Tako je nastala namesto «Sokola» «Zveza telovadnih društev» in tržaške podružnice, «Družbe sv. Cirila in Metoda» so se strnile v novo ustanovljeno «Šolsko društvo».

Nov duh, ki je zavladal med našim narodom po končani prvi svetovni vojni, je obetal najlepši razvoj našega kulturnega življenja in le temu duhu se moramo zahvaliti, da se je naše ljudstvo uporno lahko branilo do zadnjega proti hudemu fašističnemu nasilju. Vsa društva so podlegla v tem boju, toda podlegla so junaško. V manj kot desetih letih je Italija zatrla prav vse slovensko kulturno življenje v Trstu. In danes pred prvimi občinskimi volitvami vidimo zopet, kako so si razne stranke postavile v svoj program nalogo, da onemogočijo tržaškim Slovencem vsako kulturno udejstvovanje in da jim vzamejo celo ono malo, kar so si zopet priborili v zadnjih štirih letih. Zato naj ima sleherni naš človek jasno pred seboj sliko, kaj smo pred italijansko vlado imeli in kaj smo po fašistih izgubili. Vrnitev vsega tega je gotovo najmanj, kar moramo zahtevati.

SLIBARJEV POLDE

Prosveta med ljudstvom

V nedeljo 29. t.m. popoldne je nastopilo Slovensko prosvetno društvo «Ivan Cankar» v Štivanu pri Devinu z moškim, ženskim in tamburaškim zborom. Oba zbora sta pela umetne narodne in partizanske pesmi. Moški zbor je po številu močnejši od ženskega in zato tudi glasovno boljši, popolnejši. To je bilo čutiti pri petju na prostem, na gostilniškem vrtu, ki je precej neakustičen, posebno pa ne zveni petje polno z onega mesta, ki je bilo določeno za izvajanje sporeda. Ko je pozneje ženski zbor izven sporeda, pri mizi na sredi dvorišča zapel tudi sam, je njegovo petje bolje zvenelo. Ženski zbor je zapel vprav težjo skladbo «Venček partizanskih pesmi» nad vse pričakovanje dobro.

Tamburaški zbor je imel svoj drugi nastop. Zbor se vadi v zadnjem času pod novim učiteljem tov. Gerdolom. Opazilo se je, da je bil zbor izrazitejši v onih točkah sporeda, ki jih je novi učitelj s tamburaši že utegnil opiliti. Sicer pa moramo reči, da je pri tem zboru dinamika prednašanja dobra.

— o —

V nedeljo 29. t.m. popoldne je priredilo Prosvetno društvo «Višava» na Konkonelu dobrodelen koncert v prid nekega tovariša. Program je bil približno isti kot pri zadnji turneji v Jugoslaviji. Zbor je svoje pesmi prav dobro izvajal in zato je njegovo petje v vsakem pogledu ustrezalo. Pevci imajo mehke in sveže glasove. Zaradi tega je verjetno, da bo zbor z vztrajnim delom pod vodstvom svojega dobrega in marljivega pevovodje prof. Boštjančiča še napredoval. To je še eden izmed malega števila zborov, ki vzlic težavnim razmeram še vedno deluje in ki nam od časa do časa lahko pokaže, da je napredoval in koliko je napredoval in ki je lahko ponesel svoje petje v kraje, kjer z veliko vnemo gojijo petje.

— o —

Posebne omembe je vredna kulturna prireditev prosvetnega društva v Štandrežu, ki je bila v četrtek 26. t. m. in katere se je udeležilo več tisoč ljudi z Goriške, med katerimi je bila tudi močna skupina beneških Slovencev, ki jim je vse to bilo kar nekaj novega, veličastnega. To društvo je uprizorilo Sketovo «Miklovo Zalo» v Žižkovi dramatizaciji. To je bil velik dogodek za vas in vso okolico, posebno če pomislimo, koliko dela je bilo treba, dokler je predstava prišla na oder. Vaščani so morali pripraviti oder, inscenacijo, koroške noše in turška oblačila, igralci so morali naštudirati delo, plese itd. Za to prireditev je bilo potrebno več mesecev napornega dela. Režiserju se je posrečilo, da je navadil igralce pravilne izgovorjave in pravilnega naglaševanja ter naravnega kretanja in igre. Trud pa ni bil zaman. Igralci so dokaj dobro rešili svojo ne ravno lahko nalogo.

Predstavo bo treba še ponoviti, ker mnogo obiskovalcev ni dobilo več mesta. Ta predstava je ljudi tako močno prevzela, da jih še izzivanje skupine ezulov ni moglo motiti.

NOVE KNJIGE

Ruska klasična proza, platno,	L. 280.—
Balzac: Zgubljene iluzije I. in II. del	» 600.—
Gogolj: Ženitev, broširano,	» 100.—
Lafargue: Spomini na Marxa, broširano,	» 50.—
Mihelič: Meteorologija, polplatno,	» 240.—
Čelesnik: Paradentoza, platno,	» 430.—

BORŠT JE OSTAL ZVEST

(Nadaljevanje z 8-9 strani)

uspešno nastopal tudi po okoliških vaseh v Plaviah, na Proseku, v Dolini itd. Zdaj je nekoliko bolj mrtvo, prav gotovo pa bo v kratkem oživelo. Saj tako ne more dalje. To bi bil konec, smrt, korakanje nazaj v prepad. Tega pa zdravi in zavedni domačini nočejo. Zato bodo na prihodnjih volitvah nastopali enotno, in volili za Ljudsko fronto. Borštani ne bodo nasedli trobentanju Vidalijevih pretepencev in kričačev, ker so spoznali njihovo igro in vedo, koliko so vredni in sposobni voditi občinsko upravo. Prav tako se ne bodo pustili zapeljati od tako imenovanih «neodvisnežev», ker znajo, od koga je ta gospoda odvisna in zakaj so čakali zadnji hip, da ustanovijo to svojo «neodvisno» stranko. To ni nikaka neodvisnost, ampak slepo orodje v rokah anglo-ameriškega imperializma, da zasužni našega kmeta.

Edini porok naše neodvisnosti, narodnostne enakopravnosti in napredka je naša Ljudska fronta, v katero zaupajo naši ljudje, kot so zaupali v našo OF med borbo proti nacifašistom in anglo-ameriškim imperialistom.

UMETNOST • PROSVETA

Hlavaty in Saksida

RAZSTAVLJATA v „SCORPIONE"

Dr. HLAVATY

nas ni razočaral s svojo osebno razstavo. Nasul je pred nas novih dragocenih akvarelov, ki nam jih podaja v svojem svojstvenem načinu z rahlo sivkastimi srebrno modrikastimi toni. Skoro bi se bal, da ne bi ta njegov način slikanja okorel v hladno maniro, vendar je v premnogih toliko sveže poezije, da te nevarnosti ni. Tudi večja izbira predmetov mu daje priliko, da pokaže svoje akvarelistično mojstrstvo.

Hlavaty je v svojih naglih barvnih impresijah realist, vendar izpreminja njegova svojstvena interpretacija ekspresivno realni svet. Toni njegovih barv so bolj rahli, čistejši, kontrasti bolj lahki, razen v redkih primerih, kjer hočejo prikazati stopnjevanje z ostrejšimi barvnimi odtenki. Da poveča ekspresijo, dodaja barvnim kontrastom ali kompozicijskim poudarkom navadno še ostrejših oblik. Primerjajte n. pr. ljudi na sliki «Iz cerkve», ki režejo praznino trga, ali ogrodje stavbnih odrov pri «Ponesrečencu», ki bode v nebo, ali razkoračeno podobo delavca v ospredju v sredini ali tovarniški dimnik v «Zavljah», pa čopič v njegovem slikarskem tihožitju itd. Že po teh primerih lahko sodimo dozo njegovega ekspresivnega spreminjanja, pa tu še lahko navržemo n. pr. rdeči madež pri že omenjenem slikarskem tihožitju, čeprav mu je tudi to kompozicijsko potrebno.

Prijetno učinkuje že omenjena večja pestrost v sižejih. Poleg marin je n. pr. precej socialnih predmetov, posebno tovarn, n. pr. «Zavlje» z raznih strani, «Ponesrečenec», ali «Operacija» itd. Posebno je posrečena ona pokrajina iz Zavelj s svetlozelenim travnikom v ospredju ali že omenjeni «Ponesrečenec», ki je tudi kompozicijsko zanimiv. Zelo prijeten je tudi njegov interieur, kjer tako ostro bije v oči rjava omara v sredini, skoro preostro v svoji masivnosti. Nič manj tudi že omenjeno slikarsko tihožitje. Posebno nežnih barv je operacija, ki bi bila skoro enolična v svoji sivini, ako ne bi priskočile na pomoč poedine oblike in kompozicija.

SAKSIDA

ostaja zvest svojemu magičnemu realizmu. Ne moremo mu zanikati doslednosti v njegovi interpretaciji realnosti niti zanimivosti in pomembnosti nekaterih njegovih stvaritev, pa naj bo kakršen koli naš odnos do njegovih sanjskih prividov in njegovih mesečno zelenkastih ali modričastih tonov in stilizirani razvlečenih ženskih podob ali zaostrenih brad, ki dajejo več poudarka lobanji ter podaljšanim in zaostrenim prstom itd.

Meni se ne zdi vedno prepričljiv v tej barvni in deloma sižejski enoličnosti. Čeprav mu moramo priznati krepke barvne sposobnosti, se vendar vprašujem, ali ne bo šel njegov razvoj v vse večji merj v kubizem, k še močnejšemu poudarjanju oblik in mas, ki že do sedaj tako izrazito izstopajo. Pri vsakem naslikanem predmetu občutimo napor umetnika, ki se oddaljuje od realnega predmeta, ga preustvarja po svojih estetskih zahtevah v nove trajne brezčasne, slikovite pojave, ki izgubijo vse enkratne, slučajne, podrobne lastnosti. Primerjajte n. pr. «Ženske podobe». Ali niso skoraj vse enako stilizirane v nekaki definitivni formi in podobno tudi mize in stoli v barih in kavarnah, vse z istimi linijami, ali vaze, kozarci, stebrički, skrbno stilizirani s pravim dopadenjem nad poedinimi oblikami.

Četudi učinkujejo vse Saksidove slike močno dekorativno, so vendar tudi vsebinsko izdelane in vplivajo s svojo liriko n. pr. «V samoti», «Po nevihti», «Kavarna ob morju» in s čustveno meditativnostjo posebno v «Portretu», ki je pač njegova najboljša stvar na razstavi (sicer smo jo že videli na Razstavi stoletnice Prešernove smrti v Kopru), bodisi po svojih barvnih harmonijah, kakor tudi po kompoziciji in zamisli. Zanimivo je tudi «Tihožitje» s svetilko.

Nekatere ekspresionistične izrazitosti so posebno očitne v njegovi «Po nevihti» ali že citiranem «Portretu».

Z. J.

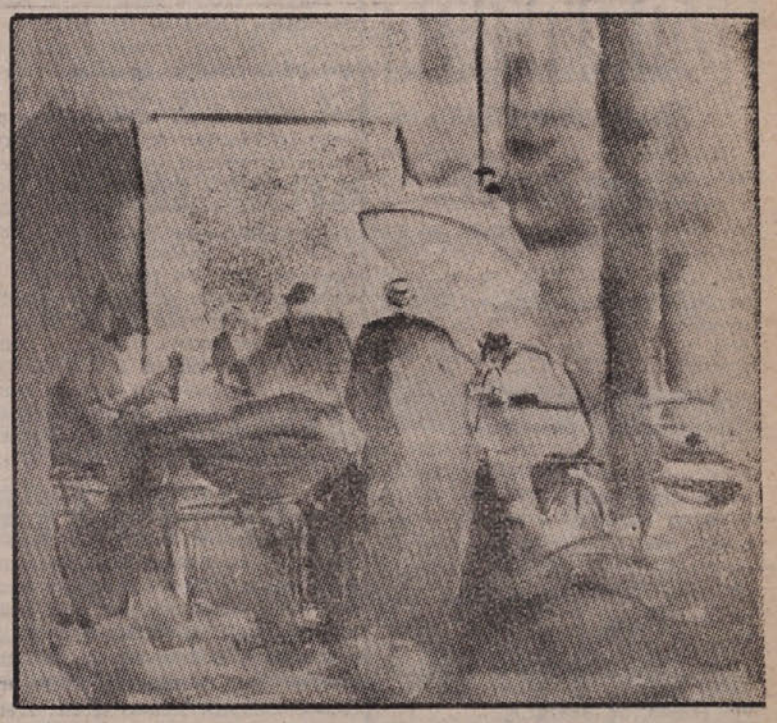

R. Hlavaty: Operacija

Saksida: DVORIŠČE

STEFKA DROLČEVA IN JOŽKO LUKES, člana Slovenskega narodnega gledališča v Trstu, gostujeta v soboto 4. junija in v nedeljo 5. junija v Mariboru v drami «Globoko so korenine» in sicer v istih vlogah kot v Trstu. Oba igralca sta na tržaških odrih postavila že marsikatero karakterno vlogo izrazito dosledno, naravno in zato verjetno in prepričljivo

Turneja svetoivanskega zbora „Slavko Škamperle"

TRŽAŠKA PESEM vzdolž dalmatinske obale

Zbor Slavka Skamperla v Splitu

Že drugič, odkar obstaja, je ta pevska družina odšla na pot v Jugoslavijo, da pokaže tudi tamkajšnjim našim ljudem, kaj zmorejo tržaški pevci, da preizkusi svoje petje tudi pred drugim občinstvom, ki je zahtevnejše v zadevah petja, da primerja svoja izvajanja s tamkajšnjimi zbori, ki so jo z drugim občinstvom vred sprejemali na raznih postajah njene poti, da vidi, kako se jugoslovansko ljudstvo razvija, kako si gradi novo življenje. Pri lanski turneji so obiskali Beograd in Srbijo, to pot pa so šli v sončno Dalmacijo, s katero je bil naš tržaški človek svoje dni zelo tesno povezan.

Take turneje so prav posebne važnosti za dvig naše kulturne ravni in za tesno kulturno povezavo našega ozemlja z našim matičnim zaledjem. Naš narod živi od tržaške obale preko nenaravno zasekane državne meje pa tja do beneških Slovencev, do koroških dolin in vrhov, do štajerskih vinskih goric, do ogrske ravnine, do hrvaško-slovenske jezikovne meje, tam kjer si štajerski človek in Hrvat podajata roko in kjer je Dolenjec sosed Hrvatu. Ob morju pa živi vse tja do Črne gore ljudstvo, ki je po miselnosti in temperamentu zelo podobno našim ljudem. Tesne vezi nas vežejo s Hrvati, s Srbi, z makedonskim narodom. Zato nas naše želje ne vlečejo samo med Slovence, temveč tudi med Hrvate in Srbe in pa v Makedonijo. Zato so že šli tudi tja v goste naši Svetoivančani in tudi naši Sentjakobčani.

Dejstvo, da si je upal svetoivanski zbor na to turnejo, nam dokazuje, da se zaveda svoje zmogljivosti. Ko so se po zadnji turneji vrnili iz Beograda, so tako imenovani «zaščitniki» slovenske kulture, ki na vse pretege rušijo našo kulturo in ki ne zmorejo nič graditi, ker nimajo moralne upravičenosti, poskrbeli, da se naši pevci niso mogli več vaditi v svojem prosvetnem domu, ki so ga zgradili njihovi očetje. Kljub temu pa so vztrajno, z neprimerno večjim naporom kot dotlej vadili in pripravljali k staremu še nov spored. Pesem, ki jo je izdelal pri teh pevcih in z njihovim zavestnim sodelovanjem njihov pevovodja tov. Venturini, je zvenela polno, živahno, pristno in čisto iz njihovih grl.

21. maja so se odpravili na pot na povabilo Zveze sindikatov Slovenije. Dober teden so ostali v Dalmaciji. Peli so v gledališki dvorani v Zadru, v veliki dvorani Delavskega počitniškega doma v Beogradu, v gledališču v Šibeniku, u parku Delavskega počitniškega doma v Kaštelu Starem, v sindikalni dvorani v Splitu, v gledališču v Dubrovniku. Izven programa so peli prostovoljnim delavcem v Bačvicah pri Splitu, kjer gradijo veliko bazo za povratnike v domovino, in tudi drugod.

Njihova pot je šla še na otok Lokrum pri Dubrovniku, kjer je v dvorcu nekdanjega avstrijskega nadvojvode in mehikanskega cesarja Maksimilijana dom za otroke padlih borcev iz Dalmacije. Otroci so jim pripravili program in domači pevci so zapeli našim pevcem. Obiskali so vajeniški dom na polotoku Lapadu, ki je namenjen za oddih vajencem vseh strok iz vse Jugoslavije. Tudi v Šibeniku je zapel našim pevcem tamkajšnji zbor «Kolo», ki je med najboljšimi v Jugoslaviji. Povsod je prišla do izraza skupnost naše kulture.

Vse dvorane, pa naj so bile še tako velike, so bile premajhne za vse ljudi, ki bi bili radi poslušali petje svetoivanskega zbora, in povsod je bilo slišati, kako so ljudje pravili, da bi morali ostati v vsakem kraju vsaj po tri dni, da bi jih lahko vsi slišali. Povsod so jih navdušeno sprejemali že ob prihodu, povsod so njih nastopi navdušili navzoče občinstvo. Sindikalne podružnice so v vseh krajih pripravile vse za sprejem tržaških gostov. Zbor so ocenjevali tudi pevski recenzenti z umetniške plati in so soglasno poudarili ubranost glasov, disciplineranost pevcev, dobro izvajanje programa in močno roko temperamentnega, dobrega in izkušenega pevovodje.

Na svoji poti so pevci videli vse prednosti, dobrote in ugodnosti, ki jih nudi nova jugoslovanska država delovnemu ljudstvu in predvsem mladini. Videli so, da tam ni več plemenskega in narodnostnega sovraštva, da so jugoslovanski narodi na poti pravega internacionalizma, da izgrajujejo svojo narodnost, da si gradijo novo življenje, da se borijo za mir in za utrditev pravic delovnega ljudstva.

Z veseljem lahko ugotovimo, da je ta turneja moralno in pevsko povsem uspela.

Kulturna kronika iz Jugoslavije in drugod

V Celovškem gledališču je bila premiera drame Ivana Cankarja «Pohujšanje v dolini Sentflorjanski». V tem gledališču so prvikrat uprizorili delo slovenskega pisatelja, ki ga je prevedla v nemščino Herta Kralj-Arko iz Celovca.

«Slovenski Vestnik» glasilo Osvobodilne fronte Slovenske Koroške pripominja k tej predstavi sledeče:

«Koroški Slovenci pozdravljajo prvo nemško predstavo slovenskega dramskega pisatelja v celovškem gledališču, dasi menimo, da se bo kulturna enakopravnost koroških Slovencev manifestirala šele tedaj, ko bodo v našem gledališču predvajali dela v slovenskem jeziku.

— o —

V Bačkem Petrovcu je bila konferenca slovaških javnih, političnih in kulturnih delavcev v FLRJ, ki se je je udeležilo 140 delegatov. Konferenco so priredili v zvezi z obrekovalno gonjo proti jugoslovanski državi, jugoslovanski partiji in njenemu vodstvu, ki jo vodijo v deželah ljudske demokracije.

— o —

Januarja 1949. leta je LMS ljubljanske univerze združila posamezne kulturno-umetniške skupine na univerzi in ustanovila enotno kulturno umetniško društvo «Tone Tomšič». To društvo ima pevski zbor, folklorni odsek, plesno-baletni odsek, dramski odsek in zabavni orkester. V to društvo niso vključene akademije prav tako tudi ne mladi književniki.

Od 29. maja do 5. junija je v Ljubljani festival Ljudske mladine ljubljanske univerze. Vsak večer so prireditve v Ljubljani, razen tega pa prirejajo vse sekcije samostojne večere po delavskih in kmečkih centrih ljubljanske okolice. Pri festivalu sodelujejo še akademija za likovno, igralsko in glasbeno umetnost, samostojen večer pa priredijo tudi mladi književniki slušatelji univerze. Makedonci in Srbi bodo pokazali nekaj svojih narodnih plesov. Spored pri vseh teh prireditvah je pester, bogat in zanimiv; poudarek je predvsem na kvaliteti izvajanih del.

SNG-TRST

V soboto 28. t .m. ob 20. uri je gostovalo v gledališču Ristori v Kopru Slovensko narodno gledališče za Tržaško ozemlje z Galsworthyjevo igro «Srebrna tobačnica». Gledališče je bilo razprodano. Predstava je zaradi dobre igre in pomembnosti dela močno učinkovala na občinstvo.

RISTORI-KOPER

V nedeljo 29. t. m. ob 15. uri je uprizorilo Slovensko narodno gledališče v Piranu Galsworthyjevo igro «Srebrna tobačnica». Priporočati bi bilo, da bi gledališče v tem letnem času uprizorilo prihodnjič predstavo zvečer in ne v popoldanskih urah, ker v teh urah obisk ne more več biti mnogoštevilen.

Napovedanega gostovanja v dvorani Zadružnega doma v Šmarjah ni bilo, ker ni dvorana še dograjena.

TEHNIKA in ZNANOST

Zaenkrat samo sanje

Dalj časa so že bili znani načrti za izkoriščanje tople vode morja z generatorjem Claude-Boucherot. Po teoritičih raziskovanjih so naredili prvi prototip tega generatorja z močjo 50 kW, za katerega pogon je bila dovolj para (1.300 atmosfere) tople vode (28 do 30 stopinj C.) Vendar pa je dal prvi poizkus, ki so ga izvedli tem generatorjem v zalivu Ria de Janeira negativne rezultate.

Sedaj pa je Georges Claude izdelal načrt za nov način pridobivanja tople vode. Po tem načrtu bi vodo napeljali v zemljo v globino 4.000 metrov po posebnih ceveh, kjer bi se segrevala (v globini 4.000 m je temperatura višja od 100 stopinj C) in bi jo potem zopet črpali na površje, kjer bi gnala Claud-Boucherotovo turbino. Tako pravijo, bi dobili neizčrpen vir električne energije.

Nova plastična snov

V Švici so tehniki izdelali novo plastično snov. Sestavljena je iz smole in anilinskega kloridrata. Stiskajo je v zaželene oblike prav tako kot bakelit razgret na 150 stopinj in pod pritiskom 400 atmosfer. Zaradi velike mehanične odpornosti jo lahko uporabljajo samo in ne kot dosedanje skupaj s kovino. Kot izjavljajo je to dosedaj najboljše poznano izolacijsko sredstvo. Uporabljali jo bodo zlasti v elektrotehniki.

Nič več azbest

V Avstraliji so pričeli delati poizkuse z novo neizgorljivo snovjo, ki bi mogla vzdržati tudi višjo temperaturo od 500 stopinj. Iznajditelje zlasti zanima, če bo nova snov tudi odporna proti vodi. Tako bi jo lahko s pridom uporabljali pri graditvi ladij.

Kolesa letala pri železniških vozovih

V Sovjetski zvezi so zgradili nov tip železniškega vagona. Pri njem niso naredili šasije in karoserije po dosedanjem načinu, temveč tako, da so vzmeti pritrdili na železniški vagon na isti način, kot pri letalu in to direktno na kolesa. Po tem novem načinu so porabili 40 odst. materiala manj, kot dosedaj. Poizkusi so pokazali, da je ta nov tip železniškega vagona boljši od starega. Zaenkrat bodo uporabljali nove vagone za brzovlake.

Trasformator-velikan

Na Svedskem so zgradili velikanski transformator, ki tehta 277 ton. Iz Stockholma so g prepeljali na novo transformatorsko postajo na posebej v ta namen zgrajenem železniškem tovornem vagonu 250 km daleč. Posebni vlak, ki je vozil ta transformator je imel skromno hitrost 7 km na uro.

Angleži so nervozni

Nekatere angleške revije so v teh dneh javile rekordno porabo tobaka. V letu 1948 je bila celotna vrednost tobaka, ki so ga v tem času angleški kadilci izpuhali v zrak 800.000 milijard lir. V istem času pa so porabili Angleži samo za še enkrat toliko lir življenjskih potrebščin. Najvišje zdravniške in ekonomske osebnosti se, kakor poročajo, že dalj časa bavijo s problemom, kakšna sredstva bi uporabili proti prehudemu kajenju. Pravijo, da so zaenkrat prišli samo do spoznanja, da so Anleži postali sčasoma nervozni.

Metanovod

V Italiji so dokončali cevovod za prenos zemeljskega plina. Postavili so ga med Cantarino in Mestre. dolg je 225 km. širina cevi je 225 mm. V industrijskem središču Maghera pridobivajo dnevno 650.000 kub. m plina. Vendar pa lahko proizvodnjo še vedno povečajo Metanovod je zgrajen s kapaciteto 1.200.000 kub. m plina na dan pod pritiskom 50 atmosfer.

NOVICE
iz kinematografije

Mednarodni filmski festival, ki bo v zapadno češkem zdraviliškem mestu Marianske Lazne od 23. julija do 7. avgusta, bo imel naslednje geslo: Za novega človeka, za popolnejše človeštvo! Filmom vseh držav sveta, ki se bodo tega festivala udeležile, bodo podelili tri nagrade: prvo glavno nagrado za celovečerni film, drugo glavno za film, ki bo najlepše izrazil idejo miru in tretjo glavno nagrado filmu, ki bo najbolj jasno izrazil idejo dela. Dalje je bilo določeno več nagrad, in sicer za najboljšo filmsko režijo, za najlepšo filmsko sliko, za najboljši scenarij, za filmsko glasbo, dalje za najboljši dokumentarni film, za kratki film po scenariju, za kratki film po predlogi, za znanstveni film, za vzgojni film, za najboljšo reportažo, za lutkovni film, za risani film za otroke in za barvni film.

— o —

Češki otrok Ivan Jandl, ki je igral s svetovno znano češko pevko Jarmilo Novotno v švicarskem filmu Zaznamovani, je prejel za svojo odlično igralsko vlogo miniaturen zlat kip; podelila mu ga je Akademija znanosti in umetnosti v Hollywoodu za najboljšo otroško igro. Ta nagrada, ki jo prejemajo najboljši filmski igralci sveta, je veliko priznanje malemu Ivanu za vlogo v filmu, ki prikazuje trpljenje otrok v času vojne.

film
Molk je zlato

Film «Molk je zlato» je delo francoskega režiserja René-ja Claira, ki se je po dvanajstih letih vrnil v Francijo. Pred svojim odhodom v Ameriko je zaslovel s filmi, kakor «Pod pariškimi strehami» in «Milijon».

S svojim filmom «Molk je zlato» hoče oživiti čase, v katerih so nastajali njegovi prvi filmi, skuša nam prikazati Pariz iz dobe nemega filma, ob katerem se je začel uspešno uveljavljati. In res zaživi pred nami do vseh podrobnosti tisto pravo okolje, v katerem so nastajali nemi filmi. Z izredno rafinirano filmsko tehniko, ki prihaja do izraza v sceneriji, v kostumih in v oznaki oseb, se je Renéju Clairu posrečilo prenesti gledalca za nekaj desetletij nazaj. In niti duhoviti in globokoumni dialogi nas ne morejo prisiliti, da bi pozabili, da je režiserjeva duša ostala negibna, kot kristalizirana v času svojega nemega filma. Da bi še bolj karakteriziral svoj film, je René Clair poveril glavno vlogo odličnemu francoskemu igralcu Mauricu Chevalieru, ki nastopa tu v vlogi starejšega filmskega režiserja in ravnatelja. Njegova ljubezen do mladega dekleta, hčere neke svoje bivše prijateljice, tvori prav za prav vsebino filma.

Zgodba sama po sebi nepomembna, vendar zelo prisrčna in značilna za dobo preživelega filma.

Vsi boljši Clairovi filmi so polni dobrodušnosti, prisrčnosti in čustvenosti, vsega tega, kar ljudje nekoč niso znali ceniti. Danes pa igrajo n. pr. njegov film iz leta 1930 «Pod pariškimi strehami» z največjim uspehom v Sovjetski zvezi. Buržoazija je Claira svojčas imenovala anarhističnega režiserja, kajti res je zasmehoval njihove do tedaj veljavne simbole. vendar je kot umetnik in pisatelj znal brezdušnim podobam postaviti nasproti resnične in iskrene ljudi, polne živih in pozitivnih čustev. Njegova dela razveseljujejo, ganejo in očiščujejo.

Film «Molk je zlato» danes seveda ni sodoben, v kolikor ne obravnava snovi, značilne za novo povojno dobo. Film si danes namreč utira nova pota in njegova naloga je, da rešuje probleme, ki jih je socialistična umetnost že predstavila človeštvu v sovjetskih, italijanskih, poljskih, madžarskih, češkoslovaških in jugoslovanskih filmih. To potrjuje tudi sam René Clair, ki pravi, da je zanj v zadnjih 20 letih najboljši film «Tatovi koles». Če Renéa Claira lahko imenujemo učitelja De Sice, tedaj moremo reči, da je učenec izpopolnil filmski svet Claira, s tem da je vnesel v film duha sodobne družbe.

Češki lutkovni film

Prizorček iz češkoslovaškega lutkovnega filma

Najnovejši češki lutkovni film Cesarjev slavec, delo Jirija Trnke je vzbudil veliko pozornost doma in v tujini. Trnka ni prvi filmski lutkar, kajti že pred četrt stoletja je ruski lutkar Starevič vložil v Parizu mnogo truda, da bi oživil svoje pustolovske pravljice v lutkovnem filmu. Tudi je že pred 15 leti ustvaril sovjetski režiser Aleksander Ptuškin svoj slavni film s plastičnimi figurami v Guliverjevih potovanjih. Problem lutkovnega filma je zanimal mnoge tuje filmske delavce, toda prilike niso imeli, da bi svobodno uveljavili svoja stremljenja. Toda tudi pri Čehih ima Trnka svoje predhodnike, ki se še danes trudijo za izpopolnitev lutkovnega filma, vendar hodi Trnka svojo pot. Njegova stilizacija figur svobodneje vzbuja pri gledalcih fantazijo ko je bilo to doslej pri tujih filmskih lutkarjih in odpira pri bistroumni uporabi filmske tehnike docela nova obzorja. Slabo je le to, da prihaja Trnka s svojo prebogato fantazijo često navzkriž z zakoni filmskega ustvarjanja, pri čemer ni gledalcu vselej jasno, kaj hoče film povedati. Najnovejši Trnkov film Cesarjev slavec, po istoimenski Andersenovi pravljici je v nasprotju s prejšnjimi filmi poskus prikazati epsko delo.

— o —

Ne samo s filmi, ampak tudi s privatnim življenjem skrbe filmski zvezdniki za svojo popularnost. Tako je pred nekaj meseci dvignil precej hrupa prihod znamenite švedske igralke Ingrid Bergman v Italijo, kjer snema film Tuje mesto z znamenitim italijanskim režiserjem Rosellinijem; baje se bo ločila od svojega moža, švedskega zdravnika, da se poroči z Rosellinijem.

V teh dneh pa so vse italijanske revije in časniki bili polni slik in člankov o ameriški igralki Riti Hayworth, ki se je poročila s princem Ali Khanom; to je njena tretja poroka in menda «najboljša», ker je tako postala princesa in ena najbogatejših žena na svetu.

Filmska KRONIKA

Kim, znameniti roman Rudyarda Kiplinga bo priredilo za film in snemalo filmsko podjetje Metro Goldwyn Mayer.

— o —

V svojem prihodnjem filmu bo Greta Garbo igrala vlogo George Sandove. Glavno moško vlogo bo igral Anglež James Mason.

— o —

V Egiptu konkurirajo italijanski filmi z angleškimi, francoskimi in predvsem z amerikanskimi.

KAKO SE FILM premika v aparatu

Vsi vemo, da se filmski trak v projekcijskem aparatu giblje, ker le tako lahko naše oko zazna premikanje na platnu, Kako pa se trak premika?

Film se mora v aparatu pomikati skokoma. Za to delo je potreben poseben mehanizem. V eni sekundi se mora pomakniti 16 sličic normalnega filma, kar je že precej Prav zato je treba pri takem mehanizmu precej točnosti, saj gre tu za tisočinke sekunde in milimetrov

Mnogo je bilo že ljudi, ki so se bavili s filmom in poizkušali te stvari izpopolniti. V začetku so poznali posebno pripravo za pomikanje filma, ki se je imenovala «mehanizem z vilicami»: V tej pripravi se vilice z dvema zoboma lahko gibljejo v dveh smereh Prvo gibanje je od vrha navzdol, drugo pa naprej in nazaj. Vilice zagrabijo filmski trak ob vrhu, ga potegnejo za eno sličico navzdol, potem se vilice pomaknejo nazaj in se oddaljene od filma zopet vrnejo navzgor. To se stalno ponavlja in film se na ta način premika.

To pa je precej nepraktično in netočno.

Najpopolnejši mehanizem za pomikanje filma je «malteški križ», ki ga je izumil Messter. (Glej sliko!)

Malteški križ je sestavljen iz ploščice, ki ima 4 zobe, ki so izrezani proti sredini. V zvezi s to zobato ploščico je okrogla plošča, katere zakrivljenost je enaka oni pri križu med dvema zobcema. Na tej plošči je pritrjen vijak. Ko se ta plošča vrti pride vijak v zarezo pri križu in ga potegne za eno četrtino naprej To se ponavlja, «Malteški križ» je zato tako pomemben, ker je zelo točen. Seveda ga moramo pri velikih kinoprojektorjih večkrat premenjati, ker se obrabi. Da naše oko ne opazi premikanje filma uporabljajo tudi zaslonko, ki ustavi svetlobni žarek, medtera ko se film premakne.

ŠAH

15. t.m. iso odrigali v dvorani velesejma v Zagrebu veliki šahovski dvoboj med L. R. Hrvatske in Slovenije na 300 deskah. Ze lani se je bil podoben dvoboj med obema republikama v Rogaški Slatini na 200 deskah. Medtem ko so lani hrvatski predstavniki zmagali z minimalno razliko nekaj točk, so letos zmagali že z večjo diferenco 165:129 6 partij pa bodo ocenili. Reprezentanca Slovenije je na prvih 10 deskah zmagala s 5 in pol: 4 in pol. Prvo desko je zastopal velemojster dr. Vidmar Milan.

* * *

Te dni se je pričel šahovski dvoboj med švedskim velemojstrom Stalbergom in jugoslovanskim prvakom Gligoričem. Dvoboj je v Splitu.

* * *

Indijska tema

Šahovski problemi so poznani že v davnih časih. Nešteto starih problemov še danes služi komponistom kot osnova pri sestavljanju zamotanih pozicij. Izvežbani reševalci problemov dobro poznajo razne sisteme, katerih se poslužujejo pri razvozljavanju težkih problemov. Teoretiki celo govore, da so osnovne teme, na katerih slone vse konstrukcije problemov skoro izčrpane in da novi problemi ne prinašajo nič več novega. Le oblika konstrukcije kompozicij se menja, a osnovna tema rešitve je stara in problemskim teoretikom poznana. Danes prinašamo eno najosnovnejših tem, ki izvira iz davnine. Znano je, da so bili Indijci nekdaj izvrstni šahisti. Mnogo dokumentov iz te dobe nam je ostalo. Od problemov nam je posebno znana indijska tema, ki jo danes prinašamo:

(Problem I.)

Beli: Kc1, Tf2, La2 (3 figure)
Črni: Ka1, c3 (2 figuri)

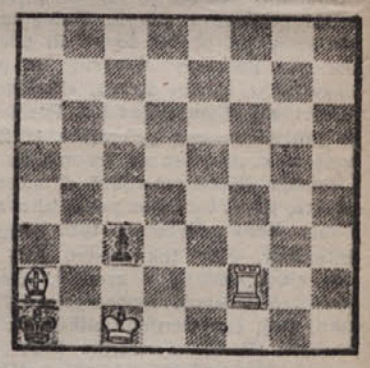

Beli matira v 3 potezah

Kaj nam prinaša ta problem? Beli mora računati, da po c3-c2 preti neizbežen pat, ker beli lovec ne sme zapustiti diagonale a2-g8, sicer bi črni kralj ušel iz matne mreže. Poglejmo potezo 1. La2-b3 c3-c2. Mat je nemogoč. Podobno dobimo po Lc4, Ld5, Le6 in Lf7. Kaj pa

1. La2-g8!! ——

Sedaj je pa stvar popolnoma druga. Tu se nam pa že pokaže rešitev v pravi luči. Stolp mora pokriti lovca in s tem preprečiti pat. Crni kralj ima polje a2 svobodno.

1. —— c3-c2
2. Tf2-f7! Ka1-a2
3. Tf7-a7 in mat.

Ta način prekrivanja je osnovna tema indijskega problema. Mnogo je podobnih problemov, ki bazirajo na gornji temi. Prinašamo še en problem, ki ga bodo reševalci prav lahko rešili po zamisli gornje teme.

(Problem II.)

Beli: Kf2, Lh1, b6 (3 figure)
Crni: Kh2, h3, h5 (3 figure)

Mat v 3 potezah.

Ing. Sikošek Boris

TRŽAŠKA ŠPORTNA NEDELJA

AURORA še vedno vodi

v borbi za točke v tržaškem prvenstvu

V četrtek se je Skedenj srečal z ojačeno Ponziano B in dosegel samo neodločen rezultat medtem, ko je Aurora gladko in igraje se premagala Umag. Na ta način je prišla Aurora v vodstvo, ki ga je odbržala tudi to nedeljo.

Skedenj v nedeljo ni imel posebno močnega nasprotnika. Z Dreherjem, ki se je po svoje trudil da zmanjša rezultat, se je sporazumel za 4:2. Tekma ni bila nič posebnega; ko je Skedenj dosegel dovolj golov, je pričel počivati in se šele tik pred koncem tekme zopet malo razgibal. Tekma med Auroro in Piranom je bila čisto nekaj drugega. Tekma je bila izredno živahna. Aurora je pričela s hitro in odločno igro takoj v pričetku. Piran se je hotel braniti in tudi napadati, toda vse njegove napade je obramba Aurore točno in sigurno prestregla. Tik pred koncem je padel tretji gol v korist Aurore.

Milje so odločile tekmo z Meduzo že v prvem polčasu. Meduza je šla v napad tudi v pričetku tekme, toda zaradi nesigurnosti njenih napadalcev ni dosegla prav ničesar. Po 15. minutah igre so Milje napad vrnile. Prvi gol je padel v 18. minuti. Meduza je reagirala z močnimi napadi toda ponovna neodločenost njenega napadalnega kvarteta pred golom ji je zopet preprečila, da bi dosegla vsaj izenačenje. Drugi in zadnji gol za Milje je padel 4 minute pred koncem polčasa. V drugem polčasu sta bili obe moštvi enakovredni. Meduza ni dosegla nobene izpremembe in tako izgubila tekmo, katero bi moral prav za prav dobiti.

Prav zanimivo je bilo srečanje med Arrigonijem in Magdaleno (2:0). Bilo je borbeno in na precejšnji tehnični višini. Arrigoni je zmagal, ker je na igrišču stalno prevladoval in tudi vodil ves potek igre same.

Najzanimivejša tekma te nedelje je bila prav gotovo med Pristaniščniki in Kostalungo. Pristaniščniki so se predstavili na igrišču samo z desetimi možmi, ker se je eden izmed njih ponesrečil pri delu. Vendar pa so vodili ves čas tekme in dali prav lepo borbeno igro. Kostalunga se je sicer upirala, toda vseh povezanih napadov Pristaniščnikov se le ne mogla ubraniti. Tekma je končala z 3:1.

Tovarna strojev je gladko odpravila Rojan s 4:1. Vse težji posel je pa imel Umag v tekmi s Ponziano B. Umag je bil to nedeljo v odlični formi. V prvem polčasu sta bili obe moštvi enakovredni. V drugem pa je Umag poostril svoje napade, ki so se vrstili eden za drugim. Ponziana B se je sicer branila, napadalcev Umaga kakor bi se branila razdraženih sršenov, toda njena obramba je bila preslaba, da bi mogla uspeti. Tekma je končala z rezultatom 4:1 v korist Umaga.

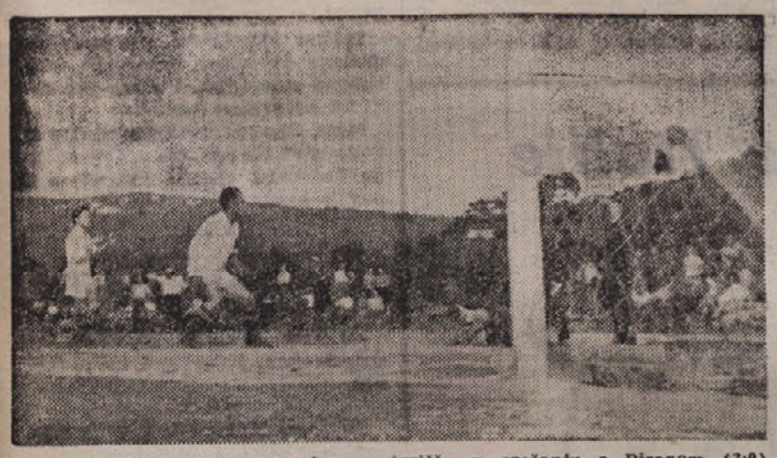

Aurora je bila popoln gospodar na igrišču v srečanju s Piranom (3:0)

* * *

Ljubljana-Trst v boksu

Prejšnji četrtek je bilo v dvorani Delavsko-športne zveze boksarsko srečanje juniorjev med reprezentancama ZDTV in Ljubljane. Tržačani so zmagali v vseh štirih dvobojih. Cerlienco (lahka teža) je premagal Domiterja (Železničar) s k.o. v drugi rundi, Galterosa (peresna teža) je tolkel Jezernika po točkah. V srednji teži sta končala neodločeno Bacchetti (Sv. Ivan) in Draksler (Železničar), v srednje lahki kategoriji je pa Racca (DSZ) premagal Ukmarja (Železničar) po točkah.

Italijansko prvenstvo

Tekme za italijansko prvenstvo so končale to nedeljo: Livorno:Bari 1-0, Lazio:Fiorentina 2-1, Modena:Genoa 2-0, Bologna:Lucchese 4-1, Padova: Palermo 3-3, Atalanta:Roma 3-0, Inter: Triestina 1-1, Pro Patria:Milan 3-2, Torino:Sampdoria 3-2 in Juventus:Novara 4-1.

Kolesarska tekma za Derinov pokal

Po cesti iz Trsta, preko Sistjane, po kraških cestah do Kopra, Pirana in Izole in nazaj so tekmovali to nedeljo najboljši tržaški kolesarji. Borba med njimi je bila izredno huda. Na cilj so prišli v naslednjem vrstnem redu: 1. Rinaldi Walter, ki je rabil za 130 km 4 ure 4:30 s povprečno brzino 32 km., 15 minut za njim je prišel na cilj Dapretto Antide (Olimpia), nato pa Sosič Rudolf (Občine), Stibel Marino (Arzenal) Donadel Galliano (Frausin), Javornik Jurij (Frausin), Rebula Mario (Olimpia) itd.

V nedeljo 5. junija bo na štadionu «1. maj» pri Sv. Ivanu telovadni nastop z istim sporedom, kakor je bil 1. maja

Ob priliki otvoritve nogometnega igrišča se bosta srečala tudi

Ponziana - Dinamo

V nedeljo ob 14.30 vsi na štadion «1. maj»

TRŽAČANI V MARIBORU V LAHKI ATLETIKI

V Mariboru je bilo preteklo nedeljo lahkoatletsko srečanje med tržaško reprezentanco ter člani Železničarja iz Maribora in Ljubljane, Tržačani so se prav uspešno borili proti nasprotnikom, ki imajo več priložnosti sa uspešen trening pod strokovnim vodstvom.

Najbojši je bil vsekakor Venturini ki je zasedel v teku na 110 m z zaprekami čas 17.2 ter precej pripomogel, da je zasedla štafeta 4x100 m (Trani, Venturini, Blokar, Spadavecchia) prvo mesto s časom 47.6. Zamaro je prav tako zasedel prvo mesto v teku na 5.000 m s časom 17:21,2. To pot je premagal Govorčina, ki je prišel na tretje mesto, takoj za Mariborčanom Gradišnikom. V skoku v višino niso membnih rezultatov. Ljubljančav Dimitrovski je skočil 1,66 m (Venturini 1,56 m). V daljino je skočil Kučer (Mbr) 6.04m (Trani 5.77 m).

Tudi rezultati na 100 m niso slabi. Prvi je bil Hrovatin Mirko (Mbr) z 11.3 Trani je bil takoj za njim in je dosegel isti čas. V teku na 400 m je bila glavna borba med Vilhelmom (Lb) in Hrovatinom (Mbr). Prvi je dosegel čas 53,2, drugi pa 53,8.

V teku na 1500 m je bil zopet prvi Pierobon (Trst) s časom 4:30,6, vendar pa se je moral boriti z odličnim Sobrom (Mbr), ki mu je bil ves čas za petami in je dosegel le za 6/10 sek slabši čas.

Trani se je izkazal tudi kot dober metalec krogle. Vrgel jo je 10,34 m in je s tem metom zasedel drugo mesto (prvo Jezernik Maribor 11,16 m). Kenda se je v metu diska plasiral na tretje mesto, v metu kopja pa na četrto.

V teku na 100 m sta Tržačanki Sulčičeva in Giari zasedli prvi dve mesti. Prva je tekla 14,1 sek, druga pa 14,2. Prav tako prvo mesto je zasedla Pottinijeva v teku na 5.000 m s časom 2:37,1, druga je bila Petranijeva s 2:47,5. V štafeti 4x100 m so zopet Tržačanke Sulčič, Tamaro, Pottini in Giari prišle prve s časom 56,4. v skoku v višino je bila prva Kosi Milka (Mbr), v daljino Berčičeva (Lb), v metu krogle Kumarc (Mbr), v metu diska Cvetko (Mbr) in v metu kopja Muravs Majda (Mbr).

* * *

ZADNJE TEKME

jugoslovanskega prvenstva

Jugoslovansko nogometno prvenstvo je pri koncu. To nedeljo so oddigrali dve tekmi. V prvi je premagal Hajduk Lokomotivo s 4:1 (1:0). Hajduk je igral na svojem igrišču. Ponziana je tudi odigrala zadnjo tekmo. Srečala se je z Našimi krili v Zemunu. Naša krila so prevladovala na igrišču v obeh polčasih in končno zmagala s 6:2 (3:1). Gole za Naša krila so dali: Pernačić 4, Panić in Borović po enega, za Ponziano pa Rusinjan in Kobe (avtogol). V zadjih minutah je moral Polak streljati enajstmetrovko, ki je pa ni izkoristil.

* * *

NA STADIONU CHARLETY Parizu so se srečali londonski in pariški študentje v lahki atletiki. Zmagali so Angleži s 86:75. Nekaj rezultatov je prav dobrih: 100 m Fairgrieve London 10,9 in 200 m 22 sek, 400 m Pukh (L) 49,1, 800 m Wint (L) 1:55,4, 1.500 m Parlett (L) 3:55, 3.000 m Pujazon (P) 8:33,7, 110 ovire Marie (P) 14,9.

Ameriški študent, črnec Wilbur Ross iz univerze Baldvin (Ochio) je postavil nov ameriški rekord v petoboju. Dosegel 3.414 točk. Ross je star 20 let.

RAZNE VESTI

Crvena zvezda se je na svojem gostovanju po Svici najprej srečala z Luganom, letošnjim prvakom Svice v nogometu. Crvena zvezda je bila od začetka tekme pa do konca absolutni gospodar na igrišču. Svicarji so sicer dobri nogometaši, kitri in prodorni, toda niso se mogli znajti ob tehniki Jugoslovanov in njihovem načinu igranja. Svicarji igrajo W sistem precej šablonsko in niso mogli razumeti, zakaj Jugoslovani svoje prostore menjajo. Končni rezultat je bil 5:1 (2:0), vendar pa bi bil rezultat še višji, če bi bila Crvena zvezda bolj natančna in hitrejša v streljanju.

V nedeljo je igrala Crvena zvezda z Zuerichom (četrto moštvo na švicarski kvalifikacijski lestvici). Tekma je končala s 5:2 (1:1). Rezultat iz prvega polčasa ne pove pravega stanja. V tej drugi igri je Crvena zvezda igrala boljše. njeni igralci so se več kretali na terenu in igra je bila hitra. Vendar pa so v prvem polčasu streljali izredno nenatančno in slabše kombinirali.

ANGLEŠKI prvak v srednji teži Dick Turpin, ki smo ga že imeli priliko videti v Trstu, je tolkel Francoza Charrona, ki je bil skvalificiran zaradi nizkega udarca v peti rundi.

V LIZBONI je v teku svetovno prvenstvo v hockeju na kolečkih. Italija je premagala v tem prvenstvu Svico s 7:3, Portugalska je premagala Spanijo s 6:2, Belgija in Francija sta igrali neodločeno 2:2, Anglija pa je visoko premagala Holandsko s 7:0.

NA TENIŠKEM turnirju v Parizu sta oddigrala finalno tekmo Parker in Patty. Zmagal je Parker s 6:3, 1:6, 6:1, 6:4. Tekmi je prisostvovalo 11.000 gledalcev. V ženskem finalu je bila premagana Američanka Dupont Osborne po Francozinji Adamson s 7:5, 6:2.

MEDNARODNA zveza za košarko je odločila, da bodo prihodnje leto tekme za moško svetovno prvenstvo v Buenos Airesu, za ženske pa v Budimpešti.

FORTUNE GOCHEN je postavil v New Yorku nov ameriški rekord v metanju kladiva (prejšnjega je postavil Bob Fitch s 54.96 m). Vrgel ga je 55.06 m. Svetovni rekord še vedno drži Roberto Consolini (It.) s 55.33 m.

PUŠIĆ MIJO je postavil nov jugoslovanski rekord z jadralnim letalom. V zraku je ostal napretrgoma 22 ur in 5 minut ter s tem zboljšal rekord za 4 ure 20 min.

V NEDELJO BO TEKMA V VELESLALOMU na Gros Glocknerju (Avstrija). To bodo že devete mednarodne tekme, ki se tam vršijo. Številne države so že prijavile svoje tekmovalce. Proga bo dolga 2.300 metrov in bo vodila iz višine 3.454 m na višino 2254 m. Kakor poročajo je sneg v teh višinah še vedno odličen. Italijo bo zastopal njen prvak Zeno Colo.

Od 16. do 17. JUNIJA bo lahkoatletsko srečanje med Jugoslavijo in Dansko v vseh olimpijskih disciplinah. Tekme bodo v Zagrebu.

TRŽAČAN MITRI je v Milanu premagal Dobiača po točkah. Kakor poročajo, se bo Mitri srečal v kratkem še enkrat z Dellanoitom v Bruslju. Potem gre na letni dopust.

POLJSKA IN MADŽARSKA sta se srečali v tenisu v Varšavi. V prvem dnevu so dosegli naslednje rezultate: Adam (M) je tolkel Pialnika (P) s 6:0, 6:3, 4:6, 4:6, 8:6. Asboth in Skopeczky nista mogla igrati zaradi naliva.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

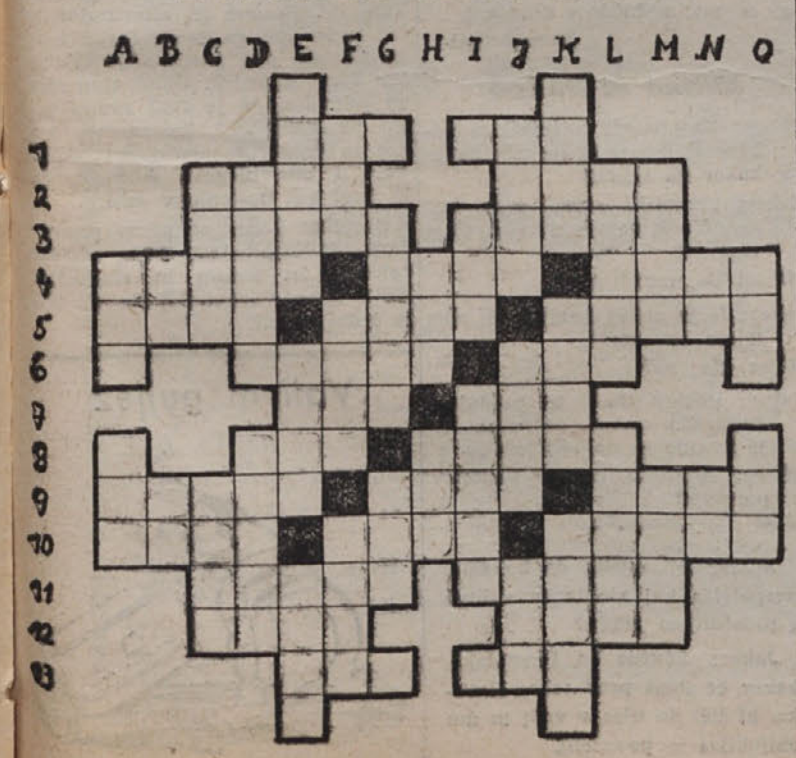

Vodoravno: 1) ime slovenskega pesnika, doma iz Nabrežine — komad. 2) Oseba iz Shakespearjeve drame Othello — vodopad. 3) z morjem zalita dolina — rimsko mesto v naših krajih. 4) premogov plin — žlahtna rastlina — oris. 5) dragi kamen — občutek pomanjkanja tekočine — reka v severni Italiji. 6) grška boginja — predplačilo. 7) žensko ime — osebni zaimek množine. 8) žuželka — del cirkusa. 9) pločevinasta posoda — niji — žitno žganje — francoski pešnik plin — sorodnica. 10) reka v Slove- 16. stoletja. 11) hrib pri Beogradu — napad. 12) zmleto blago — država v Aziji 13) vzklik začudenja — gora na Tolminskem.

Navpično: A) glasbeni izraz — črka. B) pesnitev — kratica za nekdanjo državo v Evropi. C) tkanina — narava, značaj. D) glej 11 vodoravno — seno. E) pripadnik potujočega naroda — reka v Jugoslaviji — najmanjši delec snovi. F) nogometni izraz — soproga — mohamedanski bog. G) glej 6 vodoravno — doba. H) razjeda železo — oče. I) grška črka — ptica. J) vrstilni števnik — konec molitve — proga. K) mesto v severni Evropi — svetopisemska oseba — mesto v Bolgariji. L) električni pol — polotok Grčije. M) očka — vnema. N) žito — kazalni zaimek. O) zločinec — tatarski poglavar.

Rešitve

VODORAVNO: 1. nizek - rek; 2. nizek - lapor; 3. doga - oves - lov; 4. žaga - Ilok - Memel; 5. ro - Eros - Sudan; 6. metan - Kozan; 7. Peten - Goja - ti; 8. Kotar - loza - milo; 9. kam - rosa - sako; 10. širok - Katra; 11. moj - ris.

NAVPIČNO: A) dar - pok; B) nogometaš; C) Riga - etamin; D) Peza - eter - rok; E) če - Iran - roj; F) kolon - lok; G) VOS - gos; H) lek - kozak; I) ras - soja- ar; J) čep - Mura - stik K) koleda - Mars; L) romantika; M) ven - ilo.

Kupon št. 111

za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

MIANI MANJAKLUKE

Na občinskih kandidatnih listah, ki jih je izdala tržaške občina so slovenska imena brez strešic

NOV DOKAZ
o italijanstvu Trsta

Italijanska slovnica ima včasih čudna pravila. Če v kakem mestu živijo samo Italijani, kakor na primer v Bologni, Milanu, Palermu itd., potem je to mesto «città italiana». Če pa v kakem mestu biva poleg Italijanov še znaten odstotek pripadnikov kake druge narodnosti, potem pa to mesto ni več «città italiana», kar tudi res ni, ampak je zdaj čujte!: «città italianissima». Tako je n.pr. Trento «città italiana», ker bivajo v njem samo Italijani, a Bozen (Bolzano) je «città italianissima», ker je tam kakih 80% Nemcev. Zdaj tudi vemo in spoznavamo, zakaj so Trst, Gorica, Pulj, Reka itd. «città italianissime». Nam je tako prav. Samo, da se razumemo.

Temu dosledno tudi nikomur ne pade v glavo, da bi dokazoval n. pr. italijanstvo Padove, ker je to itak «città italiana»; pač pa nastaja vedno in vedno znova potreba, da se dokazuje italijanstvo Trsta, ker je to — «città italianissima».

Tako potrebo je čutil dne 27. maja t.l. «Messaggero Veneto» in nastopil z novim dokazom za italijanstvo Trsta. Poudarja namreč, da so volivni plakati v Trstu po veliki večini sestavljeni v italijanščini in da se le redko kje pojavija kak slovenski volivni poziv. Malo piškav je tak zaključek, dragi «Messaggero»! Iz tega se dà zaključiti le to, da imajo nekatere stranke več papirja, oziroma večjo potrebo po papirnati reklami nego druge. Zaključuje se celò ravno nasprotno, da namreč Trst ni italijanski; kajti v Milanu, ki je res italijanski, in v drugih italijanskih mestih se še nikoli ni pojavil drugojezični volivni plakat. Pač pa se dà gladko zaključiti, da je Trst «città italianissima» v gornjem smislu. Glede na velikanske količine papirja, ki so ga porabili za volivno propagando, lahko celò zaključujemo, da je Trst prav posebno hudò - italianissima; tako nekako (po znanem vzorcu «precipitevolissimevolmente»): città italianissimevolmentenississima!

Kakor kaže tudi sam «Messaggero» ne veruje svojemu dokazovanju ter prehaja na običajne grožnje, češ da bo pomenilo provokacijo, če se bo v tržaškem mestnem svetu kdo oglasil v slovenščini. Le počasi! V tržaškem mestnem svetu je že donela slovenska beseda in kakor znaki kažejo, bo še zadonela. Saj se tudi «Messaggeru» že — svita!

Sveto leto in - kšeft

(Papež je proglasil sveto leto 1950. Pričakujejo seveda v Rim velikansko število romarjev in že zdaj mislijo na to, kako jim bodo nudili streho in živež. Vso tozadevno skrb je Vatikan poveril «Osrednjemu odboru za sveto leto» in ustanovi «Peregrinatio ad Petri sedem», ki jima načeluje Mons. Pignedolo. Pod okriljem Vatikana gradijo že velike hotele, med njimi tudi enega z 2000 posteljami. Vsa druga turistična podjetja so izključena od sodelovanja in že kličejo vlado na pomoč.

Tajnik: Monsignore, vsa gostinska podjetja se močno pritožujejo, ker hočemo sami spraviti v žep ves dohodek od svetega leta.

Mons. Pignedolo: Ali jim ni dovolj sveto leto? Na romanje naj gredò in po blagoslov. «Kšeft» pa naj prepustijo nam!

* * *

A: Neverjetna dresura!

B: Kako? Kakšna dresura? Na kaj pa mislite?

A: Tjale poglejte, pa boste videli vrabca, kako igra na glasovir.

* * *

A: Tovariš, zaprite prosim marelo, saj nič več ne dežuje.

B: Osprostite tovariš, jaz je nimam odprte zato, ker nič več ne dežuje, ampak zato ker bo spet začelo.

Čedni bratci

«Lavoratorov» advokat dr. Braun je v Trstu tožil list «Lunedì» radi žalitve in dosegel obsodbo. Ko je hotel s to tržaško sodbo izterjati v Gorici odškodnino in stroške, je prišel «Lunedì» na zvito misel, da je Trst v inozemstvu in da inozemske sodbe v Gorici, torej v Italiji, niso izvršljive. Goriško sodišče je sprejelo to pravilno naziranje.

Dr. Braun se je nato močno razhudil v «Lavoratoru», češ da se toliko rogovili o priključitvi Trsta in italijanstvu Trsta. ko pa gre za praktično potrebo Tržačana v Italiji, je kar namah — inozemec. «Lunedì» se s svoje strani posmehuje dr. Braunu in «Lavoratoru», češ kadar gre za denar (bajocchi), bi pristala oba tudi na priključitev Trsta k Italiji. Dični «Lunedì» pa pozablja, da je zanj ravno tako na mah Trst inozemstvo, ko gre za to, da bi plačal svoj dolg, kar bi bila njegova dolžnost, če bi imel kaj poštenja v sebi.

Skratka: Lonec se ponvi posmehuje. Poslušajte vsi trije, «Lavoratore», dr. Braun in «Lunedì»! Dajte si raje roke! Saj ste vsi trije čedni bratci.

JUCA PIŠE PEPI

Draga Pepa!

Da se Sforza na sestanek
peljal bo do Beograda,
to je vest, ki prav gotovo
v predvolivno borbo spada.

Je lavoratorska družba
tole vest na trnek ujela,
pa je z njo kljub trdni volji
kratkotrajen uspeh imela.

Čim je trnek bil iz vode,
že prišla je vest iz Rima,
da ta propagandna riba
nič resnice v sebi nima.

So vidalijevci jezni,
ker jih ta presneti Sforza
v najbolj kritičnem momentu
je imel tako za norca.

Za volitve, kakor vidiš,
vsako stvar se izkoristi,
v tem pogledu prav prišli so
še celo že biciklisti.

V «giru» so se na kolesih
tudi skozi Trst peljali,
da italijanstvo mesta
bi s to gesto dokazali.

Če že italijanske želje
s tem hoteli so kazati,
morali še v Reko, v Polo
in v Postojno zapeljati!

Čudno, da ta slavni «giro»
ni šel skozi kolonije,
saj vemo, da tudi zanje
Rim v obupu roke vije.

Kjer le da se, n. vse kripl.
se po naši Fronti udriha,
v tem pogledu si kolajno
zna prislužiti Lavriha.

V naše vrste se zaganja
kot poleti v okna muha
in od jeze onemogle
frakcionarske psovke bruha.

Trst k Italiji privesti
to je ves volivni smoter,
je tej želji neugnani
tudi sam Vidali boter;

pa naj še tako prikriva,
to nam dejstva govorijo
in govorniki, ki v borbo
preko meje sem hitijo.

Tudi Dozzo je povedal
dokaj jasno, razumljivo,
da na vsako pobratinstvo
je kot Italijanu krivo.

Le na videz ti Vidali
na sovjetsko struno brenka,
v resnici s šovinisti
pa na rimski zvonček klenka.

Če na vse volivne shode
bi Tržačan hotel iti,
štiri pare nog bi najmanj
moral k svojim dvem dobiti.

Zdaj partito liberale
kliče k sebi celo mesto,
zdaj demokristjanska stranka
vabi množico na cesto.

Jutri zopet bi hoteli,
da okinčaš se z bršljanom
in da na volivni shodek
kričat greš republikanom.

Jaz pa, draga moja Pepa,
le tedaj grem res iz hiše,
kadar naša Ljudska fronta
svoj volivni shod predpiše.

Te pozdravlja
Tvoja Juca

Točno povedano

A: Trst se mi dozdeva kot velika kočija, ki jo vlečejo konji v Rim. Ti konji se imenujejo: Blocco italiano, Democrazia Cristiana, Partito Liberale, PRI.

B: Kaj pa Vidali? Ali on ni konj, ki tudi vleče kočijo?

A: Ne. Vleče že kočijo, ampak ni konj, temveč osel.

Senzacija

Danes se je dogodila v Trstu velika senzacija. Niti en govornik ni prišel iz Italije, da bi propagiral priključitev Trsta k Rimu. Take senzacije Trst še ni doživel od kar se je pričela predvolivna propaganda.

Pošiljke iz Italije

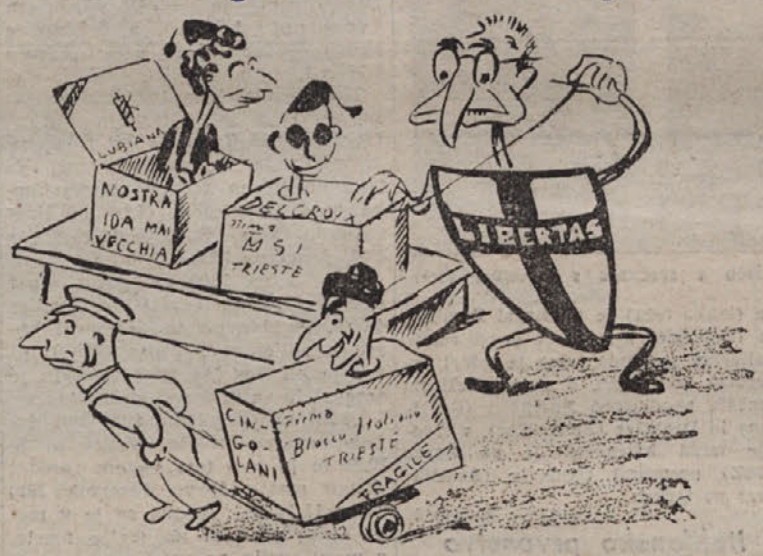

Uspehi prometne kampanje v Trstu

Varnostne oblasti v Trstu so podvzele vse potrebne korake, da bi se izognile nepotrebnim pogostim prometnim nesrečam. V tem pogledu je beležiti do danes sledeče rezultate:

1) Pet polomljenih policijskih avtomobilov.

2) Ena smrtna nesreča pod kolesi policijskega avtomobila.

3) Sest polomljenih policijskih rok.

4) Sedem polomljenih policijskih nog.

5) Tri razbite policijske glave.

6) Trije po policijskih avtomobilih, odbiti vogali.

Opomba: Vse nezgode je pripisati nepazljivim pešcem.

VPRAŠANJE IN ODGOVOR

— Strah ima velike oči. Kdo ima še večje?

— Uršič Rudi.

Giro d'Italia

Prihod italijanskih kolesarjev sta pričakovala tudi dva Vidalijeva Slovenca. Dolgo sta že stala in čakala. Pa reče eden od njiju po slovensko: «Zdaj bodo pa naši menda kmalu tu». Nekdo iz bližine se obregne obenj: «Kakšni vaši? Saj pridejo Italijanski komestu lepak katere koli stranke, oni Slovenec, «veste, jaz sem namreč vidalijevec in se prav tako borim za italijanstvo kakor vi, ki ste najbrž od MSI».

Oglas

Stavljam na razpolago zadnji del svojega telesa na oltar volivne propagande. Pripravljen sem na svojem zadku nositi po mestu lepak katerekoli stranke, če mi dobro plačajo. Moje politično prepričanje ne prihaja v poštev, ker me nič ne briga, kaj se za mojim hrbtom dogaja.

Neznačajnež.

Mihec in Jakec

Mihec: Kaj praviš k tržaškim volitvam? Ali se ti ne zdi, da je kakor na sejmu?

Jakec: Ti misliš zaradi tega, ker je v Trstu namah tako živahno vrvenje?

Mihec: Da, zaradi tega.

Jakec: Je še nekaj drugega, ki spominja na semenj.

Mihec: Kaj pa?

Jakec: Poglej! Tisti, ki prodajajo najslabšo «robo», jo najglasneje hvalijo in najbolj kričijo.

Mihec: Aha! In največ plakatov porabijo!

* * *

Mihec: Ali misliš, da bo «madrepatria» kaj vlekla za volitve v prihodnjem juniju?

Jakec: Seveda bo. Ravnotako, kakor če imaš pred seboj človeka, ki tiči do ušes v vodi in mu obljubljaš = povodenj.

Dolinski Pavliha

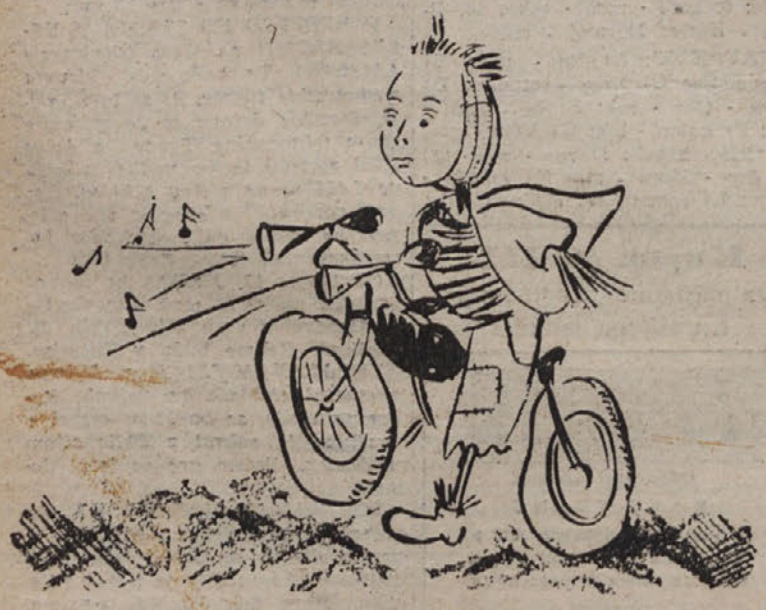

Po Dolini razsaja moderen Pavliha, ki se po domače mu pravi Lovriha

Volivni guljaž